

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**JAZYK POLOPŘIPRAVENÝCH MLUVENÝCH PROJEVŮ
(PRŮVODCI NA HRADECH A ZÁMCÍCH)**

The Language of Partly Prepared Speech (guides)

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Autorka diplomové práce:

Klára Hlaváčková
K. Marxe 632/576, 434 01 MOST
český jazyk – dějepis
prezenční studium

2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha

10. 6. 2009

Klára Hlaváčková
Klára Hlaváčková

Obsah

Úvod.....	2
1. Metodologie práce	4
2. Charakteristika materiálu	8
3. Fonologie	12
3.1. Vokály.....	13
3.1.1. Kvantita	14
3.1.2. Kvalita	51
3.1.3. Samohláskové změny	58
3.1.4. Elize vokálů	61
3.2. Proteze	62
3.3. Konsonanty	65
3.3.1. Elize konsonantů v násloví.....	65
3.3.2. Elize konsonantů v konsonantických skupinách uvnitř	70
slov.....	70
3.3.3. Elize konsonantů v koncovém postavení	72
3.3.4. Elize konsonantů na hranici dvou slov.....	72
3.4. Větná intonace	76
3.4.1. Kadence větných úseků koncových	77
3.4.2. Kadence větných úseků nekoncových.....	94
3. 5. Mluvní tempo.....	97
Závěr	107
Použitá literatura	109
Resumé.....	112
Klíčová slova	114
Seznam příloh	115

Úvod

Zájem o studium mluveného projevu je u odborné veřejnosti stále živý. Lingvisté se zabývají mluvou určité skupiny lidí nejen z hlediska územního rozrůznění mluvčích, ale také z pohledu jejich profese.¹ Vedle jazyka politika, žurnalisty, právníka či manažera² můžeme vyčlenit jazyk průvodce. Jazyku komunikační situace, do které vstupují návštěvníci památky a průvodci, zatím nebyla v odborné, lingvistické literatuře věnována velká pozornost.

Diplomová práce si klade za cíl analyzovat polopřipravené mluvené projevy průvodců po českých kulturních památkách. Jedná se o projevy, jejichž základ tvoří populárně naučný text, který ovšem průvodci realizují ústně bez opory v psaném textu, a tím ho různě modifikují a dotvářejí. Nejedná se zcela o souvislý projev, protože mluvčí je ovlivněn řadou různých faktorů, a navíc bývá přerušován dotazy návštěvníků.

Tato práce se zaměřuje na foneticko-fonologickou rovinu průvodcovského projevu. Analýza má charakter čistě popisný, nezabýváme se proto motivací daných jevů, ani nepracujeme s pojmy vhodnost – nevhodnost, funkčnost – nefunkčnost. V záznamech textů užíváme různé značky označující sledované jevy.

Vycházíme z kvalitativního terénního výzkumu, který je založen na studiu verbálního jazykového projevu deseti mluvčích na dvanácti památkových objektech v Čechách.

Diplomová práce je uspořádána do několika kapitol. První kapitola se zabývá metodologií práce. Druhá charakterizuje získaný materiál. Po ní

¹ Jako vzorový příklad uvádíme publikaci: Daneš, František (ed.) (1997): *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia. Další knihy věnující se mluvenému projevu viz Použitá literatura.

² Tamtéž

následuje oddíl věnovaný vybraným foneticko-fonologickým jevům, kterým jsou pak věnovány jednotlivé kapitoly. Zde jsou prezentovány výsledky výzkumu. Každá část je uzavřena závěrečným shrnutím (srovnáním hypotézy s výsledky výzkumu).

1. Metodologie práce

První fáze práce obnášela terénní výzkum, pro který jsme využili několik výzkumných metod:

- ▶ rozhovor (osobní údaje průvodců, informace o profesi)
- ▶ pozorování (neverbální složka komunikace, získání přehledu o komunikační situaci)
- ▶ pro získání zvukového záznamu byl použit diktafon.

Dále bylo zapotřebí převést mluvený projev do podoby psané. Vycházeli jsme ze zásad přepisu, které jsou užity v knize *Mluvená čeština v autentických textech* (MÜLLEROVÁ – HOFFMANOVÁ – SCHNEIDEROVÁ 1993), v prepisech užíváme tyto značky:

Velkým písmenem **P** označujeme průvodce a jeho monolog, který se občas změní v dialog s návštěvníkem kulturní památky. Pokud do komunikační situace vstupuje návštěvník, uvozujeme jeho promluvu velkým písmenem **N**.

Šipky (↑↓) označují určitý předěl v intonačním průběhu. Naznačují nám, jak mluvčí člení text na úseky a kde stoupá a kde klesá hlasem.

↑ - stoupnutí melodie

↓ - klesnutí melodie

Pauza se značí černým čtvercem ■. Pomáhá se orientovat v textu a také v jeho členění. Můžeme si díky ní představit časový průběh a tempo řeči. Výrazně

dlouhá pauza, která je způsobena přechodem mezi jednotlivými stanovišti na prohlídkové trase, je označena dvěma, popřípadě více značkami.

Rozkaz značíme interpunkčním znamínkem, vykřičníkem ! Většinou se týká těch částí výpovědi, kterými se nějakým způsobem průvodci obracejí k návštěvníkovi.

Pokud mluvčí zdůrazňuje jednu (první, přízvučnou) slabiku slova nebo celé slovo, slovní spojení, užíváme **velkých písmen**.

Křížek **X** značí vynechanou část textu, které byla nesrozumitelná, a to v důsledku špatné akustiky prostoru nebo hlukem, způsobeným většinou vrzáním parket, dveří, hlasy návštěvníků (přítomnost dětí). Pokud se v prepisech vyskytne více křížků za sebou, jedná se o vynechání větší části mluveného projevu, a to kvůli již zmíněným důvodům.

Protažená výslovnost je značena dvojtečkou ::, která se umísťuje za protaženou samohlásku. Většinou se vyskytuje spolu se stoupavým intonačním průběhem.

Otevřenou výslovnost samohlásek značíme: **ě, ě, ö.**

Redukce samohlásek je v prepisech vyznačena: **»a, »e, »i, »o, »u.**

Pokud mluvčí výrazně zvýší tempo řeči a pronese určitou část promluvy výrazně rychleji, je daný **úsek podtržen**.

Tento znak ☺ symbolizuje otázkovou platnost. Ta se signalizuje tázací intonací, tázacími slovy nebo se vyrozumí z celkového významu úseku textu nebo z celkové situace.

Dále užíváme znak pro hezitační zvuk @. Mluvčí ho vyslovuje mezi dvěma slovy, kdy má platnost zaplněné kratší či delší pauzy. Také jej užíváme pro výslovnost různých forem vycpávkových zvuků („eee, ehm“).

V závorce doplňujeme tzv. **situační komentář**. Kdy se krátkým popisem snažíme přiblížit nastalou situaci, která nějakým způsobem ovlivnila průběh komunikace (smích, neobvyklé chování návštěvníků).

Vedle situačního komentáře vkládáme i **komentář deskriptivní**, který popisuje nápadný způsob řeči mluvčího (rychle, zřetelně).³

Pro přepis mluvené podoby jsme nepoužili fonetickou transkripci, jelikož souhlasíme s názorem autorek výše zmíněné publikace, že fonetická transkripce by vnímání textu výrazně ztěžovala. Přepisujeme tedy běžným pravopisem (*ke mně nejbližší* → *ke mně nejbližší*).

Ponechány jsou nespisovné morfologické varianty (*uložený* → *uloženej*) a také výslovnostně pozměněné podoby slov (*jsme* → *sme*, *jsou* → *sou*, *devatenáct set osmdesát pět* → *devatenáct osumdesát pět*, *on* → *von*). Mluvenou podobu jsme také zachovali u cizích slov (*Müller* → *Miller*, *Metternich* → *Mettrnich*, *Santini* → *Santyny*). U některých přepisů byla zachována jejich grafická konvence.

³Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana – Schneiderová, Eva (1992): *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H&H, s. 3

Velká písmena jsou zachována pouze u podstatných jmen osobních (*Jakub Antonín Pink*) a místních (*Praha*). Na začátku větných celků jsou nahrazena znaménky pro intonační předěly:

- příklad věty: *Další věci, na kterou vás chci upozornit, jsou tak zvané bašty.*

No a hned tady ke mně nejbližší je tak zvaná bašta pruhovaná.

- přepis této věty: *další věci ↑ na kterou vás chci upozornit ↑ jsou tak zvané*

BAŠTY ↓ no ↑ a hned tady ke mně nejbližší ↑ je tak zvaná bašta pruhovaná ↑

2. Charakteristika materiálu

Pro analýzu bylo vybráno dvanáct průvodcovských projevů, které byly získány na základě terénního výzkumu. Ten probíhal během prohlídkové sezóny 2008 (viz Tabulka č. 2) celkem v devíti památkových objektech v České republice: klášter Plasy (konvent, sýpka), hrad Křivoklát, hrad Točnick, zámek Duchcov, zámek Velké Březno, zámek Horšovský Týn, muzeum a galerie Mariánská Týnice, zřícenina hradu Krakovec.⁵ Všechny tyto kulturní památky jsou majetkem státu a jsou spravovány Národním památkovým ústavem.

Jelikož jsme chtěli postihnout průvodcovský projev v jeho celistvosti a zároveň pestrosti, snažili jsme se, aby byly zastoupeny různé typy památek (hrad, klášter, zámek, muzeum, galerie, zřícenina). Podařilo se nám získat zvukové záznamy ze stejného prohlídkového okruhu (klášter Plasy: konvent, sýpka) od různých průvodců. A zároveň jsme měli možnost jít dvakrát na prohlídku téhož okruhu s tou samou průvodkyní (M2)⁶, čímž jsme mohli srovnávat projev jednoho mluvčího v různých komunikačních situacích.

Mluvčí nebyli vybíráni podle předem stanovených kritérií. Všichni se výzkumu zúčastnili dobrovolně a souhlasili se záznamem svých projevů. Dále byli srozuměni s dalším zpracováním tohoto materiálu (přehled mluvčích a jejich charakteristika viz Tabulka č. 1).

Věkový průměr mluvčích je 26 let. Nejmladší průvodkyní je 18 a nejstarší 62 let. 90% zúčastněných studuje (z těchto studujících je převážná

⁵ Všechny památky se nacházejí v Čechách, a to v těchto krajích: Plzeňský (klášter Plasy, muzeum a galerie Mariánská Týnice, zámek Horšovský Týn), Ústecký (zámek Duchcov, zámek Velké Březno), Středočeský (hrad Křivoklát, hrad Točnick, zřícenina hradu Krakovec).

⁶ Užito zkratky pro druhého mluvčího. Viz dále.

většina vysokoškoláků), 10% je stálými zaměstnanci Národního památkového ústavu. 50% vysokoškoláků se zaměřuje na historii. Český jazyk a literaturu jako samostatný obor nestuduje nikdo.

Nejvíce jsou zastoupeny ženy. Tvoří 90% z celkového počtu dotázaných. Tento údaj by mohl svědčit o tom, že na památkách více provádějí ženy než muži. Abychom však došli k tomuto závěru, potřebovali bychom mnohem větší vzorek dotázaných.

V rámci rozhovoru s průvodci jsme se také dotazovali na délku vykonávání této činnosti, abychom zjistili, zda má praxe v oboru vliv na projev průvodce. Všichni průvodci pocházejí z nejbližšího okolí dané památky. Tuto skutečnost jsme dokumentovali proto, že se v této práci zabýváme fonetickými jevy, na které má vliv nářečí.

Tabulka č. 1

Mluvčí ⁷	Pohlaví	Věk	Zaměstnání	Praxe
M1	muž	22	student VS (kybernetika)	3 roky
M2	žena	25	studentka VŠ (historie)	7 let
M3	žena	22	studentka VS (ekonomie)	5 let
M4	žena	20	studentka VS (historie)	2 roky
M5	žena	18	studentka SŠ (gymnázium)	začínající průvodkyně
M6	žena	26	studentka VS (neuveďeno)	8 let
M7	žena	62	zaměstnankyně NPÚ	Neuveďeno
M8	žena	19	studentka VS (historie)	2 roky
M9	žena	20	studentka VS (pedagogická fakulta)	2 roky
M10	žena	25	studentka VS (historie)	7 let

Průměrná délka jedné prohlídky je **46 minut**. Během ní má průvodce na starost skupinu, která čítá minimálně jednu a maximálně čtyřicet pět osob, což závisí jednak na návštěvnosti a jednak na náročnosti prohlídkové trasy a velikosti prohlížených prostor.

Přikládáme tabulku s přehledem základních informací o získaných textech.

⁷ Zkratka M – mluvčí + pořadí, například: M3 = třetí mluvčí.

Tabulka č. 2

Číslo textu	Průvodce M1-10	Památkový objekt	Prohlídkový okruh, délka prohlídky	Datum
1	M1	klášter Plasy	konvent, cca 56 minut	06. 07. 2008
2	M2	klášter Plasy	konvent, cca 50 minut	08. 07. 2008
3	M2	klášter Plasy	konvent, cca 50 minut	08. 07. 2008
4	M2	klášter Plasy	sýpka, cca 30 minut	08. 07. 2008
5	M3	klášter Plasy	sýpka, cca 35 minut	08. 07. 2008
6	M4	hrad Křivoklát	1. okruh – interiér hradu, cca 60 minut	06. 08. 2008
7	M5	hrad Točnick	hrad, cca 45 minut	26. 07. 2008
8	M6	zámek Duchcov	1. okruh - zámek, cca 50 minut	21. 09. 2008
9	M7	zámek Velké Březno	zámek, cca 55 minut	20. 09. 2008
10	M8	zámek Horšovský Týn	1. okruh -zámek, cca 55 minut	16. 08. 2008
11	M9	muzeum galerie Mariánská Týnice	muzeum, galerie, cca 15 minut	11. 10. 2008
12	M10	zřícenina hradu Krakovec	zřícenina hradu, cca 45 minut	30. 8. 2008

3. Fonologie

V tomto oddílu analyzujeme mluvený projev z hlediska jeho fonologické roviny. Především budeme sledovat tyto jevy:

- kvantitu, kvalitu, redukci, samohláskové změny, elizi vokálů,
- protezi
- elizi konsonantů v násloví, elizi konsonantů v konsonantických skupinách uvnitř slova, elizi konsonantů v koncovém postavení, elizi konsonantů na hranici dvou slov
- větnou intonaci (kadenci větných úseků koncových, kadenci větných úseků nekoncových)
- mluvní tempo

3.1. Vokály

Vokální systém českého jazyka tvoří 10 vokálních fonémů: /a, á, e, é, i, í, o, ó, u, ú/. Tradičně se zobrazují do vokálního trojúhelníku.

Krátké				Dlouhé		
/i/		/u/	vysoké	/í/		/ú/
/e/		/o/	střední	/é/		/ó/
	/a/		nízké		/á/	
Přední	Střední	Zadní		Přední	střední	zadní

K vokálnímu inventáři přiřazujeme také diftong /ou/, který je lingvisty hodnocen buď jako jeden foném (monofonematicky), anebo jako spojení dvou fonémů (bifonematicky).⁸

Jednotlivé fonémy však nejsou užívány stejně. Na okraji vokálního systému stojí zejména foném /ó/, který se objevuje ve slovech přejatých (móda, próza, tónovat). V domácích slovech se vyskytuje v citoslovcích ([bóže]) nebo při emfatickém dloužení ([móre]). Dále můžeme za periferní foném považovat i dlouhé /é/, které bývá nahrazováno v obecné češtině dlouhým /í/ (létat-lítat, kvést-kvíst, mléko-mlíko).⁹

Samohlásky jsou jádrem vyznění slabiky, nositelkami tónové kvality a výrazně ovlivňují srozumitelnost.¹⁰ „Výslovnost samohlásek dále do značné

⁸ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 196-198

⁹ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 196
kol. autorů (1995): *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, s. 30
kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 32-33

¹⁰ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 17

*míry rozhoduje o stylovém hodnocení projevu, protože jejich deformace se promítají do stavby celé slabiky, zasahují rytmickou rovinu řeči a posluchač je velmi snadno hodnotí jako nedbalost, slangovou výslovnost atd.*¹¹

Správná a zřetelná výslovnost vokálů tedy výrazně ovlivňuje kultivovaný mluvený projev. Proto se v následující části budeme věnovat jevům, které souvisí s výslovností vokálů. Zvláště se zaměříme na dodržování kvantity, dále si budeme všimnout, zda mluvčí dbá na správnou kvalitu hlásek.

3.1.1. Kvantita

Kvantita (délka) samohlásky v češtině má tu vlastnost, že rozlišuje význam slova (laská - láska, peče - péče, sama - samá atd.). Vodítkem ke spisovné výslovnosti nám jsou ustálené podoby slova.¹²

Jelikož má fonologickou funkci, je její dodržování žádoucí. Jakékoliv odchylky jsou stylově příznačné a jsou považovány za nesprávné.¹³ Motivace k nim bývají způsobeny jejich návykově pozměněnou artikulací.¹⁴ Těm nejčastějším (krácení a dloužení) se věnujeme v následující části.

Snažili jsme se zjistit, jaká je frekvence výskytu jednotlivých vokálů, jaké je procento změny kvantity, v jakých tvarech slova dochází ke krácení či dloužení samohlásek. V této části práce uvádíme tabulky těch textů, ve kterých proběhla alespoň jedna změna kvantity (přehled všech tabulek textů viz Příloha č. 2). Kvantita je stejně jako v prepise mluveného projevu značena **dvojtečkou**.

Vycházíme z předpokladu, že krácení bude častější než dloužení samohlásek (viz Sgall, Hronek 1992).

¹¹ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 323

¹² Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 97

¹³ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 323

¹⁴ kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 93

3.1.1.1. Krácení

Zkracování dlouhých samohlásek patří k základním odchylkám od spisovné výslovnosti, podle P. Sgalla a J. Hronka je krácení častější než dlužení.¹⁵ Z. Palková hovoří o krácení nezávislém na nářečí, které se objevuje častěji v koncovkách než v kmeni slova a u slov frekventovaných než u výrazů méně častých, a o krácení na nářečí závislém.¹⁶ Mezi nářečí, která mají výrazný sklon ke zkracování dlouhých vokálů, patří zejména lašské a valašské dialekty. Jelikož jsme se však v rámci našeho výzkumu v těchto oblastech nepohybovali, nepředpokládáme, že bychom se s tímto typem v analyzovaném materiálu setkali.

V mluvených projevech krácení nepostihuje všechny samohlásky stejnou měrou. Nejvíce se týká samohlásek [í] a [ú], a to z důvodu jejich artikulační obtížnosti a následné pohodlnosti mluvího.¹⁷ Patří sem zkracování v nepřízvučných slabikách (*myslím – myslim, neňí – neňi, paňí – paňi, dolů – dolu, domů – domu*), dále v přivlastňovacích zájmenech (*můj – muj, tvůj – tvuj, svůj – svůj*), v přízvučných slabikách (*říkám – řikám, vím – vim, zůstane – zustane, stůjíte – stujíte*).¹⁸

Dále se často krátí koncovky -ého, -ému, -ího, -ími (*zahraničního – zahraničního, loňského -loňského*).

Toto zkracování vždy snižuje stylovou úroveň mluveného projevu.

¹⁵ Sgall, Petr, Hronek Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 34

¹⁶ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 323

¹⁷ kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 94

¹⁸ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 20

Daneš, František - Hála, Bohuslav - Jedlička, Alois - Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 80

1) vokál [á]

Foném /á/ stejně jako /a/ se realizuje hláskami středními, nízkými. Ústa jsou při nich dosti otevřená, jazyk je v neutrálním postavení a rty se na artikulaci nepodílejí. Ve spisovné češtině se oba fonémy liší především v kvantitě, menší rozdíl je v artikulaci a akustice. Kdy je dlouhé /á/ vyslovováno s jazykem poněkud níže a zadněji než /a/ krátké.¹⁹

Zkracování dlouhého [á] se děje jen v jednotlivých slovech jako [pomahat].²⁰

Zaměříme se na výskyt krácení tohoto vokálu v jednotlivých projevech. V této části neuvádíme tabulky těch textů, ve kterých nedošlo ke změně kvality u samohlásek.

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [á]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
paravanem	1	1	100%

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
257	1	0,39%

¹⁹ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 94

²⁰ Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 35

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [á]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
paravanem	1	1	100%

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
207	1	0,48%

Shrnutí krácení vokálu [á]

Krácení vokálu [á] bylo zaznamenáno pouze ve dvou textech (č. 2, č. 3), které pocházejí od stejného mluvčího. Celkové procento krácení vokálu [á] je **0,09%**. Ten ve svém projevu provedl krácení daného vokálu v substantivu *paraván* (maskulinum), a to v instrumentálu singuláru.²¹

2) vokál [é]

Patří mezi hlásky přední, středové a nelabializované. Po artikulační stránce se posouvá jazyk z neutrální pozice mírně vpřed a vzhůru, přičemž se hrot jazyka zvedá ke kořenům horních řezáků. Retní otvor se zaostřuje.²²

²¹ Dle Hůrkové se nejistota ve výslovnosti přejatých slov projevuje nevyslovením plné délky, ale tzv. polodélky, která se ale značí jako délka (s. 51). U výslovnosti slova *paraván* však v našem případě nedošlo k vyslovení polodélky. Slovo bylo vysloveno s krátkým vokálem *a*.

²² Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 94

Jako příklad bychom mohli uvést slova *loňského, slovenskemu*,²³ *meno, dešť, lékárna*.²⁴

Shrnutí krácení vokálu [é]

V žádném textu nedošlo ke krácení vokálu [é]. Celkové procento krácení je 0%.

3) vokál [í]

Tento vokál je hláska přední, vysoká a nelabializovaná. Jazyk je při výslovnosti zřetelně vyzdvižen vpřed a vzhůru, hřbet jazyka je vyklenut k palatálu. Ústa jsou při výslovnosti značně přivřena.²⁵

M. Krčmová užívá v souvislosti s krácením tohoto vokálu označení fonetické krácení, které se dotýká pouze fonetické realizace fonému /í/, ale nemění fonologickou strukturu jazyka (tj. foném /í/ nezaniká).²⁶ Jak již bylo zmíněno, patří krácení samohlásky [í] k těm nejfrekventovanějším odchýlkám.

²³ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 323

²⁴ Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s.35

²⁵ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 95

²⁶ Tamtéž, s. 95

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [í]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
druhym	4	1	25%

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
410	1	0,24%

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [í]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
prosim	3	1	33,33%

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
406	1	0,25%

Text č. 7

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [í]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
kterym	2	1	50%

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
166	1	0,60%

Text č. 8

Všechna slova alespoň s jedním kráčením vokálu [í]	Celkový počet výskytů slov	Počet kráčení	Procento kráčení
povím	3	1	33,33%

Celkový počet [í] v textu	Počet kráčení [í]	Celkové procento kráčení [í]
281	1	0,36%

Text č. 9

Všechna slova alespoň s jedním kráčením vokálu [í]	Celkový počet výskytů slov	Počet kráčení	Procento kráčení
prosím	1	1	100%

Celkový počet [í] v textu	Počet kráčení [í]	Celkové procento kráčení [í]
178	1	0,56%

Shrnutí kráčení vokálu [í]

V pěti textech bylo zaznamenáno kráčení tohoto vokálu. Celkové procento kráčení [í] je **0,16%**.

K této změně kvality dochází v koncovce instrumentálu singuláru řadové číslovky (*druhým*), v osobní koncovce slovesa 1. os. sg. indikativu přezenta (*prosím*, *povím*), v koncovce instrumentálu singuláru vztažného zájmena (*kterým*). Ke kráčení tedy dochází pouze v koncovkách slov.

V těchto případech nemůže dojít k zastření informace, jelikož fonologický protiklad v těchto pozicích neexistuje.²⁷

I když patří krácení této samohlásky k nejfrekventovanějším odchylkám, v zaznamenaných projevech se objevilo minimálně (pět krácení ve všech textech).

4) vokál [ó]

Patří k hláskám zadním, středovým a zaokrouhleným. Jazyk se při výslovnosti vysunuje dozadu a hrot jazyka leží volně. Rty jsou při artikulaci aktivní.²⁸

Foném /ó/ stojí na periférii českého jazyka. Fonologickou funkci má jen u slov přejatých. Jako hláska je však plnoprávnou složkou zvukové realizace češtiny.²⁹

Shrnutí krácení vokálu [ó]

Potvrdilo se očekávání nízkého výskytu tohoto vokálu (viz tabulky v Příloze). Ani v jednom z textů nedošlo ke zkrácení vokálu [ó]. Celkové procento krácení je 0%.

²⁷ Srov. Brabcová, Radoslava (1987): *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova, s. 44

²⁸ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 95

²⁹ Tamtéž, s. 96

5) vokál [ú]

Foném /ú/ se realizuje hláskou vysokou, zadní a zaokrouhlenou (rty jsou tedy aktivní). Jazyk se při výslovnosti posunuje hodně dozadu a při tom se hmota jazyka smršťuje.³⁰

Společně se samohláskou [í] patří k nejvíce zkracovaným vokálům.

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [ú]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
nejdůležitější	1	1	100%

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
77	1	1,3%

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním krácením vokálu [ú]	Celkový počet výskytů slov	Počet krácení	Procento krácení
mužete	9	2	2,22%

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
47	1	2,13%

³⁰ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 96

Shrnutí kráčení vokálu [ú]

Kráčení tohoto vokálu provedli dva mluvčí v superlativu adjektiva (*nejdůležitější*) a ve 2. os. pl. indikativu přezenta (*můžete*).

Opět se nepotvrdil předpoklad vysokého výskytu této odchylky. Celkové procento kráčení tohoto vokálu je **0,36%**.

3.1.1.2. Dloužení

Mezi odchylky od spisovné výslovnosti patří dloužení krátkých vokálů. Podle P. Sgalla a J. Hronka se jedná o méně častý jev, než je krácení, a objevuje se jen v některých slovech, např. *prápor*, *vzádu*, *móře*, *dóle*, *hóří*, *pívo*, *tchýně*, *dvěře*, *céra*.³¹

Z. Palková ve své publikaci³² dělí dloužení na dva základní druhy. Jedná se o dloužení vokálů na konci slova před pauzou nebo na konci promluvového úseku. Uvádí se příklady (*máte pravdu* – *máte pravdú*, *nedostatky* – *nedostatki*). Druhým typem je dloužení, při kterém se kmenový vokál prodlouží vlivem emocí (*móře*, *bóže*). Hovoří se o tak zvaném emfatickém dloužení. Tento termín považují autoři knihy *Čeština bez příkras* za nepřesný. Argumentují tím, že například slovo *vzádu* se běžně užívá bez jakékoliv emfaze, a např. *vole!* je bez dloužení i ve výrocích značně emfatických.³³

Dloužení se také věnuje R. Brabcové ve své práci *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Rozděluje tento jev do tří skupin. Do té první patří dloužení, které je ovlivněno unifikační tendencí ve skloňování zájmen (mluvčí nerozlišuje 2., 3. a 6. pád zájmena ona od 4. pádu, ve všech pádech se vyskytuje jediný tvar jí/ní). Do druhé skupiny spadá dloužení samohlásek, které má kořeny v nářečním povědomí mluvčího. Třetím typem je dloužení, jehož se užívá k vyjádření citového zaujetí ve slovech.³⁴

³¹ Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 34

³² Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 324

³³ Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 35

³⁴ Brabcová, Radoslava (1987): *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova, s. 44

Srov. Daneš, František-Hála, Bohuslav-Jedlička, Alois- Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 80

1) vokál [a]

Charakteristika vokálu viz [á].

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
a:	124	39	31,45%
budova:	4	1	25%
Pinka:	2	2	100%
surovina:	1	1	100%
architektura:	2	1	50%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
989	44	4,45%

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ta:k	14	8	57,14%
a:	73	4	5,48%
klesla:	1	1	100%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
717	13	1,81%

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ta:k	22	5	22,73%
a:	56	3	5,36%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
508	8	1,57%

Text č. 4

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ta:k	9	2	22,22%
záva:ží	6	1	16,67%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
284	3	1,06%

Text č. 5

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
a:	18	3	16,67%
ta:k	10	4	40%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
236	7	2,97%

Text č. 6

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
života:	3	1	33,33%
Ka:rlštejn	3	3	100%
ústa:v	1	1	100%
Ludvíka:	1	1	100%
manželka:	1	1	100%
zpravidla:	1	1	100%
okna:	1	1	100%
ta:k	50	6	12%
uděla:l	1	1	100%
něja:kých	1	1	100%
krajka:	1	1	100%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
1260	18	1,43%

Text č. 7

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
a:	45	14	31,11%
nebyla:	1	1	100%
studna:	2	1	50%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
411	16	3,89%

Text č. 8

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
a:	52	7	0%
freska:	2	1	50%
za:	5	2	40%
pověra:	2	1	50%
nátura:	1	1	100%
na:	34	2	5,88%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
679	14	2,06%

Text č. 9

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
Chotka:	4	1	25%
Olga:	1	1	100%
jedna:	1	1	100%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
529	3	0,57%

Text č. 10

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
sídla:	1	1	100%
Afrodita:	2	1	50%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
630	2	0,32%

Text č. 11

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
a:	13	2	15,39%
ta:k	1	1	100%
Plzeňska:	1	1	100%

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
126	4	3,18%

Text č. 12

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [a]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ta:k	7	1	14,29%
a:	19	6	31,58%
Kroka:	2	1	50%

Celkový počet [a] v textu	Počet krácení [a]	Celkové procento krácení [a]
268	8	2,99%

Shrnutí dloužení vokálu [a]

K dloužení tohoto vokálu došlo ve všech textech. Celkové procento dloužení je **2,11%**. Dloužení proběhlo u konjunkce *a*, v koncovce nominativu singuláru substantiv (*budova:*, *Olga:*, *Afrodita:*), v kořeni nominativu plurálu substantiva (*záva:ži*), v koncovce genitivu singuláru (*života:*, *Ludvíka:*, *Chotka:*), u sloves ve 3. os. sg. indikativu préterita (*klesla:*, *nebyla:*, *udělal:*), u partikule (*ta:k*), v koncovce akuzativu plurálu adjektiva (*něja:kých*), u prepozic (*na:*, *za:*), v koncovce základní číslovky (*jedna:*).

2) vokál [e]

Charakteristika viz vokál [é].

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
te:n	30	2	6,66%
je:	59	1	1,69%
se:	43	1	2,33%
břidlice:	2	1	50%

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
1202	5	0,42%

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
ne:	3	3	100%
je:	42	1	2,38%

Celkový počet [e] v textu	Počet dlužení [e]	Celkové procento dlužení [e]
1160	4	0,34%

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
te:da	1	1	100%
ne:	1	1	100%

Celkový počet [e] v textu	Počet dlužení [e]	Celkové procento dlužení [e]
871	2	0,23%

Text č. 4

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
je:	26	1	3,84%

Celkový počet [e] v textu	Počet dlužení [e]	Celkové procento dlužení [e]
390	1	0,26%

Text č. 5

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
stoupáme:	1	1	100%

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
342	1	0,29%

Text č. 6

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ne:	2	2	100%
chrlice:	1	1	100%
koukáte:	1	1	100%
pranyře:	2	1	50%

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
1579	5	0,32%

Text č. 7

Všetchna slova alespoň s jedním dložením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dložení	Procento dložení
ale:	10	1	10%
dokonce:	1	1	100%

Celkový počet [e] v textu	Počet dložení [e]	Celkové procento dložení [e]
515	2	0,39%

Text č. 8

Všetchna slova alespoň s jedním dložením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dložení	Procento dložení
ale:	14	2	14,29%
je:	32	4	12,5%
protože:	10	1	10%
se:	47	3	6,38%

Celkový počet [e] v textu	Počet dložení [e]	Celkové procento dložení [e]
905	10	1,11%

Text č. 10

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
přátele:	1	1	100%
ne:	2	2	100%

Celkový počet [e] v textu	Počet dlužení [e]	Celkové procento dlužení [e]
888	3	0,34%

Text č. 12

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [e]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
kaple:	2	1	50%

Celkový počet [e] v textu	Počet dlužení [e]	Celkové procento dlužení [e]
327	0	0%

Shrnutí dlužení vokálu [e]

V deseti textech byla nalezena tato odchylka od spisovné výslovnosti. Celkové procento dlužení je **0,36%**.

Vokál [e] se dluží u ukazovacího zájmena (*te:n*), u vzratného zájmena (*se:*), ve 3. os. sg. indikativu přezenta sloves (*je:*), v koncovce nominativu singuláru substantiv (*břidlice:*), u partikul (*ne:*, *te:da*), v koncovce slovesa 2.

os. pl. indikativu přezenta (*koukáte:*), v koncovce slovesa 1. os. plurálu indikativu přezenta (*stoupáme:*), u konjunkce (*ale:*, *protože:*), u adverbia (*dokonce:*), v koncovce akuzativu plurálu substantiva (*přátele:*).

Dloužení tohoto vokálu bylo velmi frekventované.

3) vokál [i]

Charakteristika viz vokál [í].

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
lesy:	1	1	100%
kláštery:	1	1	100%
ji:	1	1	100%
tady:	48	1	2,08%
ty:	17	1	5,88%

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
733	5	0,68%

Text č. 2

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
záchodky:	2	1	50%

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
750	1	0,13%

Text č. 3

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
svoji:	1	1	100%

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
498	1	0,20%

Text č. 4

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ji:	1	1	100%

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
212	1	0,47%

Text č. 6

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
ji:	1	1	100%
blízkosti:	1	1	100%

Celkový počet [i] v textu	Počet dlužení [i]	Celkové procento dlužení [i]
907	2	0,22%

Text č. 7

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
i:	9	1	11,11%

Celkový počet [i] v textu	Počet krácení [i]	Celkové procento krácení [i]
313	1	0,32%

Text č. 10

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
později:	3	2	6,66%
místnosti:	8	2	25%

Celkový počet [i] v textu	Počet dlužení [i]	Celkové procento dlužení [i]
502	4	0,79%

Text č. 12

Všetchna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [i]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
štíty:	1	1	100%

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
197	1	0,51%

Shrnutí dloužení vokálu [i]

K dloužení tohoto vokálu došlo v osmi textech. Celkové procento dloužení je **0,30%**. Dloužení vokálu [i] bylo užito v koncovce nominativu plurálu substantiva (*lesy:*), v koncovce akuzativu singuláru substantiv (*kláštery:*, *záchodky:*), v akuzativu zájmena ona, svůj (*ji:*, *svoji:*), v koncovce u adverbii (*tady:*, *později:*), u konjunkce *i:*, dále v koncovce lokálu singuláru substantiva (*místnosti:*), v koncovce instrumentálu plurálu substantiva (*štíty:*).

Větší výskyt dlouhého vokálu [i] v akuzativu zájmena ona potvrzuje unifikační tendence ve skloňování tohoto zájmena. Mluvní nerozlišují 2., 3. a 6. pád zájmena *ona* od 4. pádu.³⁵

4) vokál [o]

Charakteristika viz vokál [ó].

³⁵ Srov. Brabcová, Radoslava (1987): *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova, s. 44

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
sídlo:	1	1	100%
nestalo:	1	1	100%
zkamenilo:	1	1	100%
zanášelo:	1	1	100%
to:hle	7	2	28,57%
málo:	1	1	100%
proto:	4	2	50%
no:	9	1	11,11%

Celkový počet [o] v textu	Počet dlužení[o]	Celkové procento dlužení [o]
953	10	1,05%

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
no:	3	1	33,33%
ano:	3	2	66,66%
proto:	6	1	16,66%

Celkový počet [o] v textu	Počet dlužení [o]	Celkové procento dlužení [o]
840	4	0,48%

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
ano:	1	1	100%
no:	3	1	33,33%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
580	2	0,34%

Text č. 5

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
no:	1	1	100%
ano:	1	1	100%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
315	2	0,63%

Text č. 6

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
no:	135	35	25,93%
křídlo:	6	1	16,66%
to:	62	2	3,23%
patro:	6	1	16,66%

Celkový počet [o] v textu	Počet dlužení [o]	Celkové procento dlužení [o]
1512	0	2,58%

Text č. 7

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
ocho:z	2	1	50%
no:	4	1	25%

Celkový počet [o] v textu	Počet dlužení [o]	Celkové procento dlužení [o]
374	2	0,53%

Text č. 8

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
no:	15	10	66,66%
o:n	5	3	60%
o:	10	1	10%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
769	14	1,82%

Text č. 9

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
zachovalo:	1	1	100%
ano:	2	1	50%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
553	2	0,36%

Text č. 10

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
zrcadlo:	5	2	40%
Dobrotivého:	1	1	100%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
705	3	0,43%

Text č. 11

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
no:	2	2	100%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
142	0	0%

Text č. 12

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [o]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
to:	6	1	16,66%

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
277	1	0,36%

Shrnutí dloužení vokálu [o]

Až na jeden text bylo užito dloužení vokálu ve všech projevech. Celkové procento dloužení je **0,56%**. Ve větší míře se dloužení tohoto vokálu objevilo u koncovek partikulí (*no:*, *ano:*), u ukazovacích a osobních zájmen (*to:hle*, *to:*, *o:n*), v koncovce nominativu singuláru substantiv (*sídlo:*, *křídlo:*), v koncovce u sloves ve 3. os. sg. indikativu préterita (*nestalo:*, *zanášelo:*).

Za okrajový bychom mohli označit výskyt dloužení vokálu v koncovce neurčité číslovky (*málo:*), v kořeni akuzativu singuláru substantiva (*ocho:z*).

5) vokál [u]

Charakteristika viz vokál [ú].

Text č. 1

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
areálu:	3	2	66,66%
rozkvětu:	1	1	100%
roku:	6	1	16,66
památku:	1	1	100%
vzduchu:	2	1	50%
konventu:	5	3	60%
prášku:	2	1	50%
malbu:	1	1	100%
lebku:	1	1	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dlužení [u]	Celkové procento dlužení [u]
329	12	3,65%

Text č. 2

Všechna slova alespoň s jedním dlužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dlužení	Procento dlužení
podlahu:	1	1	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dlužení [u]	Celkové procento dlužení [u]
275	1	0,36%

Text č. 3

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
úpadku:	1	1	100%
rozkvětu:	1	1	100%
státu:	1	1	100%
podlahu:	1	1	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
218	4	1,84%

Text č. 5

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
nahoru:	2	2	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
118	2	1,69%

Text č. 6

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
hradu:	17	2	11,76%
rozkvětu:	4	3	75%
oblohu:	1	1	100%
kružbu:	1	1	100=

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
467	0	0%

Text č. 8

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
areálu:	1	1	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
239	1	0,42%

Text č. 9

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
u:měly	1	1	100%
zámku:	14	3	21,43%
rohu:	2	2	100%

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
166	6	3,61%

Text č. 12

Všechna slova alespoň s jedním dloužením vokálu [u]	Celkový počet výskytů slov	Počet dloužení	Procento dloužení
studnu:	1	1	100%
Prahu:	1	1	100%
hradu:	15	3	20%

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
118	5	4,24%

Shrnutí dloužení vokálu [u]

V osmi textech se mluvčí odchýlil od spisovné výslovnosti v dloužení vokálu [u]. Celkové procento dloužení je 1,27%. Jednalo se zejména o koncovku akuzativu singuláru substantiv (*areálu:*, *hradu:*, *oblohu:*) a genitivu

singuláru substantiv (*rozkvětu.*, *roku.*). Ojediněle se v textu objevilo dloužení tohoto vokálu u adverbii (*nahoru.*). Jediný příklad na dloužení vokálu [u] na začátku slova bylo adjektivum *u:mělý*.

Shrnutí krácení a dloužení

Vycházeli jsme z předpokladu, že mezi frekventovanější odchylky od spisovné výslovnosti patří krácení samohlásek, že krácení nejvíce postihuje samohlásky [í] a [ú], a to z důvodu jejich artikulační obtížnosti a následné pohodlnosti mluvčího.

Tento předpoklad se nenaplnil. Procento dloužení bylo mnohem vyšší než procento krácení samohlásek (viz tabulky k textům v Příloze, celková procenta v závěrečných shrnutích). Krácení vokálu [ú] proběhlo jen u dvou slov (*nejdůležitější*, *můžete*). Ve vyšší míře bylo zaznamenáno pouze krácení samohlásky [í].

Na sebraných vzorcích projevů bylo také dokázáno nestejně užívání jednotlivých fonémů. Nejfrekventovanějším fonémem je samohláska [e] (9105 výskytů). Na okraji vokalického systému stojí zejména foném /ó/, který se nevyskytl v žádném z textů.

K odchylkám od spisovné výslovnosti dochází především na konci slova (v jeho koncovce). Krácení či dloužení v kořeni slova není příliš časté.

3.1.2. Kvalita

Samohlásky v češtině jsou v zásadě neutrální z hlediska otevřenosti a zavřenosti / jejich artikulace není ani příliš otevřená, ani příliš zavřená. Na kvalitu by neměla mít vliv pozice samohlásky ve slově, délka slova, ani souhláskové okolí.³⁶

Dle Palkové³⁷ jsou odchylky v kvalitě závislé na zřetelnosti artikulace, na tempu projevu a také na nářečí. Tolerovány jsou však mírné rozdíly mezi českou a moravskou variantou výslovnosti.

Mezi odchylky v kvalitě patří: otevřená výslovnost, zavřená výslovnost, redukce, výslovnost „tvrdého“ [y] po některých souhláskách.³⁸

V následující části se zaměříme na jednotlivé odchylky a na jejich výskyt v projevech průvodců. Jak už jsme ukázali v kapitole věnované kvantitě, mají mluvčí spíše tendenci hovořit spisovně, lze se tedy domnívat, že se tato tendence projeví také v kvalitě výslovnosti samohlásek, a tudíž se odchylky od spisovnosti objeví minimálně.

³⁶ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 324

³⁷ Tamtéž

³⁸ Tamtéž

3.1.2.1. Otevřená výslovnost

V důsledku otevřené výslovnosti, též „široké“ výslovnosti, se přibližují samohlásky: $i \rightarrow e$, $u \rightarrow o$, $e \rightarrow a$, $o \rightarrow a$. Děje se tak vlivem nářečí nebo v důsledku nedbalé výslovnosti. Častěji postihuje samohlásky krátké než dlouhé. Otevřenost podporuje sousedství hlásek p , b , m , v , $ř$, ch , h .³⁹ Tato odchylka je považována za jednu z nejrozšířenějších.

Mluvnice češtiny považuje za nejčastější odchylku od spisovné výslovnosti otevřenou výslovnost samohlásek [i, í], které se v nenormativní výslovnosti blíží zvukovou podobou samohláskám [e, é]. Tento jev je typický pro tzv. pražštinu (*lid* → *led*, *vím* → *vém*, *kytka* → *ketka*)⁴⁰.

Hůrková uvádí na druhém místě ve frekvenci výskytu otevřenou výslovnost samohlásek [e, é], které se kvalitativně blíží samohláskám [a, á], např.: *této* → *táto*, *léto* → *láto*.

Práce Hůrkové a Palkové se shodují v otevřené výslovnosti zejména u samohlásek „i“ a „e“. Na třetím místě uvádí Palková hlásku *u* (*závodu* → *závodo*), zatímco Hůrková hlásku *o* (*proč* → *prač*).

Ani jeden z produktů našich textů nepochází přímo z Prahy. Tři památky se však nacházejí ve Středočeském kraji (Křivoklát, Točnick, Krakovec), proto můžeme očekávat výskyt otevřené výslovnosti hlásky především v textech průvodců pocházejících ze Středočeského kraje. V prepisech jsme otevřenou výslovnost značili \ddot{e} , \ddot{o} .

Uvádíme analýzu těch textů, ve kterých se objevila alespoň jednou otevřená výslovnost.

³⁹ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 324

⁴⁰ Označení pražština užívá Palková ve své publikaci.

Text č. 6

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s otevřenou výslovností	Procento otevřené výslovnosti
nö	98	2	2,04%

Text č. 7

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s otevřenou výslovností	Procento otevřené výslovnosti
nö	5	1	20%
alě	7	1	14,29%

Shrnutí otevřené výslovnosti

Otevřená výslovnost se nevyskytla ani u jednoho průvodce po památkách ležících mimo Středočeský kraj⁴¹. Je však zajímavé, že i když se tři památky vyskytují v oblasti, pro kterou je otevřená výslovnost typická, mohli bychom na základě našeho výzkumu tuto odchylku od spisovné výslovnosti označit za okrajovou; jedná se pouze o ojedinělý jev s velmi nízkým výskytem. V projevech průvodců (mluvčí č. 4 a 5) došlo k otevřené výslovnosti u slova *no*. U mluvčího č. 5 byla rozpoznána otevřená výslovnost i u konjunkce *ale*.

⁴¹ Průvodci provázející po památkách ležících mimo Středočeský kraj pocházeli z nejbližšího okolí dané pamětihodnosti.

3.1.2.2. Zavřená výslovnost

Jako odchylku od spisovné výslovnosti hodnotíme také zavřenou (užší) výslovnost samohlásek. S touto odchylkou se setkáváme více u mluvčích z některých nářečních oblastí.⁴² Zavřená výslovnost je nápadná zejména u samohlásek i, e, é (zvláště v některých moravských krajích).

Protože je tato odchylka úzce spojena s nářečím, zvláště z moravské oblasti, domníváme se, že se v textech vyskytne minimum slov se zavřenou výslovností (všechny shromážděné projevy pocházejí od průvodců provázejících na českých památkách a pocházejících z jejich nejbližšího okolí).

Shrnutí zavřené výslovnosti

Naše domněnka se potvrdila. U žádného z mluvčích nebyla zaznamenána zavřená výslovnost samohlásek.

Pravděpodobnou příčinou je absence mluvčího z některé z nářečních oblastí a také snaha mluvčích dodržovat spisovnost.

⁴² Srov. Mluvnice češtiny s. 94, Hůrková s. 19, Palková s. 325

3.1.2.3. Redukce

Redukovaná (nezřetelná) výslovnost je výsledkem nedbalé nebo příliš rychlé výslovnosti. Objevuje se hlavně u delších slov a postihuje zejména samohlásky, které stojí mezi souhláskami se stejným místem tvoření.⁴³ Důsledkem je snížená srozumitelnost.

Pokusili jsme se zjistit, zda je vysoké mluvní tempo u našich průvodců spojeno s výskytem redukce samohlásek v jejich projevech, jak tvrdí literatura. Předpokládali jsme, že tato odchylka bude v některých textech častým jevem (viz Mluvní tempo).

V prepisech značíme redukci samohlásek »a, »e, »i, »o, »u. Uvádíme pouze tabulky textů, ve kterých se vyskytla redukce.

Text č. 3

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s redukcí	Procento redukce
bud»eme	6	3	50%

Text č. 6

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s redukcí	Procento redukce
repr»ezentativní	1	1	100%
t»edy	27	3	11,11%

⁴³ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 325

Text č. 7

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s redukcí	Procento redukce
repr»ezentativní	1	1	100%
ren»esanční	1	1	100%
vl»astně	32	4	12,5%
s»everovýchodní	1	1	100%
resta»orátoři	1	1	100%

Text č. 9

Slovo	Celkem výskytů	Varianta s redukcí	Procento redukce
d»evatenácté	3	3	100%
polodr»ahokamy	1	1	100%
v»eprostřed	1	1	100%
korunov»aci	2	2	100%
kt»erý	16	4	25%

Shrnutí redukce

Tento druh odchylky byl zaznamenán u čtyř mluvčích. V ostatních projevech k redukcí nedošlo. Jelikož je výskyt redukce spojován s vysokým mluvním tempem, přikládáme tabulku s přehledem mluvního tempa a procenta redukce těch mluvčích, v jejichž projevu došlo k redukcí.

Text, mluvčí	Mluvní tempo (počet slabik za sekundu)	Počet slov s redukcí
text č. 3, mluvčí č. 2	5,48	3
text č. 6, mluvčí č. 4	5,03	4
text č. 7, mluvčí č. 5	5,9	8
text č. 9, mluvčí č. 7	7	11

Jistou souvislost redukce s tempem řeči můžeme vypožorovat i v našich textech. V projevech s vyšším mluvním tempem byla redukce častější (viz tabulka).

K redukcí došlo u verba (1. os. pl. indikativu futura *budeme*), adjektiv (*reprezentativní*, *renesanční*), v různých pádech substantiv (*polodrahokamy*, *korunovaci*), u adverbia (*vlastně*, *tedy*, *veprostřed*), pronomina (*který*), numerale (*devatenácté*).

Redukce vždy proběhla v kořeni slova. Až na tři výjimky (*který*, *vlastně*, *tedy*) to byla slova s minimálně třemi slabikami (nejdelší slovo složeno ze 6 slabik).

Nejčastěji byla redukována výslovnost vokálu *e* (v 18 slovech), ojediněle pak vokál *a* (7 slov), vokál *u* pouze ve slově *restaurátoři*.

Dva různí mluvčí zredukovali výslovnost vokálu *e* ve stejném slově (*reprezentativní*).

Celkově však můžeme konstatovat, že redukce nepatří v našich analyzovaných projevech k frekventovaným odchylkám od spisovné výslovnosti, spíše převládá snaha po srozumitelnosti projevu. Nebyla potvrzena závislost redukce na mluvním tempu řeči.

3.1.3. Samohláskové změny

Jelikož jsme v našich textech narazili také na samohláskové změny, budeme se jim v této části práce věnovat. V češtině probíhají dvě základní samohláskové změny, a to diftongizace [í] > [ej] a úžení [é] > [í].

Na konci 14. století a následně v průběhu 15. století se objevuje v literárních památkách diftongizace [í] > [ej]. Tato změna proběhla pravděpodobně přes mezistupeň – artikulačně snížené a povolené *y*.⁴⁴ K diftongizaci může dojít v základu slova, v absolutním konci slova a v koncovce před souhláskou.

Další samohlásková změna, úžení [é] > [í], do spisovného jazyka dle Historické mluvnice pronikala od 16. století velmi pomalu.⁴⁵ Tato změna může probíhat v těch samých částech slova jako diftongizace.

Diftongizaci a úžení [é] > [í] se ve své publikaci podrobně věnuje Josef Vachek.⁴⁶

V této části práce si klademe za cíl zmapovat samohláskové změny v projevech průvodců a zjistit, v jakých částech slova nejčastěji k těmto změnám dochází.

Příslušné jevy jsou v tabulkách popsány písmeny: **D** = diftongizace, **Ú** = úžení.

⁴⁴ Lamprecht, Arnošt - Šlosar, Dušan - Bauer, Jaroslav (1986): *Historická mluvnice češtiny*. Praha: SPN, s. 106

⁴⁵ Tamtéž, s. 114

⁴⁶ Vachek, Josef (1977): *Poznámky k fonologické stylistice jazykových variet*. In: Slovo a slovesnost, 38, s. 81–89

Text č. 1

Samohlásková změna ve slově	Celkem výskytů	Varianta se samohláskovou změnou	Procento samohláskové změny
kterému > kterýmu Ú	1	1	100%
té > tý Ú	23	1	4,35%

Text č. 7

Samohláskové změny ve slově	Celkem výskytů	Varianta se samohláskovou změnou	Procento samohláskové změny
malý > malej D	1	1	100%
veškerý > veškerej D	1	1	100%
jediný > jedinej D	1	1	100%
bývalá > bejvalá D	1	1	100%
kterého > kterýho Ú	3	1	33,33%

Shrnutí samohláskové změny

Samohláskové změny se projevíly pouze ve dvou projevech (v textu č. 1 u dvou slov, v textu č. 7 u pěti různých slov).

K diftongizaci [í] > [ej] došlo ve čtyřech slovech: *malý* (nominativ adjektiva), *veškerý* (nominativ adjektiva), *jediný* (nominativ adjektiva), *bývalá* (nominativ adjektiva).

Co se týče pozice diftongizace ve slově, proběhla v těchto polohách: absolutní konec slova (*malý* > *malej*, *veškerý* > *veškerej*), koncovka před souhláskou (*kterému* > *kterýmu*), základ slova (*bývalá* > *bejvalá*). Ani jednou nebyla samohlásková změna provedena v koncovce před souhláskou. Nejčastěji se diftongizace vyskytla v absolutním konci slova.

Zaznamenány byly tři příklady úžení [é] > [í], a to v textu č. 1 ve slově *té* (genitiv pronomina), *kterému* (dativ pronomina) a v textu č. 7 ve slově *kterého* (genitiv pronomina). K tomuto úžení došlo jednou v absolutním konci slova (*té*) a dvakrát v koncovce slova před souhláskou (*kterému*, *kterého*).

Ukázalo se, že samohláskové změny jsou v mluvě našich průvodců okrajovým jevem. Opět se potvrzuje snaha mluvčích o spisovný projev.

3.1.4. Elize vokálů

Zatím jsme se věnovali změnám kvalitativním či kvantitativním. Kromě těchto odchylek může docházet také k úplnému vypouštění vokálů (-)elizi. Ta se vyskytuje ve 3. osobě čísla množného u sloves IV. a V. slovesné třídy a u nepravidelného slovesa *chtít*. Jelikož je tento typ elize poměrně častý⁴⁷, očekávali jsme její výskyt také v našich textech.

Text č. 6

Tvar slova	Tvar slova s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento elize
budeme	budem	3	1	33,33%

Text č. 8

Tvar slova	Tvar slova s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento elize
vezmeme	vezmem	1	1	100%

Shrnutí elize vokálů

K elizi vokálu došlo pouze ve dvou případech, a to u slovesa I. třídy *vzít* v 1. os. pl. indikativu futura a u nepravidelného slovesa *být* ve tvaru 1. os. pl. indikativu futura. Ve všech případech došlo k elizi vokálu *e* na konci slova.

Tam, kde jsme tento jev nejvíce očekávali, tedy ve 3. osobě čísla množného sloves IV. a V. slovesné třídy a u nepravidelného slovesa *chtít*, elize neproběhla.

Tato odchylka je v našich projevech velmi okrajová.

⁴⁷ Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 146

3.2. Proteze

Protože se proteze týká přisouvání hlásek na začátek slova před samohlásku, řadíme tuto kapitolu do oddílu Fonetika.

V nespisovné češtině se v pozici striktury objevuje protetická hláska, konsonant, který se vkládá před vokál na počátku slova.⁴⁸ Stává se pak stálou součástí výrazu a objevuje se i v odvozeninách slova. V Čechách i na velké části západní a střední Moravy se běžně užívá protetické v- (*voko, vokna, vopice*). To se může vyskytnout i na začátku slovních kmenů (*povodejít, zvorat*).⁴⁹

Vedle protetického v- jsou v českých nářečích doloženy další protetické hlásky: h- (*hulica*), j- (*jarmara*).⁵⁰

V následující části si všimáme výskytu protetického v- v našich textech, na procento jeho výskytu. Zmapujeme jeho výskyt na začátku slova a na začátku slovních kmenů.

Jelikož se jedná o veřejné projevy, měli by průvodci dodržovat spisovnou češtinu, a tudíž jsme předpokládali nízký výskyt protetického v- v analyzovaných textech. Dále nepředpokládáme výskyt protetických hlásek h- a j-, protože průvodci nepocházejí z příslušných nářečních oblastí.

Uvádíme tabulku těch textů, ve kterých se alespoň jednou objevilo slovo s protetickou hláskou.

⁴⁸ Vě spisovném jazyce zastává funkci protetické hlásky ráz. Ten bývá v nepřipravených mluvních projevech omezen, tím se zastírají hranice mezi slovy. V obecné češtině bývá ve funkci protetické hlásky nejčastěji protetické v-. Brabcová, Radoslava (1987):

Mluvený jazyk v teorii a praxi. Praha: Univerzita Karlova, s. 46-47

⁴⁹ Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s.33

⁵⁰ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 127

Text č. 1

Slovo s protetickou hláskou	Celkem výskytů	Varianta s protetickým v-	Procento výskytu protetického v-
vobrovská	1	1	100%
vona	2	1	50%
vopravit	2	1	50%
vo	11	1	9,09%
vopravdu	1	1	100%
voni	6	1	16,67%

Text č. 6

Slovo s protetickou hláskou	Celkem výskytů	Varianta s protetickým v-	Procento výskytu protetického v-
vopravdu	1	1	100%
voni	1	1	100%

Text č. 7

Slovo s protetickou hláskou	Celkem výskytů	Varianta s protetickým v-	Procento výskytu protetického v-
vodvozeno	1	1	100%
von	1	1	100%
vokna	2	2	100%

Shrnutí proteze

Předpoklad nízkého výskytu proteze se naplnil. Pouze u tří mluvčích z deseti bylo užito protetické hlásky. Ve všech případech se jednalo o protetické v- na začátku slova. V žádném slově nebylo užito proteze na začátku slovního kmene.

Nejčastěji vkládal protetické v- na začátek slova mluvčí číslo 1 (6 slov). Na rozdíl od ostatních mluvčích však jeho procento výskytu proteze u daných slov nebylo vždy stoprocentní (viz tabulky).

K protezi došlo u adjektiva (*obrovská*), verba (*opravit, odvozeno*), pronomina (*ona, oni*), prepozice (*o*) a u adverbia *opravdu*. Toto adverbium vyslovil s protetickým v- také mluvčí číslo 4. U více mluvčích se také objevila proteze u pronomina *oni* (mluvčí č. 1 a 4).

Ostatní protetické hlásky h-, j- nebyly zaznamenány.

3.3. Konsonanty

Přesná výslovnost souhlásek je základní oporou srozumitelnosti řeči.⁵¹ Mezi základní příčiny odchylek od základní podoby českých souhlásek patří nářečí, vady výslovnosti, nedbalá výslovnost.

V tomto oddíle se zaměříme na elizi konsonantů, která je způsobena nedbalou výslovností. Oddíl je rozdělen na kapitoly věnující se elizi v jednotlivých částech slova (v násloví, uvnitř slova, na konci slova). Dále se pokusíme zmapovat chybnou výslovnost konsonantických skupin.

3.3.1. Elize konsonantů v násloví

V násloví může docházet k vypuštění konsonantů samotných nebo v rámci konsonantických skupin.

Souhlásky *t*, *d*, *k* se vynechávají na začátku slova před jinou závěrovou souhláskou (*kanička*, *dyž*, *dyby*). Před skupinou konsonantů na začátku slova zaniká také souhláška *v* (*spomenou si*, *stávat*). Další souhláška, která mizí v této části slova před *ř*, je *h* (*řmí*, *řeben*, *říbek*). Na začátku slova se také nevyslovuje *l* (*žíce*).⁵²

Nejčastěji elizi podléhá souhláška *j*, která je artikulačně náročná. Vypouští se jednak jako samotný konsonant (*eště*, *estli*), jednak v rámci

⁵¹ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 20

Daneš, František - Hála, Bohuslav - Jedlička, Alois - Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 83

⁵² Tamtéž

souhláskové skupiny (*méno, sem, sme*).⁵³ Je-li součástí složeného tvaru, nemusí se ve spisovném projevu tato souhláska vyslovovat (*byl sem*).

Spíše než vynechávání souhlásek *t, d, k* jsme očekávali zvýšený výskyt elize souhlásky *j*, která je v češtině velmi frekventovaná.

Text č. 1

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jsme/sme	2	2	100%
jste/ste	2	2	100%

Text č. 2

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	3	3	100%
jsme/sme	9	4	44,44%
ještě/eště	5	2	40%

Text č. 3

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jsme/sme	5	3	60%
ještě/eště	5	1	20%

⁵³ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 20
Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 36

Text č. 4

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	2	1	50%
jsme/sme	3	3	100%

Text č. 5

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	3	3	100%
jsme/sme	2	2	100%
jdeme/deme	1	1	100%

Text č. 6

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	10	10	100%
jsem/sme	10	9	90%

Text č. 7

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	5	3	60%
která/terá	4	1	25%
jsme/sme	1	1	100%

Text č. 9

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jste/ste	1	1	100%

Text č. 10

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jsme/sme	6	3	50%
jste/ste	5	1	20%
kdysi/dysi	6	1	16,67%
když/dyž	5	1	20%

Text č. 12

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
když/dyž	3	1	33,33%

Shrnutí elize konsonantů v násloví

Elize konsonantů byla zjištěna v deseti textech. Mezi konsonanty, které v našich textech podléhaly elizi, patří souhlásky *k*, *j*. Žádné další se v projevech neobjevily.

Elize konsonantů *k* proběhla u pronomina (*která*), konjunkce (*když*), adverbia (*kdysi*).

Elize u pronomina *která* bylo nalezena jen v textu č. 7. Ostatní mluvčí vyslovili toto zájmeno vždy důsledně bez vynechání konsonantu v násloví.

Konjunkce *když* podléhala elizi u dvou mluvčích. Procento výskytu elize u tohoto slova je ale nízké (20%, 33,33%).

Výslovnost adverbia *kdysi* s elizí konsonantu v násloví slova můžeme považovat za okrajovou, jelikož se toto slovo s elizí souhlásky *k* vyskytlo pouze u jednoho mluvčího, a to jen v jednom případě ze šesti.

Potvrdil se nám předpoklad, že nejvíce bude podléhat elizi souhláska *j*. Došlo k ní ve tvarech slovesa *být*: 2. os. pl. indikativu prezenta (*jste*), 1. os. pl. indikativu prezenta (*jsme*). Nejčastěji bylo vynecháno *j* u tvaru *jsme* (27 výskytů, tvar *jste* 24 výskytů). V drtivé většině se jedná o součást složeného slovesného tvaru (např.: *mohli jsme, všimli jste si, vešli jsme, neslyšeli jsme, nepotkali jste, byli jste zavřeni, dostali jste se, přišli jste, nepřehlédli jste, vstoupili jsme*), kdy příručky připouštějí zjednodušenou výslovnost bez souhlásky *j*.⁵⁴

K nepřipustnému vypuštění souhlásky *j* došlo u plnovýznamového slovesa *být* užitého ve významu „existovat“ a „nacházet se“ („sme pod tím hodinovým strojem; my sme v kapli svaté Máří Magdaleny“⁵⁵; „to že sme v ložnici; nyní sme v pánském salónku“⁵⁶). Výskyt této elize byl stoprocentní.⁵⁷

Dále došlo k elizi této souhlásky u slova *ještě* a *jdeme*.

Zaznamenali jsme zvýšený výskyt elize konsonantů v násloví slova.

⁵⁴ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 34

Sgall, Petr, Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Praha: H&H, s. 36

Srov. Brabcová, Radoslava (1987): *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova, s. 46

⁵⁵ Text č. 7.

⁵⁶ Text č. 10.

⁵⁷ 4 výskytů plnovýznamového slovesa *jsm* = 4 elize počáteční souhlásky.

3.3.2. Elize konsonantů v konsonantických skupinách uvnitř

slov

Uvnitř slova se často vynechávají souhlásky *t*, *d*, *k* mezi dvěma souhláskami (*koska*, *tlouška*, *šesnácť*, *zvihnout*). V konsonantické skupině se vypouští *l* (*jabko*, *řemesník*).

Velmi frekventovaná je oslabená výslovnost a zánik souhlásek *v*, *j*, *h*, *l* v nepřízvučné slabice mezi dvěma samohláskami (*druhéo*, *něaký*).

V tabulkách uvádíme všechny tvary slova, ve kterých došlo k elizi.

Text č. 2

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
druhého/druého	1	1	100%

Text č. 6

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
nějaký/něaký	1	1	100%
nějakých/něakých	4	2	50%

Text č. 7

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
nějaký/něaký	1	1	100%
vlastně/vlasně	29	8	27,58%

Text č. 8

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
vlastně/vlasně	2	1	100%

Text č. 11

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
šestnáctého/šestnáctého	1	1	100%
šestnáct/šestnáct	1	1	100%

Shrnutí elize konsonantů v konsonantických skupinách uvnitř slova

Tento druh elize byl zaznamenán u pěti různých mluvčích a postihl konsonanty *t*, *h*, *j*.

Uvnitř konsonantické skupiny byly vynechány souhlásky *t* a *h* ve slovech: *vlastně*, *šestnáct* (lokál), *šestnáctého* (genitiv). Je zajímavé, že z hlediska zařazení ke slovním druhům převládá elize konsonantu uvnitř slova u numerálií. Z výše uvedených slov bylo nejfrekventovanější slovo *vlastně*, zejména u mluvčího č. 5 (29 výskytů). Jedná se o tzv. vycpávkové slovo.

Došlo také k elizi konsonantu uvnitř samohláskové skupiny u slov: *nějaký* (nominativ), *nějakých* (genitiv), *druhého* (akuzativ). Tato slova se však v textu vyskytla ojedinele.

3.3.3. Elize konsonantů v koncovém postavení

Jako příklad elize konsonantů v koncovém postavení jsme našli příklad v publikaci Hůrkové Česká výslovnostní norma. Jedná se o elizi nosové souhlásky *m*, která je způsobena rychlejším mluvním tempem.⁵⁸

I když v našich textech nedošlo u žádného slova k elizi konsonantů v koncovém postavení, uvádíme zde pro úplnost zmínku také o tomto typu odchylky.

3.3.4. Elize konsonantů na hranici dvou slov

V této podkapitole se budeme věnovat jevu, který je v našich projevech značně rozšířen, ale ve studované odborné literatuře jsme se s jeho rozбором nesetkali.⁵⁹ Jedná se o elizi konsonantu na hranici dvou slov. Tento jev byl vyzorován pouze u výslovnosti letopočtů (při výslovnosti tisíciletí a století) v každém z dvanácti projevů.

Dochází k němu při výslovnosti na hranici dvou slov, přičemž první slovo končí konsonantem a druhé jím začíná, vypuštěné jsou pak obě souhlásky: *dvanáct set* → *dvanáčet*, *jedenáct set* → *jedenáčet*.

Mohli bychom tuto odchylku ve výslovnosti zařadit do elize konsonantů v konsonantických skupinách, jelikož se v těchto pozicích setkávají dokonce tři souhlásky *c*, *t*, *s*.

⁵⁸ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 24

⁵⁹ O změnách na hranicích slov se zmiňuje publikace *O mluveném slově*, kde autoři hovoří o této odchylce jako o méně časté. Záleží zde především na tempu řeči a plynulosti. Daneš, František + Hála, Bohuslav + Jedlička, Alois - Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 83

Text č. 1

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jedenáct set / jedenáctet	1	1	100%
čtrnáct set/čtrnáctet	1	1	100%
šestnáct set / šesnáctet *	1	1	100%
sedmnáct set / sedumnáctet**	3	3	100%
osmnáct set / osumnáctet**	1	1	100%

* V tomto slově dochází také k elizi konsonantu uvnitř konsonantické skupiny.

** Číslovky *sedm*, *osm*, *sedmnáct*, *osmnáct* mají dvě rovnocenné výslovnostní podoby: se slabikotvorným *m* [sedm, osm], nebo s vloženou samohláskou *u* [sedum, osum]. Podoby s vloženou samohláskou (vokalizované podoby) jsou po stránce artikulační pohodlnější.⁶⁰

Jelikož texty č. 2, 3, 4, 5 obsahují stejné faktografické informace o historii kláštera, tedy i stejné letopočty a jejich stejnou výslovnost, nebudeme zde tabulky k těmto textům uvádět. Jsou součástí přílohy této práce (Příloha č. 3).

⁶⁰ Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 37

Text č. 6

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jedenáct set / jedenáctet	2	2	100%
třináct set / třináctet	3	3	100%
čtrnáct set / čtrnáctet	2	2	100%
patnáct set/ patnáctet	3	3	100%
šestnáct set / šestnáctet	3	3	100%
sedmnáct set / sedumnáctet*	2	2	100%
osmnáct set / osumnáctet *	2	2	100%
devatenáct set / devatenáctet	1	1	100%

* Mluvčí dává přednost vokalizované podobně výslovnosti této číslovky.

Ostatní texty, ve kterých je dodržován stejný princip výslovnosti letopočtů, jsou součástí Přílohy č. 3. I když se výslovnost letopočtů nemění, přikládáme tyto přehledy, protože jsou hodnotné i z hlediska lexikologického a historického. Je zajímavé sledovat, jaká století jsou pro daný památkový objekt nejdůležitější, jaké události, které utvářely dějiny daného místa, si průvodci vybírají.

Shrnutí elize konsonantů na hranici dvou slov

Výskyt elize konsonantů na hranici dvou slov je u zmiňovaných letopočtů vždy stoprocentní (viz tabulky textů).

Protože se v této pozici setkávají tři souhlásky, je výslovnost artikulačně náročná. Proto je pravděpodobnou příčinou elize konsonantů snaha po zjednodušení výslovnosti.

Také je pozoruhodné, že všichni průvodci dávají přednost čtení letopočtu podobě *čtrnáct set dvacet jedna*, nikoliv *tisíc čtyři sta dvacet jedna*.

3.4. Větná intonace

Pojmem větná intonace se v české lingvistice označuje způsob silového melodického průběhu výpovědi. Na rozdíl od termínu melodie, který označuje výhradně průběh výšky základního tónu, se pod pojmem intonace rozumí komplexní zvuková kvalita, která zahrnuje tónovou a silovou modulaci.⁶¹

Větná intonace slouží k odlišení vět ukončených a neukončených, k odlišení různých druhů vět a k rozpoznání vět neutrálních od vět citově zabarvených.⁶² Je tedy důležitá pro identifikaci a srozumitelnost sdělení.

Intonaci můžeme rozdělit na tři základní druhy, podle toho, zda se jedná o intonaci větného úseku vět oznamovacích nebo tázacích anebo intonaci větného úseku uvnitř věty.

V této části práce užíváme také termín **větný přízvuk**, pod tímto pojmem rozumíme zvýraznění (zesílení) přízvuku klíčového slova výpovědi (jádro sdělení) nebo jejího úseku. V klidné věcné výpovědi je větný přízvuk na posledním slově.⁶³ 2

Při zjišťování větné intonace jsme se řídili výškou a silou základního tónu, umístěním větného přízvuku. I přesto bylo ze zaznamenaných projevů obtížné zachytit větnou intonaci; jelikož jsme neměli k dispozici přístroje, opírá se její identifikace čistě o dojem posluchače.

⁶¹ Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 52

Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, s. 160-161

⁶² kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 82-83

Daneš, František - Hála, Bohuslav - Jedlička, Alois - Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 94

Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 52

Protože je hlavním úkolem větné intonace uzavírat věty a větné úseky, a tím je ohraničovat od ostatních větných celků, soustředili jsme se na to, zda je tento základní úkol v našich textech plněn. Zaměřili jsme se na dodržování intonace u jednotlivých druhů vět. Dále jsme ověřili, zda má citové, v našem případě spíše profesní či zájmové zaujetí, vliv na intonaci.

3.4.1. Kadence větných úseků koncových

Kadence koncových větných úseků signalizuje konec věty a dále naznačuje její modálnost – může jít o větu oznamovací, tázací, rozkazovací, práci. Hlas při ní klesá pod střed výšky hlasu postupně až do konce výpovědi.

Kadenci větných úseků koncových všechny publikace⁶⁴, z kterých jsme čerpali, rozdělují na kadenci vět oznamovacích, kam také spadají věty rozkazovací a doplňovací otázky, a na kadenci otázky zjišťovací. Tato část je podle těchto typů kadencí rozdělena na příslušné oddíly.

Předpokládali jsme, že v projevech průvodců převládá monologická složka. Jelikož se však jedná o projevy populárně naučné, během kterých průvodce přichází do přímého kontaktu s posluchači (návštěvníky památky), na které se svým projevem obrací, oslovuje je, nemohli jsme zcela vyloučit, že se v textech objeví také otázky.

⁶⁴ Mluvnice češtiny I, Česká výslovnostní norma, Příruční mluvnice češtiny, Palková, Zdena (1994): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita

3.4.1.1. Kadence vět oznamovacích (rozkazovacích a otázek doplňovacích)

V českém jazyce je základní intonací oznamovacích vět intonace klesavá.⁶⁵ Znamená to, že tón od jádra výpovědi do konce věty klesá. Závazné je klesání počínající slabikou s větným přízvukem.⁶⁶

Ke každému textu přikládáme dvě tabulky. Jedna nabízí přehled množství jednotlivých druhů vět v konkrétním textu, druhá statistiku odchylek od správné kadence daného druhu vět. Ke každému textu přikládáme příklady intonačního průběhu příslušného druhu vět (intonace je v prepisech značena šipkami ↑↓).

Text č. 1

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
165	2	1

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence vět oznamovacích	Stoupavá kadence vět oznamovacích	Procento chybné intonace vět oznamovacích
165	69	96	58%

Ve větě rozkazovací i v otázce doplňovací byla užita kadence klesavá.

V tomto textu je výrazné procento stoupavé kadence vět oznamovacích.

⁶⁵ kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 83

⁶⁶ Daneš, František - Hála, Bohuslav - Jedlička, Alois - Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 99

KLESAVÁ KADENCE OTÁZKY DOPLŇOVACÍ

*Co tam bude?*⁶⁷

KLESAVÁ KADENCE VĚTY ROZKAZOVACÍ

*Stůjte!*⁶⁸

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

*Oni nosili ty hábity z nebarveného sukna.*⁶⁹

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

*Jako hlavní surovina: byly využívány hromnické břidlice.*⁷⁰

⁶⁷ Příloha č. 1, řádek 100 příslušného textu

⁶⁸ Příloha č. 1, řádek 211 příslušného textu

⁶⁹ Příloha č. 1, řádek 93 příslušného textu

⁷⁰ Příloha č. 1, řádek 154-155 příslušného textu

Text č. 2

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
140	1	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
140	94	46	33%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

V úvodu prohlídky bych vám pověděla něco více k historii plaského kláštera.⁷¹

V této větě je větný přízvuk na slově *historii*.

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Budeme postupovat po schodech dolů.⁷²

Průvodce pronesl tuto větu se zvýšeným hlasem, volal na návštěvníky, kteří by přešli vchod na schodiště, po kterém pokračovala prohlídka.

⁷¹ Příloha č. 1, řádek 6 příslušného textu

⁷² Příloha č. 1, řádek 203 příslušného textu

Text č. 3

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
120	3	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
120	84	33	26%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) patřilo předposlednímu opatovi kláštera Fortunátu Hartmanovi.⁷³

V této větě nalezneme dva vrcholy ve stoupavé kadenci – u slova *opat* a *Fortunát*.

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

*Od té doby je objekt pod správou českého státu.*⁷⁴

⁷³ Příloha č. 1, řádek 141 příslušného textu

⁷⁴ Příloha č. 1, řádek 28 příslušného textu

Text č. 4

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
64	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
64	48	16	25%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) který je majetkem církve.⁷⁵

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Ještě půjdeme výš.⁷⁶

Průvodce popisuje trasu prohlídky.

⁷⁵ Příloha č. 1, řádek 7-8 příslušného textu

⁷⁶ Příloha č. 1, řádek 50 příslušného textu

Text č. 5

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
61	1	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
61	45	16	26%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) tak sídlili právě v této budově.⁷⁷

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

A zase stoupáme:.⁷⁸

Průvodce komentuje náročné podmínky prohlídkového okruhu. Stoupavá kadence je spojena s dlužením vokálu *e*.

⁷⁷ Příloha č. 1, řádek 15-16 příslušného textu

⁷⁸ Příloha č. 1, řádek 41 příslušného textu

Text č. 6

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
248	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
248	137	111	45%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

A ve Francii také potkává svou první manželku Blanku z Valoa.⁷⁹

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) tak zvaná benátská krajka:⁸⁰

Opět je stoupavá kadence doprovázena dloužením vokálu.

⁷⁹ Příloha č. 1, řádek 18-19 příslušného textu, dodržujeme výslovnost

⁸⁰ Příloha č. 1, řádek 77 příslušného textu

Text č. 7

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
63	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
63	37	26	41%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) takže to bylo velmi strategické místo.⁸¹

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Je to javor.⁸²

⁸¹ Příloha č. 1, řádek 12 příslušného textu

⁸² Příloha č. 1, řádek 35 příslušného textu

Text č. 8

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
115	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
115	76	39	34%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) se připravovali na svoji vojevůdcovskou kariéru.⁸³

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Nevynechal JEDINOU sukni na zámku a v jeho širokém okolí.⁸⁴

V této části promluvy došlo ke dvěma intonačním stoupáním. Mluvčí zesílil hlas a zdůraznil slovo *jedinou* a *okolí*.

⁸³ Příloha č. 1, řádek 45-46 příslušného textu

⁸⁴ Příloha č. 1, řádek 71 příslušného textu

Text č. 9

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
99	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
99	37	62	63%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

*(...) a zámek byl zestátněn.*⁸⁵

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

*Tento zámek pak nechal přestavět vnuk Karla Chotka.*⁸⁶

Stoupavá kadence opět doprovázena dloužením vokálu *a*.

⁸⁵ Příloha č. 1, řádek 27 příslušného textu

⁸⁶ Příloha č. 1, řádek 23-24 příslušného textu

Text č. 10

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
102	1	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
102	39	63	62%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Tak je zde výmalba červené barvy.⁸⁷

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) a hlavně kněžna nebyla RUŠENA.⁸⁸

Stoupavá kadence podpořena zesílením hlasu a zdůrazněním slova *rušena*.

⁸⁷ Příloha č. 1, řádek 67 příslušného textu

⁸⁸ Příloha č. 1, řádek 63 příslušného textu

Text č. 11

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
22	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
22	13	9	40%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Bohužel celý plán NEbyl naplněn.⁸⁹

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) a její zničení dovršilo ZŘÍCENÍ kopule kostela:⁹⁰

Stoupavá kadence opět spojena s dloužením vokálu *a*.

⁸⁹ Příloha č. 1, řádek 17 příslušného textu

⁹⁰ Příloha č. 1, řádek 20 příslušného textu

Text č. 12

Věty oznamovací	Věty rozkazovací	Otázky doplňovací
45	0	0

Věty oznamovací	Stoupavě klesavá kadence věty oznamovací	Stoupavá kadence věty oznamovací	Procento chybné intonace věty oznamovací
45	29	16	36%

STOUPAVĚ KLESAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

(...) *jak sami můžete vidět.*⁹¹

STOUPAVÁ KADENCE VĚTY OZNAMOVACÍ

Zde vidíte *POLOzasunutou studnu.*⁹²

Stoupavá kadence spojena s dlužením vokálu *u*.

⁹¹ Příloha č. 1, řádek 26 příslušného textu

⁹² Příloha č. 1, řádek 56-57 příslušného textu

3.4.1.2. Kadence otázek zjišťovacích

Intonační kadence otázek zjišťovacích má zcela odlišný průběh od kadence vět oznamovacích (rozkazovacích, otázek doplňovacích). Pro tento typ kadence je typické, že se snižuje tón přízvučné slabiky slova, na kterém je větný přízvuk. Kadence zjišťovacích otázek mají ve spisovných projevech v neutrálních větách dva průběhy: stoupavý (častější na Moravě) a stoupavě-klesavý (typický pro Čechy).⁹³ Jelikož jsme mapovali mluvený projev na vybraných památkách v Čechách, nepředpokládáme výskyt stoupavého průběhu zjišťovacích otázek.

Následuje tabulka s přehledem výskytu zjišťovacích otázek.

Počet zjišťovacích otázek	Číslo textu
4	TEXT C. 2 (mluvčí č. 2)
2	TEXT C. 3 (mluvčí č. 2)
1	TEXT C. 5 (mluvčí č. 3)
1	TEXT C. 9 (mluvčí č. 7)

Zjišťovací otázky užili ve svém projevu pouze tři mluvčí. Tento druh otázky se v největším množství objevuje v textu č. 2 (viz tabulka výše).

U všech zjišťovacích otázek byla zjištěna kadence stoupavě-klesavá. Nedošlo k žádné odchylce. Uvádíme příklad z každého textu:

⁹³ Hůrková, Jiřina (1995): *Česka výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 45

Text č. 2

*Víte, k čemu sloužily?*⁹⁴

Text č. 3

*(...) víte, k čemu sloužily?*⁹⁵

Text č. 5

*Už slyšíte hodinový stroj?*⁹⁶

Text č. 9

*(...) poznáte, o které se jedná?*⁹⁷

⁹⁴ Příloha č. 1, řádek 46 příslušného textu

⁹⁵ Příloha č. 1, řádek 47 příslušného textu

⁹⁶ Příloha č. 1, řádek 39 příslušného textu

⁹⁷ Příloha č. 1, řádek 14 příslušného textu

Shrnutí kadence větných úseků koncových

Nejužívanějším druhem vět je věta oznamovací (1244). Na druhém místě v množství výskytu byla zaznamenána věta tázací (9), přičemž se vícekrát objevila otázka zjišťovací (8) než doplňovací (1). Nejméně zastoupení má věta rozkazovací (8).

Kadence věty oznamovací má průběh stoupavě klesavý.

Pozastavili jsme se nad vysokým procentem výskytu stoupavé kadence v oznamovacích větách (rozkaz, doplňovací otázka). V projevech třech mluvčích bylo toto procento vyšší než 50% procent (viz tabulky výše). V textu č. 9 bylo odhaleno dokonce 63% stoupavé kadence.

V převážné většině se stoupavá kadence vyskytuje tam, kde zároveň dochází k dloužení vokálu na konci slova, nebo pokud je na konci slovo výrazně zdůrazněné, a to nejčastěji v důsledku profesního zaujetí (viz příklady výše a Příloha č. 1).

Jelikož zde byla narušena základní úloha intonace, tedy uzavírat věty a ohraničovat je od vět ostatních, bylo obtížné z mluveného projevu stanovit konec věty. Nebylo zřejmé, zda pokračuje souvětí či končí věta. Tento fakt byl umocněn i velkým množstvím různých spojovacích výrazů mezi větami (viz Příloha č. 1).⁹⁸

⁹⁸ Srov. Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 47

3.4.2. Kadence větných úseků nekoncových

Intonační průběh nekoncových úseků (někdy užíván pojem polokadence) mívá několik forem, z nichž nejčastější je stoupavá. Je charakterizována tím, že tón před přízvučnou slabikou je obvykle nižší, na dalších slabikách pak postupně stoupá.⁹⁹

V této části práce uvedeme příklady kadence větných úseků nekoncových z každého analyzovaného textu. Především si všímáme, zda je dodržena normativní kadence větných úseků nekoncových.

Text č. 1

*(...) a právě ten svatý Bernard, kterému je ta kaple zasvěcena (...).*¹⁰⁰

Text č. 2

*(...) si můžete prohlédnout mnichy, jak pracují na polích (...).*¹⁰¹

Text č. 3

*Procházíme místností, kde dříve leželi nemocní mniši.*¹⁰²

⁹⁹ Hůrková, Jiřina (1995): *Ceská výslovnostní norma*. Praha: Scientia, s. 47

¹⁰⁰ Příloha č. 1, řádek 110 příslušného textu

¹⁰¹ Příloha č. 1, řádek 54-55 příslušného textu

¹⁰² Příloha č. 1, řádek 86 příslušného textu

Text č. 4

*(...) dohodli se s opatem kláštera, že jí nezbourají (...).*¹⁰³

Text č. 5

*(...) touto pákou, kterou se vytáhnou ta závaží (...).*¹⁰⁴

Text č. 6

*Nejprve to byl hrad Žebrák a později hrad TOČNÍK.*¹⁰⁵

Text č. 7

*(...) nemusel pořád padat, když šli pěší.*¹⁰⁶

Text č. 8

*My jsme tyto sbírky roztrídili a vytvořili z nich muzeum.*¹⁰⁷

¹⁰³ Příloha č. 1, řádek 30 příslušného textu

¹⁰⁴ Příloha č. 1, řádek 48-48 příslušného textu

¹⁰⁵ Příloha č. 1, řádek 32 příslušného textu

¹⁰⁶ Příloha č. 1, řádek 21-22 příslušného textu

¹⁰⁶ Příloha č. 1, řádek 36-37 příslušného textu

¹⁰⁷ Příloha č. 1, řádek 55 příslušného textu

¹⁰⁷ Příloha č. 1, řádek 119-120 příslušného textu

¹⁰⁷ Příloha č. 1, řádek 19-20 příslušného textu

¹⁰⁷ Příloha č. 1, řádek 7-8 příslušného textu

Text č. 9

O Žofii se ví, že byla dost hezká.¹⁰⁸

Text č. 10

Nejenže se zde tančilo, ale konaly se zde i jiné společenské akce.¹⁰⁹

Text č. 11

V jeho těsné blízkosti záhy začíná vyrůstat nový komplex, a to kostel Panny Marie.¹¹⁰

Text č. 12

(...) jen strážlivě doložil, že podle knížete Kroka: (...).¹¹¹

Shrnutí kadence nekoncových větných úseků

V kadenci nekoncových větných úseků nebyly zaznamenány žádné odchylky od spisovné normy.

¹⁰⁸ Příloha č. 1, řádek 41-42 příslušného textu

¹⁰⁹ Příloha č. 1, řádek 97 příslušného textu

¹¹⁰ Příloha č. 1, řádek 14-15 příslušného textu

¹¹¹ Příloha č. 1, řádek 4-5 příslušného textu

3. 5. Mluvní tempo

Řečové tempo nemá v českém jazyce ustálenou fonologickou funkci, využívá se jen na úrovni fonetické.¹¹² Je regulováno subjektivními a objektivními determinanty. Mezi subjektivní determinanty patří mluvní a percepční kapacita účastníků komunikace. Z objektivního hlediska ovlivňuje mluvní tempo tzv. sémantická hustota promluvy. Ta je dána průměrnou slabičnou délkou slov. Podle Mluvnice češtiny I promluva, která má menší průměrný rozsah těchto jednotek, si vynucuje pomalejší tempo.¹¹³

U našich projevů jsme sledovali mluvní tempo v jeho úvodní, vrcholné a závěrečné fázi. Pod pojmem úvodní fáze rozumíme začátek projevu, kam spadá: přivítání s návštěvníky, základní pokyny k průběhu prohlídky, upozornění, zákazy a jakási motivace návštěvníků (na co se mohou na prohlídkovém okruhu těšit). Do vrcholné fáze zahrnujeme již samotný výklad průvodce k historii objektu, popis prostor apod. Tato fáze bývá přerušována přechody mezi jednotlivými stanovišti (místnosti, patra objektu). V tabulkách dokládáme tento úsek dvěma náhodně vybranými částmi textu. Do závěrečné fáze patří ukončení prohlídky, rozloučení průvodce s návštěvníky památky.

Srovnávali jsme průměrné mluvní tempo, které je v češtině asi 280 slabik za minutu, což je 4,7 slabik za sekundu, s průměrným tempem našich průvodců.¹¹⁴

Snažili jsme se stanovit průměrné, maximální a minimální mluvní tempo našich průvodců. Dále jsme se pokusili srovnat mluvní tempo stejného mluvčího v různých komunikačních podmínkách (náročnost prohlídkového okruhu, množství a erudovanost posluchačů). Naším cílem bylo také porovnat

¹¹² Krčmová, Marie (1994): *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita, s. 142

¹¹³ kol. autorů (1986): *Mluvnice češtiny I*. Praha: Academia, s. 141

¹¹⁴ Davidová, Dana (1994): *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava, 151

tempo promluvy monologické a dialogické části projevu (jak rychlým tempem odpovídá průvodce na otázky). Proto do tabulek k příslušnému textu uvádíme také tyto pasáže, mapujeme ale jenom projev průvodce. V tabulce je část dialogu pronesená průvodcem (většinou odpověď na otázku, přímé pokyny k účastníkům prohlídky) označena písmeny DP. V textu číslo 1 a 7 chybí v důsledku technické poruchy závěrečná fáze (označeno XX). Prohlídka reprezentovaná textem číslo 9 byla ukončena výstupem na věž a následným individuálním rozloučením, proto v tomto textu chybí závěrečná část.

Veškeré údaje uvádíme pro větší přehlednost opět v tabulkách.

Vzhledem k tomu, že se jedná o populárně naučný polopřipravený projev, předpokládali jsme, že mluvní tempo bude podobné, nebo dokonce nižší než průměrné mluvní tempo v češtině. Domnívali jsme se, že se na rychlosti promluvy projeví zkušenosti průvodce (začínající průvodce se spíše soustředí na faktografickou než na jazykovou správnost projevu).

Text č. 1 (mluvčí č. 1)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-5	44	9	4,9
vrcholná č. 1 řádek 6-15	180	39	4,6
vrcholná DP řádek 130- 139	148	49	3
vrcholná č. 2 řádek 141- 163	414	129	3,2
závěrečná	XX	XX	XX

Průměrné mluvní tempo je **3,9** slabik za sekundu.

Text č. 2 (mluvčí č. 2)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-9	108	22	4,9
vrcholná č. 1 řádek 10-19	176	28	6,29
vrcholná č. 2 řádek 85-91	111	23	4,83
závěrečná řádek 266- 268	49	10	4,9

Průměrné mluvní tempo je **5,23** slabik za sekundu.

Text č. 3 (mluvčí č. 2)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-8	102	20	5,1
vrcholná č. 1 řádek 11-21	182	36	5
vrcholná č. 2 řádek 126-132	110	21	5,2
vrcholná DP řádek 50	30	5	6
vrcholná DP řádek 123	12	2	6
závěrečná řádek 196-198	45	8	5,6

Průměrné mluvní tempo je **5,48** slabik za sekundu.

Text č. 4 (mluvčí č. 2)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-5	52	10	5,2
vrcholná č. 1 řádek 18-33	309	110	2,8
vrcholná č. 2 řádek 64-71	134	33	4,1
závěrečná řádek 89-92	63	11	5,7

Průměrné mluvní tempo je **4,45** slabik za sekundu.

Text č. 5 (mluvčí č. 3)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-7	80	20	4
vrcholná č. 1 řádek 7-15	146	31	4,7
vrcholná č. 2 řádek 69-74	109	19	5,7
závěrečná řádek 83-85	38	7	5,4

Průměrné mluvní tempo je **4,95** slabik za sekundu.

Text č. 6 (mluvčí č. 4)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-6	58	13	4,5
vrcholná č. 1 řádek 37-48	166	38	4,4
vrcholná č. 2 řádek 82-88	108	21	5,1
závěrečná řádek 389-394	92	15	6,1

Průměrné mluvní tempo je **5,03** slabik za sekundu.

Text č. 7 (mluvčí č. 5)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-5	38	6	6,3
vrcholná č. 1 řádek 54-61	138	20	6,9
vrcholná č. 2 řádek 82-88	138	30	4,6
závěrečná řádek	XX	XX	XX

Průměrné mluvní tempo je **5,9** slabik za sekundu.

Text č. 8 (mluvčí č. 6)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-10	127	39	3,3
vrcholná č. 1 řádek 111-116	82	27	3
vrcholná č. 2 řádek 152-159	133	59	2,3
závěrečná řádek 206-207	20	4	5

Průměrné mluvní tempo je 3,4 slabik za sekundu.

Text č. 9 (mluvčí č. 7)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-5	41	5	8,2
vrcholná č. 1 řádek 11-20	158	27	5,9
vrcholná č. 2 řádek 53-59	117	17	6,9
závěrečná řádek	XX	XX	XX

Průměrné mluvní tempo je 7 slabik za sekundu.

Text č. 10 (mluvčí č. 8)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-8	102	15	6,8
vrcholná č. 1 řádek 114-121	139	26	5,4
vrcholná č. 2 řádek 150-155	96	26	3,7
závěrečná řádek 202-206	73	16	4,6

Průměrné mluvní tempo je **5,13** slabik za sekundu.

Text č. 11 (mluvčí č. 9)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3-6	68	13	5,2
vrcholná č. 1 řádek 12-17	101	22	4,6
vrcholná č. 2 řádek 20-24	60	12	5
závěrečná řádek 46-48	32	7	4,6

Průměrné mluvní tempo je **4,85** slabik za sekundu.

Text č. 12 (mluvčí č. 10)

Fáze projevu	Počet slabik	Čas v sekundách	Počet slabik / 1 sekundu
úvodní řádek 3	11	3	3,7
vrcholná č. 1 řádek 5-11	109	28	3,9
vrcholná č. 2 řádek 26-29	57	11	5,2
závěrečná řádek 86	16	3	5,3

Průměrné mluvní tempo je **4,53** slabik za sekundu.

Shrnutí mluvního tempa

Mluvčí	Průměrné mluvní tempo (slabiky/1 sekundu)
Mluvčí č. 1	3,9
Mluvčí č. 2	5,07
Mluvčí č. 3	4,95
Mluvčí č. 4	5,03
Mluvčí č. 5	5,9
Mluvčí č. 6	3,4
Mluvčí č. 7	7
Mluvčí č. 8	5,13
Mluvčí č. 9	4,85
Mluvčí č. 10	4,53

Průměrné mluvní tempo všech průvodců je přibližně 5 slabik za sekundu. Ve srovnání s průměrným mluvním tempem českého jazyka je průměrné tempo promluvy všech průvodců nepatrně vyšší. Pokud však budeme srovnávat jednotlivé mluvčí s daným průměrem tempa češtiny, nalezneme značné odchylky. Maximální mluvní tempo bylo zjištěno u mluvčího č. 7, a to 7 slabik za sekundu. Minimální mluvní tempo měl mluvčí č. 6, a to 3,4 slabiky za sekundu.

Je zajímavé, že u každého mluvčího (kromě textu č. 5), bylo mluvní tempo úvodní či závěrečné části vždy vyšší než ve fázi vrcholové (viz jednotlivé tabulky). Je to pravděpodobně způsobeno menší obsahovou náročností promluvy. Průvodce se nemusí tolik soustředit na faktografické údaje.

V našem terénním výzkumu jsme zachytili několik dialogů průvodce a návštěvníka (viz Příloha, tabulky). U mluvčího č. 1 bylo mluvní tempo v dialogu nižší než v monologické části. Naopak tomu bylo u mluvčího č. 2 (viz tabulky).

Když srovnáme projevy mluvčího č. 2 na prohlídkovém okruhu konventu (text č. 2 a 3) a sýpky (text č. 4), zjistíme, že se mluvní tempo jednoho mluvčího mění v závislosti na fyzické náročnosti prohlídky. Prohlídkový okruh sýpka v bývalém cisterciáckém klášteře v Plasích obnáší sestup do sklepení a následný výstup do hodinové věže, která měří přibližně 47 metrů. Průměrné mluvní tempo na tomto prohlídkovém okruhu je značně nižší (průměrné mluvní tempo textu č. 4 je **4,45** slabik za sekundu) než při prohlídce konventu (průměrné tempo v textu č. 2 a 3 je **5,36** slabik za sekundu), kdy se návštěvníci pohybují jen v prvním patře této budovy.

Předpoklad, že zkušený průvodce bude hovořit pomalejším tempem, nebyl potvrzen. Žádná souvislost mezi tempem řeči a množstvím absolvovaných prohlídek nebyla nalezena.

U₁ mluvčích s rychlým mluvním tempem byla srozumitelnost dobrá, ale vzhledem k obsahové náročnosti, uvítá posluchač spíše tempo pomalejší.

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

11. 11. 2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30 11.11.2018 15:30:30

Závěr

V diplomové práci *Jazyk polopřipravených mluvených projevů (průvodci na hradech a zámcích)* jsme analyzovali dvanáct polopřipravených projevů deseti průvodců po českých kulturních památkách. Mluvené projevy jsme získali terénním výzkumem, který spočíval především v nahrávání prohlídek na diktafon a v rozhovoru s lidmi, jež zajímá historie. 2

Naším cílem bylo provést foneticko-fonologický rozbor, a tím přispět k obohacení studií zabývajících se mluveným jazykem v různých komunikačních situacích. Snažili jsme se postihnout základní odchylky od spisovné výslovnosti, vyzorovat stereotypy v mluvě průvodců.

Nejprve jsme se zabývali samohláskami, u kterých jsme sledovali kvantitu (dloužení, krácení), následně kvalitu (otevřená, zavřená výslovnost, redukce, samohláskové změny, elize) a protezi, jelikož je její výskyt vázán na následný vokál. Pokračovali jsme analýzou konsonantů, a to zejména jejich elizí v jednotlivých částech slova. Následně jsme se zaměřili na větnou intonaci našich deseti průvodců. Zajímalo nás, jaká je kadence větných úseků koncových a nekoncových. Závěr pak patřil mluvnímu tempu, kde jsme zjišťovali průměrné mluvní tempo a porovnávali jsme rychlost jednotlivých úseků promluvy.

Jaký je tedy projev vzorku zkoumaných průvodců? Naši průvodci mnohem více dlouží samohlásky, než je krátí. K dloužení samohlásek dochází především v koncovce slova. Tento jev je výrazně spojen s intonací. Intonace větných úseků nekoncových u oznamovacích vět měla stoupavou kadenci minimálně ve 24% v každém projevu. Tito průvodci mluví rychleji, než je průměrné mluvní tempo českého jazyka. Rychlejší pasáže nalezneme především v úvodu či závěru prohlídky. Vliv této

skutečnosti na redukci vokálů však nebyl prokázán. Většina popisovaných odchylek od spisovné výslovnosti patří v případě našich projevů k okrajovým jevům. I všeobecně rozšířené protetické v- nezaznamenalo výrazný výskyt. Všechny projevy se stoprocentně shodly ve výslovnosti letopočtů, kdy na hranici dvou slov dochází k elizi konsonantů. Průvodci tedy zásadně vyslovují [jedenáct], nikoliv [jedenáctset]. Až na výjimky však převládá snaha o kultivovaný projev.

Na úplný závěr vkládáme poděkování panu PhDr. Ladislavu Janovcovi, Ph.D., za vedení této diplomové práce. Slova díky patří také kastelánovi bývalého cisterciáckého kláštera v Plasích panu Mgr. Pavlovi Duchoňovi, který umožnil opakovaný vstup do prostor této působivé památky. Děkujeme také všem zúčastněným průvodcům za ochotu a trpělivost.

Použitá literatura

Alexová, Jarmila (2000): *Počáteční a koncová fáze mluvených a psaných projevů téhož podavatele*. In: Slovo a slovesnost, 61, s. 110-121

Bělič, Jaromír (1962): *Ke zkoumání městské mluvy*. In: Slavica Pragensia IV, s. 569–575

Brabcová, Radoslava (1996): *Čeština našich dní*. Praha: Jinan

Brabcová, Radoslava (1987): *Mluvený jazyk v teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova

Čmejrková, Světlá (2005): *Bychom nebo bysme?* In: Naše řeč, 88, s. 18–37

Daneš, František (ed.) (1997): *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia

Daneš, František – Hála, Bohuslav – Jedlička, Alois – Romportl, Milan (1954): *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství

Davidová, Dana (ed.) (1994): *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava: FF OU

Dejmek, Bohumír (1986): *Hierarchie a dynamika obecně českých hláskových jevů*. In: Slovo a slovesnost, 47, s. 131–138

Hála, Bohuslav (1962): *Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*. Praha: ČSAV

Hůrková, Jiřina (1995): *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia

Jančák, Pavel (1974): *Frekvence hlavních hláskoslovných znaků v mluvě pražské mládeže*. In: *Naše řeč*, 57, s. 191–200

Krčmová, Marie (1992): *Fonetika a fonologie. Zvuková stavba současné češtiny*. Brno: MU

Lamprecht, Arnošt – Šlosar, Dušan – Bauer, Jaroslav (1986): *Historická mluvnice češtiny*. Praha: SPN

Mluvnice češtiny 2 (1986), Praha: Academia

Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana – Schneiderová, Eva (1992): *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H&H

Palková, Zdena (1997): *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum

Příruční mluvnice češtiny (1996), Praha: Lidové noviny

Romportl, Milan (1981): *Základy fonetiky*. Praha: SPN

Sgall, Petr – Hronek, Jiří (1992): *Čeština bez příkras*. Jinočany: H&H

Sgall, Petr (1994): *Spisovnost a kultura vyjadřování*. In: Slovo a slovesnost, XXX, s. 34-47

Sojka, Pavel: *Jazyk polopřipravených mluvených projevů*. Diplomová práce. Pedagogická fakulta UK, obhájeno 2007/rkp

Šonková, Jitka (2000): *Mluvená čeština a korpusová lingvistika*. In: Slovo a slovesnost, 61, s. 190–202

Šrámek, Rudolf (ed.) (1996): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: MU

Vachek, Josef (1968): *Dynamika fonologického systému současné spisovné češtiny*. Praha: Academia

Vachek, Josef (1977): *Poznámky k fonologické stylistice jazykových variet*. In: Slovo a slovesnost, 38, s. 81–89

Resumé

Odborná veřejnost jeví značný zájem o podobu mluveného jazyk. Diplomová práce *Jazyk polopřipravených mluvených projevů (průvodci na hradech a zámcích)* si dovoluje rozšířit tuto oblast bádání.

Základem této studie je materiál získaný terénním výzkumem. Projevy deseti průvodců po dvanácti památkových objektech byly podrobeny foneticko-fonologické analýze. Cílem tohoto rozboru byl popis jazyka v komunikační situaci, která vznikne mezi návštěvníky památky a jejich průvodci. Dále se zabýváme základními odchylkami od spisovné výslovnosti a snažíme se vypořádat některé stereotypy v mluvě této profesní skupiny.

Postupně se tato práce zabývá samohláskami, u kterých sleduje kvantitu (dloužení, krácení), kvalitu (otevřená, zavřená výslovnost, redukce, samohláskové změny, elize) a protezi. Následují kapitoly věnované analýze konsonantů, a to zejména jejich elizi. Chybět nemůže pasáž, která rozebírá větnou intonaci. Závěr pak patří mluvnímu tempu.

Jaký je tedy projev vzorku zkoumaných průvodců? Odpověď na tuto otázku je obsahem této diplomové práce.

Summary

Professional public show considerable interest in a form of spoken language. The dissertation 'The Language of Semi-prepared Speeches (Guides in Castles and Chateaux)' has the honour to extend this area of research.

The base of this essay is material obtained by field research. Speeches of ten guides in twelve sights were screened by phonetic and phonological analysis. The aim of this analysis was a description of the language in the communication that springs up between visitors of sights and their guides. Furthermore, we are dealing with basic anomalies of literary pronunciation and we are trying to observe some stereotypes in the speech of this profession group.

Step by step this dissertation is dealing with vowels, it is observing their quantity (stretching, reducing), quality (open, closed pronunciation, reduction, vowels changes, elision) and prothetic form. Chapters about analysis of consonants, especially their elision, are the next. There is also a passage analysing sentence intonation. The end is dealing with a speech tempo.

What is the speech of the surveyed guides like then? The answer is in the content of the dissertation.

Klíčová slova

- polopřipravený mluvený projev
- spisovná výslovnost
- stoupavá kadence
- dloužení
- mluvní tempo
- elize konsonantů
- průvodce

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přepis mluvených projevů

Příloha č. 2: Statistika výskytu samohlásek

Příloha č. 3: Přehled výslovnosti letopočtů

Příloha č. 4: CD – projevy průvodců

Příloha č. 1: Přepis mluvených projevů

Text č. 1: klášter Plasy (konvent, mluvčí č. 1)

1 P: dobrý den ↓ vítejte ↑ v cisterciáckém klášteře ↑ ■ nejprve vyjdeme do
2 prvního patra ↑ kde začneme ↑ s tou samotnou prohlídkou ↓ ■ ■ tak ↓
3 postupujte za mnou ↓ ■ ■

4 tak @ TADY sme vystoupili do prvního patra: ↑ tak zvané ambitové ↑ nebo
5 taky křížové chodby konventu ↓ @ což byla jakási centrální budova ↑ toho
6 místního kláštera ↑ @ která těmi cisterciáckými mnichy byla využívána @
7 v průběhu osumnáctého století ↓ @ než ale začnu mluvit o TĚ samotné
8 budově ↑ @ které se budeme věnovat @ během prohlídky potom ↓ @ tak @
9 vám řeknu něco o historii toho kláštera ↑ ■ @ TE:N tady v Plasích ↑ byl
10 založen již roku jedenáct čtyřicet čtyři ↑ českým knížetem Vladislavem
11 druhým ↓ a: bylo to proto ↑ že tady dříve byly bažiny ↑ a: hluboké lesy: ↑ na
12 těch kopcích ↑ a: Vladislav druhý sem potřeboval dostat někoho ↑ kdo by byl
13 schopný se tady NEjenom usadit ↑ ale z těch bažin a lesů udělat pole | a

14 PRÁVĚ mniši cisterciáckého řádu na to byli velmi vhodní ↓ @ te:n řád
15 samotný vznikl v roce tisíc devadesát osum ↑ jako reformní větev
16 benediktýnů ↑ a oni se snažili o návrat tedy k životu v chudobě ↑ a našli
17 boha nejenom X a modlitbami ↑ ale také PRACÍ ↑ a byli právě velmi dobrými
18 zemědělci ↑ a uměli pracovat s vodou ↑ RÁDI si stavěli kláštery: ↑ právě
19 v místech U vody ↑ případně v bažinách ↓ a: těch mnichů sem nejprve přišlo
20 dvanáct ↑ @ z německého kláštera v Langhajmu: ↑ @ postavili si tu
21 provizorní budovy ze dřeva ↑ a od roku dvanáct set čtyři ↑ tak tady stály už i
22 budovy kamenné ↑ ■ jednalo se třeba o kostel Nanebevzetí Panny Marie ↑
23 původní románskou budovu ↑ kterou pak během prohlídky uvidíme taky
24 z oken ↓ je na tamté straně areálu: ↑ ale to už ji: uvidíme v barokní přestavbě

↑ ke které došlo v osumnáctém století ↓ a: ten klášter tady: fungoval až do
roku čtrnáct dvacet jedna ↑ kdy byl zničen při husitském útoku ↓ @ ty mniši
tady sice byli ↑ stále ↑ ale obývali budovu bývalé klášterní nemocnice ↑ která
@ byla tam ↑ kde je dnes sýpka ↑ na tom místě ↑ a @ ten klášter byl pak až
jaksi @ oživen ↑ po roce šestnáct dvacet @ císařem Ferdinandem druhým ↑
který těm mnichům dal vlastně finanční prostředky ↑ @ dostali zpátky území
↑ o která přišli v průběhu husitských válek ↑ a mohli si nechat postavit to co
vidíte dnes v tom areálu ↓ a právě ke konci sedumnáctého století ↑ to byla
zbudována sýpka ↑ a prelatura ↑ @ ty jsou v tamté části ↑ kterou později
uvidíme z oken ↓ a: ta prelatura bylo vlastně opatské sídlo: ↑ tyhle budovy ↑
je projektoval architekt Jan Baptista Mathej ↑ a potom na počátku
osumnáctého století ↑ v letech sedumnáct osmnáct ↑ až sedumnáct třicet
devět byl tedy vybudován ten X konvent ↑ @ jehož architektem byl Jan
Blažej Santyny ↑ vlastně @ nejdražší @ architekt @ baroka v Čechách ↑ a:
tahle budova je největší z celého areálu: ↑ @ a tady máme asi sto osmnáct
místností ↑ @ těch mnichů ↑ tady v celém tom klášteře žilo nanejvýše
ŠEDESÁT ↑ @ v době největšího rozkvětu: ↑ takže tu měli pro sebe spousta
místa ↑ no ↑ a ten klášter tak tady fungoval AŽ do roku: sedumnáct osmdesát
pět ↓ kdy byl zrušen císařem Josefem DRUHÝM ↑ a: ten majetek @ byl pak
postupně zestátněn ↑ a rozprodáván ve veřejných dražbách ↑ a potom později
v roku osmnáct @ dvacet šest ↑ to plaské panství koupil pozdější rakouský
kancléř ↑ kníže Klement Václav Lothar Metternich ↑ a: Metternichům to
patřilo až do konce druhé světové války ↑ do roku devatenáct set čtyřicet pět ↑
kdy @ vlastně plaské panství bylo na základě tak zvaných Benešových
dekretů zestátněno ↓ a: @ od té doby se o to víceméně stát stará ↑ @ přičemž
v roce devadesát pět byl plaský klášter prohlášen za národní kulturní
památku: ↑ a: @ stará se o něj Národní památkový ústav ↓ ■ a ■ @ ta budova
↑ jak jsem říkal je největší ↑ @ má víceméně čtvercový půdorys ↑ jedno

53 rameno toho čtverce má délku asi osumdesát metrů na délku ↓ X ta patra jsou
54 tu asi šest metrů vysoká ↑ a vzhledem k tomu jak je to tady velké ↑ tak my
55 během té prohlídky ujdeme asi PŮl kilometru ↑ než se vrátíme zase dolů: @
56 k pokladně ↑ a: ta budova: ↑ s tím jak je vobrovská ↑ tak by měla možná
57 potíže tím ↑ jak je postavena na těch říčních náplavách ↑ skoro na bažině ↑
58 mohla by se bortit ↓ a PRÁVĚ ↑ aby se tomu tak nestalo: ↑ tak tady pod
59 jejími traktovými ZDMI ↑ x je zatlučeno celkem PĚT tisíců a jedna stovka
60 dubových pilířů ↓ tak zvaných pilot ↓ a: ty sou až šest metrů dlouhé ↑ X a: @
61 na těch pilotách je potom rošt z dubového dřeva ↑ @ všechny podlahy ↑ jsou
62 vyneseny na klenebních pasech ↑ @ nad ten rošt ↑ takže to vlastně visí ve
63 vzduchu: ↑ a: @ pokud máme a tedy konstrukci nosné zdi ↑ tak ta začíná
64 nejprve pískovcovými hraněmi... @ pískovcovými hraněnými bloky na tom
65 roštu ↑ ten pískovec jde pod nosnou zdi až do výšky dvou a půl metrů ↑ a pak
66 teprve to přichází na smíšené zdivo ↑ tedy cihla ↑ malta a menší kameny ↓
67 pokud je to pod NEnosnou zdi ↑ tak ten pískovec je tam navrstven x a to asi
68 šedesát centimetrů na výšku X ↓ přičemž když kouknete tady přes to zábradlí
69 ↑ už možná když ste šli po schodišti ↑ tak ste si toho všimli ↑ X tam vidíte X a
70 tam dole vidíte vodu ↓ @ ta voda je tady pod CELOU budovou ↑ a je tady
71 úmyslně již od toho počátku osumnáctého století ↑ a: slouží ta voda jako
72 konzervace ↑ základů té budovy ↓ @ totiž vona k těm @ k tomu dřevu potom
73 nepouští vzduch ↑ to dřevo @ je jakoby konzervováno ↑ zkamenilo: ↑ a za
74 těch tři sta let je stále velmi pevné ↑ a aby ta voda tady byla stále ↑ @ tak je
75 zde system různých přívodních kanálků ↑ které stahují vodu z okolních
76 pramenů ↓ ta voda je tady udržována na hladině asi čtyřicet centimetrů nad
77 tím roštem ↑ @ X tak když té vody je moc ↑ tak pak odtéká přepadovými
78 kanálky pryč do řeky ↓ X a tenhle systém tady velmi dobře fungoval v tom
79 osumnáctém století ↑ kdy byl klášter v provozu ↑ od toho zrušení až do těch
80 devadesátých let se to zanášelo: ↑ takže ta voda tady i stoupala ↑ byl tady

81 metr vody ↑ @ potom se o to začal @ začala starat firma Speleo Řehák ↑
82 takže @ díky nim víme X ↑ jak to vopravit ↑ většina toho již opravená JE: ↑
83 takže ty vodní kanály tady fungují tak jako dřív ↑ ale stará se to vo sebe
84 víceméně samo ↓ ■ NO ↑ a: my se teď přesuneme tamtím směrem ↑ po
85 chodbách ↑ a: ujdeme asi tak šedesát metrů ↓ X ■ ■

86 @ tady ty @ malby ↑ @ na chodbách ↑ @ tedy ty freskové ↑ tak sou @
87 většinou jsou od malíře Jakuba Antonína Pinka: ↑ sou vždycky v prostředcích
88 a rozích ↑ X sou na nich výjevy ze života mnichů ↑ v rozích potom nějaké
89 historické události ↑ které se vážou k tomu cisterciáckému řádu ↑ @ tam u
90 toho schodiště sme mohli vidět na té malbě ↑ mnichy u jídla ↑ tady zase
91 vidíme mnichy při práci na poli ↑ @ mají na sobě typická: řádová roucha ↑ @
92 tady na fresce je to trochu do zelena ↑ ale správně by měla být béžová nebo
93 případně žlutá ↑ oni nosili @ ty hábity z nebarveného sukna ↓ bylo to ze
94 začátku tkané i z ovčí vlny ↑ a: @ proto: se jim taky někdy říkalo šedí nebo
95 bílí mniši ↑ a: na všech těch polích té fresky vidíme Pannu Marii ↑ v tom
96 červenomodrém šatu ↑ a: @ tu tady uvidíme ještě velmi často X ↑ protože
97 mniši cisterciáckého řádu obecně Pannu Marii velmi uctívali ↑ X a @ nyní
98 my se vydáme tam ↑ do těch velkých dveří ↑ do kaple svatého Bernarda ↓ ■ X
99 N: X co tam bude ☺

100 P: jo ↑ co tam bude ☺ no @ v tady těch místnostech v prvním patře ↑ byly
101 jakoby místnosti využívané všema těma mnichama ↓ takže třeba tady je ta
102 nemocniční kaple ↑ pak nemocniční křídlo ↑ tam byla nemocnice pro ty
103 mnichy ↑ tam se koukneme ↓ tady v té části tak myslím ↑ bylo něco jako letní
104 hovorna ↓ a: pak ještě u toho hlavního schodiště tam byla letní jídelna ↑ X

105 N: X mobiliář X

106 P: z toho původního už velmi málo: ↑ a to je třeba původní čtecí pultík
107 v kapitulní síni ↑ a potom třeba X

108 N: takže to je jenom vlastně stavba ☺ X ■ ■

109 @ tohle tedy je kaple svatého Bernarda ↑ @ jeden z nejhezčích prostorů tady
110 v konventu: ↑ a právě ten svatý Bernard ↑ kterému je ta kaple zasvěcena ↑ je
111 tady na té nástěnné fresce ↑ opírá se o kámen ↓ a: na tom kameni je napsáno ↑
112 že v lesích se naučíte víc než v knihách ↑ a stromy a kameny nám řeknou víc
113 než kterýkol jiný učitel ↓ a: ten svatý Bernard ↓ on byl jedním z prvních
114 cisterciáků ↑ on žil na počátku dvanáctého století ↑ a sepsal také část pravidel
115 ↑ pro ten cisterciácký řád ↑ no a když se pak zase kouknete na strop ↑ tak na
116 té malbě uvidíte Ježíše Krista ↑ a jeho učedníky ↑ tato freska je orámovaná ve
117 tvaru osmicípé hvězdy ↑ @ což byl oblíbený tvar toho známého architekta: ↓
118 Jana Blažeje Santynyho ↑ X a @ když kouknete zase na podlahu ↑ tak uvidíte
119 pískovec a cihly ↑ a: právě na cihlách zde stával nábytek ↑ tedy lavice a oltáře
120 ↑ a ta kaple sloužila jako kaple meditační ↑ tedy pro soukromé modlitby ↑ X
121 ke společným modlitbám oni pak chodili do kostela ↑ a @ právě ten nábytek
122 tu byl na těch cihlách proto: ↑ že cihla nepropouští vlhkost tolik jako pískovec
123 XX @ NO ↑ a potom za Metternichů ↑ protože vlastně ten majetek kláštera
124 X takže za Metternichů tady už kaple nebyla ↑ tady pak byl archiv ↑
125 skladovali tady dokumenty ↑ a i ten nábytek potom byl rozvezen ↑ případně
126 ROZkraden ↓ ■ @ a: my se podíváme X spojovací chodbou projdeme ↑ tam
127 do toho nemocničního křídla ↑ do té červenobílé části budovy ↓ ■ ■
128 @ ještě taková malá informace ↑ fotografovat je možné ↑ ale se zakoupenou
129 fotovstupenkou ↑ stojí padesát korun ↑ X @ to:hle ↑ to je Santynyho
130 samonosné točité schodiště ↑ @ které je tedy samonosné ↓ X a to schodiště je
131 dvacet metrů vysoké ↑ jde od přízemí až do střechy ↑ a: když se podíváte přes
132 zábradlí ↑ tak uvidíte na stropě fresku ↑ na které je archanděl Michael ↓ X až
133 si to prohlédnete ↑ budeme pokračovat tamtěmi dveřmi dál ↓ ■
134 N: nahoře je co ☺
135 P: nahoře ☺ @ tam v tom druhym patře X dneska je tam depozitář ↓ X
136 N: aha ↑ ■ ■

137 P: tak tam počkejte takhle u té skříně ↑ ■ ■
138 tak ↑ tenhle kus nábytku ↑ to je pozdně barokní lékárenská skříň ↓ je z konce
139 osmnáctém století ↑ která sem byla přivezena z muzea v Jindřichově Hradci
140 ↑ a nejedná se tedy o původní klášterní nábytek ↑ no ↑ a tahle ta skříň spolu
141 ještě s dalšími nábytky ↑ v dalších místnostech ↑ to uvidíme za chvíli ↑ tak
142 má připomínat historii původní klášterní lékárny ↑ @ která tady fungovala ↑
143 v osmnáctém století ↑ a proslavila se: výrobou tak zvaného plaského prášku
144 ↑ @ což byl v podstatě univerzální lék ↑ proti zažívacím potížím ↑ bohužel
145 dodneska se nedochoval ani návod ani původní vybavení té lékárny ↑ X X
146 @ tady ta lékárna ta už je novější ↑ ta je zpočátku dvacátého století ↑ a:
147 pochází z nedalekých Kralovic ↑ no: a my tady vystavujeme čtveřici
148 lékárenských VAH ↑ dále přístroj na výrobu čípků ↑ což je tenhle ten přístroj
149 ↑ X ■ a: jako hlavní trháček je tady kopie návodu na UŽÍVÁNÍ plaského
150 PRÁŠKU: ↑ ten plaský prášek tady vyráběl X Lukáš Martin Gotlým ↑ v tom
151 osmnáctém století ↑ a: v tom sešítku je napsáno ↑ jak ho využívat ↑ a k čemu
152 všemu byl dobrý ↓ podle toho popisu ↑ který je tak trochu i reklamou ↑ @ tak
153 to mělo fungovat podobně jako jogurty Akti:via ↑ dneska ↑ a: většinou se
154 nechával rozpustit ve vodě a pak se vypil ↓ X že jako hlavní surovina: byly
155 využívány hromnické břidlice: ↑ ze kterých se pak taky dělala kyselina sírová
156 ↑ ■ a: ačkoliv břidlice jsou takové tmavé ↑ šedomodré ↑ tak plaský prášek byl
157 bílý ↓ takže o tom ↑ jaké s tím dělali figle ↑ nic nevíme ↓ no ↑ a teď vás
158 poprosím ↑ abychom vešli sem do té místnosti ↑ ■ ■
159 takhle ta prostřední místnost ↑ to je X nemocniční kaple ↑ @ ty pokoje po
160 stranách ↑ totiž s těmi lékárenskými nábytky ↑ to jsou bývalé nemocniční
161 pokoje ↑ pouze pro potřeby mnichů ↑ jenom pro ten klášter ↑ a když ty
162 mnichy zde byli nemocní ↑ a nemohli si dojít na bohoslužbu do kostela: ↑ tak
163 zde byly právě slouženy mše v té kapli pro ně ↑ oni v těch pokojích
164 poslouchali ↑ a aby ten MNICH ↑ který sem tedy chodil vlastním průchodem

165 † z chodby † se nenakazil † během té mše † tak tady nebyly ty velké
166 průchody † ale jenom taková malá okénka † která zamezovala většímu
167 proudění vzduchu † a otevírala se pouze v době té bohoslužby ↓ ■ @ na tom
168 stropě můžete vidět malbu: † taky od Jakuba Antonína Pinka: † a @ nad
169 oknem tak vidíte Pannu Marii s Ježíškem † a kolem dokola čtrnáct svatých
170 pomocníků patronů lékařství † ochránců před různými nemocemi ↓ @
171 podlahy všechny tady v těch místnostech v nemocničním křídle jsou nové †
172 ale byly upraveny podle vzorů těch původních ↓ a @ nyní pokračujeme dál †
173 ■ @ zde vidíte další lékárenský nábytek † tenhle ten je secesní † a je
174 původem z Plzně † a tady @ ■ v rohu za tím paravanem můžete vidět
175 destilační přístroj † který v té lékárně býval užíván pro čištění vody † a
176 oddělování různých chemických směsí † X ten přístroj je v podstatě do
177 dneška funkční † akorát tedy nemáme komín † takže v něm nejde zatopit ↓ ■
178 a: @ zase tam na tom stolku † pod oknem † tak vidíte další lis na výrobu
179 čípků † a také PRAVOU lidskou lebku: † @ která sem byla přivezena ze
180 zámku Kynžvart ↓ ■ a čeká nás † ještě jedno překvapení † v tomto
181 nemocničním křídle X X ■ ■
182 tak @ tohle je KAPITULNÍ síň ↓ v podstatě nejdůležitější místnost kláštera †
183 ti mniši se zde scházeli vždycky na začátku dne † a @ rozdávali si tady úkoly
184 † potom se tu scházeli taky při různých významných událostech † jako třeba
185 byla volba opatů přijímání noviců † nebo i pohřby těch mnichů ↓ a: dříve se
186 sedávalo po obvodu † tak jako je to vidět na té fresce † od Františka Antonína
187 Millera ↓ a @ ten strop X s malými okénky @ ten je ve výšce dvaceti sedmi
188 metrů † nad podlahou ↓ takže je to vopravdu vysoké † tady † ■ a ty lavice †
189 které jsou zde veprostřed † tak ty jsou původem z kostela † Nanebevzetí
190 Panny Marie ↓ X X vidíte stěnu † ze které koukají cihly a kameny † a: @
191 tomu se říká šporcování † téhle té střapatosti † a to je takhle schválně † ■ totiž
192 @ ta zeť patří @ ke spojovací chodbě † která začíná X konventu: † ale na

193 druhé straně ona nikam nevede ↑ ■ a: vzniklo to tak proto ↑ že v tom
194 osumnáctém století Jan Blažej Santyny projektoval ↑ @ že ten konvent měl
195 být postaven tak @ že měl být zbourán ten už tenkrát starý kostel X na jeho
196 místě mělo být postaveno další rameno téhle budovy ↑ X a jako náhrada za
197 ten zbouraný kostel ↑ měl být postaven nový ↑ X ale TOHLE se nikdy
198 nerealizovalo ↑ protože po stavbě konventu na to nejprve nebyly peníze ↑ a:
199 potom @ Josef druhý ten klášter zrušil ↑ a: @ nám tady X několik set let staré
200 staveniště ↓ potom za Metternichů se s dostavbou moc tedy nepokračovalo ↑
201 X spíš tam na té straně ↑ kde @ voni nechali udělat PIVOVAR ↑ a v tom
202 pivovaru v roce osumnáct devadesát čtyři ↑ došlo k požáru ↑ při X sudů ↑
203 ten oheň tenkrát se dostal až sem na budovu konventu: ↑ @ tenkrát shořela
204 celá ta střecha ↑ krovy ↑ @ propadlo se to ↑ @ propadly se stropy z druhého
205 patra ↑ propadla se i lucerna ty: kapitulní síně ↓ ■ NAŠTĚSTÍ ale
206 Metternichové už tenkrát měli požární pojistku ↑ takže z těch peněz oni to
207 nechali rychle opravit ↑ X novou střechu ↑ nový krov ↑ X a i ta malba ↓ ■ @
208 ale ve druhém patře a jinde už opravovány nebyly ↑ X no ↑ a my se teď
209 vydáme zpátky na chodbu ↑ na té chodbě pak doleva ↑ a půjdeme do bývalé
210 klášterní knihovny ↑ ■ ■
211 stůjte! stůjte! tam ↑ děkuju ↑ X ■ @ právě se nacházíme tedy v bývalém
212 knihovním křídle ↑ X X za dob kláštera bylo uloženo přes dvanáct tisíc knih ↓
213 @ ty při rušení @ byly odváženy většinou do kláštera v Oseku ↑ který tenkrát
214 fungoval dál ↑ také cisterciácký ↑ takže tím byly částečně zachráněny ↓ @ ty
215 co tady pak zůstaly ↑ tak za Metternichů byly buďto ve druhém patře nebo
216 pak ještě za těmi dveřmi tam v čítárně ↑ @ což byla místa ↑ která byla
217 poškozena tím požárem v devatenáctém století ↑ @ ty knihy které přežily
218 požár ↑ tak byly časem taky rozkradeny ↑ a z těch původních tady vidíte
219 jenom pár ↑ ještě v jedné z těch skříní ↑ @ v té poslední ↑ tady odsud skříní
220 nevidíte ↑ ale za chvíli uvidíte ↑ a: to co tam probíhá teď za činnost ↑ tak to je

111 právě fotografování těch knih do katalogu ↓ těch původních ↑ a potom ještě
122 metternichovských ↓ @ a tím ↑ že tady v tom prvním patře nehořelo ↑ přímo
123 ↑ tak zde máme původní podlahu ↑ což je převážně smrkové dřevo ↑ a máme
124 zde třeba i i původní nábytek ↑ tohle je křeslo ↑ které využíval PŘEDposlední
125 opat tohoto kláštera ↑ Fortunát Hartmann ↑ který je tam na tom obraze ↓ a
126 když ten klášter fungoval ↑ tak to velké to tedy byl velký knihovní sál ↑ a
127 tohle pracovna písaře ↑ a potom za Metternichů ↑ to velké byl divadelní a
128 koncertní sál ↑ a tohle kuřácký salonek ↑ a právě díky tomu kouření X je
129 černý ↑ a to je důkaz toho ↑ že kouření škodí také freskám ↓ a nyní poprosím
130 ↑ abyste šli za mnou ↓ ■ X X X

Text č. 2: klášter Plasy (konvent, mluvčí č. 2)

1 P: @ dobrý den ↑ vítám vás v areálu bývalého ↑ cisterciáckého kláštera
2 v Plasích ↓ než začneme prohlídku ↑ tak bych vás poprosila ↑ abyste si
3 VYpnuli vaše mobilní telefony ↓ dále bych chtěla upozornit ↑ že se na
4 prohlídkovém okruhu SMI fotit pouze s FOTOvstupenkou ↓ předem děkuji
5 ↓ ■ ta:k nyní vyjdeme do prvního patra ↑ kde začneme prohlídku ↓ ■ ■
6 @ v úvodu prohlídky bych vám pověděla něco více k historii ↑ plaského
7 kláštera ↓ ■ plaský klášter byl založen roku jedenáct čtyřicet čtyři ↑
8 tehdejším panovníkem ↑ knížetem Vladislavem druhým ↓ @ jeho založení
9 bylo součástí kolonizačních snah tehdejšího rodu Přemyslovců ↑ a díky
10 svým kvalitám ↑ byl pro tento úkol vybrán ↑ tehdy ještě MLADÝ
11 cisterciácký řád ↓ ■ cisterciáci přicházejí na toto území z německého
12 Langhajmu ↑ a díky důvtipnému hospodaření se z kláštera stává vůdčí
13 ekonomická ↑ a politická síla ve středověku ↓ ■ @ v době husitství byl
14 tento klášter v roce čtrnáct ↑ dvacet jedna ↑ vypálen husity ↓ následovalo
15 období úpadku ↑ které ale bylo vystřídáno obdobím rozkvětu ↑ tedy
16 obdobím baroka ↓ PRAVĚ na přelomu sedmnáctého a osmnáctého
17 století ↑ dochází k velkolepé barokní přestavbě kláštera ↑ a: vzniká i tato
18 budova konventu ↓ @ její stavba ↑ trvala DVACET PĚT let ↑ a byla dána
19 do užívání roku sedmnáct ↑ třiset šest ↓ a: @ je postavena podle plánů
20 architekta Jana Blažeje Santynyho ↓ @ mniši si ale nový konvent moc
21 neužili ↑ jelikož byl klášter v roce sedmnáct osmdesát pět zrušen ↑
22 Josefem druhým ↑ a veškerý majetek připadl Náboženskému FONDU ↑ od
23 kterého panství odkupuje v roce osmnáct dvacet šest kníže Metternich ↓
24 no: ↑ a Metternichům tedy celé panství ↑ patřilo až do roku devatenáct
25 čtyřicet pět ↑ kdy jim bylo na základě Dekretů prezidenta republiky ↑
26 Edvarda Beneše odebráno ↓ ■ @ od tohoto roku je tedy objekt pod správou

27 českého státu ↑ který se o něj prostřednictvím různých organizací stará | ■
28 ta:k tolik tedy ve STRUČNOSTI k historii kláštera ↑ a ještě bych si
29 dovolila povědět vám něco k samotnému místu ↑ kde se nyní nacházíme ↓
30 ■ nacházíme se tedy v prvním patře konventu ↑ v ambitové ↑ neboli
31 křížové chodbě ↑ jedno to rameno konventu měří přibližně šedesát jedna
32 metrů ↑ a @ můžete si všimnout ↑ že je zaklenuto tak zvanými českými
33 plackami ↓ ■ vždy na konci a uprostřed chodby ↑ můžete vidět fresky ↓
34 ideovou koncepci těchto fresek navrhl VÝZNAMNÝ plaský opat Evžen
35 TYTTL ↑ o kterém ještě v průběhu prohlídky uslyšíte ↓ @ a spočívá v tom
36 ↑ že vždy na těch rokových ↑ pardon rohových freskách jsou papeži ↑ kteří
37 pocházeli z cisterciáckého ↑ řádu ↓ a na freskách uprostřed ↑ můžete vidět
38 různé mariánské výjevy ↑ které byly v dějinách cisterciáků zaznamenány ↓
39 @ ta freska nad námi zachycuje mnichy při stolování ↑ v prostředním poli
40 můžete vidět PATRONKU řádu Pannu Marii ↑ která obchází mnichy ↑ a:
41 sype jim do jídla koření MOUDROSTI ↑ @ ta tematika jídla a pití je zde
42 proto ↑ že za těmito dveřmi byla dříve LETNÍ jídelna ↑ tam se ale bohužel
43 nepodíváme ↑ není veřejnosti zpřístupněna ↑ ale nebojte se o jídelnu
44 nepředete ↑ v závěru prohlídky se podíváme do jídelny ↑ ale ZIMNÍ ↑ a:
45 nyní už budeme pokračovat tímto směrem ↑ ■ ■ @ jistě ste si všimli ↑ těch
46 černých dvířek na chodbách ↑ víte k čemu sloužily ☺

47 N: k přitápění ↑

48 P: ano: ↑ těmito dvířky se přikládalo do kamen ↑ která byla v těch
49 vedlejších místnostech ↓ ■

50 @ nyní jsme došli k fresce ↑ na které můžete vidět Urbana druého ↑ který
51 pocházel z řádu cisterciáků ↓ úplně nalevo je zachycen jeho vstup do řádu ↓
52 ■ určitě ste si všimli ↑ že cisterciáci nosili HÁ:bit z nebarveného sukna ↑ to
53 proto se jim také někdy říkalo BÍLÍ nebo ŠEDÍ mniši ↑ ■ ■ ta:k @ došli
54 sme pod další fresku ↑ na které si můžete prohlédnout mnichy ↑ jak pracují

55 na polích ↑ zde bych vám pověděla něco více o cisterciáckém řádu ↓ ■
56 cisterciácký řád vzniká v roce tisíc devadesát osum ↑ kdy se skupinka
57 mnichů ↑ pod vedením opata Roberta z Molém odtrhla od benedyktýnů ↑
58 jako jejich reformní větev ↓ i když se odtrhli od benediktýnů ↑ tak si
59 zachovali řeholi tohoto řádu ↑ a do dnešní doby se řídí podle hesla svatého
60 Benedykta ↑ o:ra et labo:ra ↑ tedy modli se a pracuj ↓ v praxi to znamenalo
61 to ↑ že mniši vstávali již ve TŘI ČTVRTĚ na DVĚ v noci ↑ (údiv
62 návštěvníků) ■ ano ↑ je to tak ■ @ následovalo noční bdění ↑ a dále se
63 v jejich programu střídala fyzická práce ↑ s modlitbami ↑ a se studiem ↓
64 mniši chodili spát v létě ve dvacet hodina ↑ a v zimě již v šestnáct hodin ↓
65 ■ ta:k tolik tedy zatím k cisterciákům ↑ a nyní již navštívíme kapli svatého
66 Bernarda ↑ ■ ■
67 vešli sme do jednoho z nejkrásnějších prostorů tohoto kláštera ↑ do kaple
68 svatého Bernarda ↓ svatého Bernarda můžete vidět na fresce v PREsbytáři
69 ↑ ■ @ je zachycený v přírodě ↑ opírá se o kámen ↑ a do něho je vyrytý
70 latinský nápis ↑ který v překladu zní ↑ ■ více najdeš v lesích než v knihách
71 ↑ dřevo a kamení tě naučí ↑ co od učitelů slyšet nemůžeš ↓ ■ další freskou
72 v této kapli ↑ je freska nad námi ↑ ■ na té můžete vidět Ježíše Krista a
73 dvanáct jeho učedníků ↑ jak už sem se zmiňovala ↑ hlavním architektem
74 stavby je Santyny ↑ a PRÁVĚ v této kapli je zřetelný jeho rukopis ↓
75 připomíná ho například ta osmicípá hvězda ↑ která právě fresku nad námi
76 lemuje ↑ když se zase podíváte na podlahu: ↑ tak uvidíte @ červenou
77 cihlovou dlažbu ↑ ta zachycuje místa ↑ kde stál dříve původní nábytek ↑ ■
78 tady v těchto místech stály lavice ↑ kde mniši seděli ↑ když se sem vyrazili
79 modlit ↑ a: v presbytáři byl samozřejmě oltář ↑ bohužel veškerý nábytek
80 byl rozprodán či rozkraden ↑ za Metternichů zde byl jejich rodinný archi:v
81 ↓ ■ @ pro zajímavost ↑ právě v tomto archivu byly nalezeny ONY
82 MILOSTNÉ dopisy mezi knížetem Metternichem ↑ a jeho milenkou ↑

83 kněžnou Zaháňskou ↑ kterou můžete znát třeba z Babičky od Boženy
84 Němcové ↓ ■ až si prohlédnete tuto kapli ↑ tak se podíváme do této části
85 kláštera ↑ kterou můžete vidět z okna ↑ do nemocničního křídla ↓ ■ ■
86 budeme postupovat těmito dveřmi ↑ ■ ■
87 ještě než vstoupíme do samotného nemocničního křídla ↑ tak bych vás
88 chtěla upozornit na tento skvost Santynyho architektury ↑ je to
89 SANTYNYHO samonosné schodiště ↓ samonosné tedy proto: ↑ že mu
90 chybí ten osový trn ↑ a schodiště je tedy nesené obvodovými zdmi ↓ když
91 se nakloníte středem schodiště ↑ uvidíte fresku od Jakuba Antonína Pinka ↑
92 na které je archanděl Michael ↓ ■ jo a pozor na čepice ↑ ■ ■
93 jelikož jsme vešli do samotného nemocničního křídla ↑ tak v následující
94 části prohlídky uvidíte několik lékáren ↓ hned tady na začátku můžete
95 obdivovat lékárnou ↑ která je pozdně barokní ↑ a je zapůjčena z Jindřichova
96 Hradce ↑ @ obrázky ↑ které na ní vidíte ↑ jsou ručně malované ↑ a vždy se
97 týkají tematiky toho léku ↑ té bylinky ↑ která byla v tom daném šuplíčku
98 uložena ↓ ■ nyní budeme postupovat malou galerií obrazů a soch světců a
99 světic ↑ ke kterým se mniši modlili ↑ když je sužovaly různé druhy nemocí
100 ↓ ■ ■ vešli sme do jedné z místností ↑ kde dříve leželi nemocní mniši ↓
101 nyní si zde ale můžete prohlédnout další lékárnou ↑ tato je z období první
102 republiky ↑ a je zapůjčena z nedalekých Kralovic ↓ lékárenství zde
103 připomíná také tento obraz mastičkáře ↑ přístroj na výrobu čípků ↑ a:
104 schválně ↑ jestli byste věděli ↑ k čemu sloužily ty kleště vedle ☺
105 N č. 1: to sou porodní ne: ☺
106 P: ne: kdepa (smích)
107 N č. 2: ne: na oplatky ↑
108 P: ano: ↑ byly to kleště na výrobu hostyjí ↑ tedy oplatek ↓ ■ průchod ↑
109 který vidíte za vámi ↑ zde v době mnichů nebyl ↓ zde bylo jen malé okénko
110 ↑ které se otevíralo v době bohoslužby ↑ která se konala ve vedlejší

111 nemocniční kapli ↓ ta zde byla proto ↑ že se i nemocní mniši museli
112 účastnit bohoslužby ↓ ■ dále budeme procházet nemocniční kaplí ↑ a
113 vejdem do další místnosti ↑ kde dříve také leželi nemocní mniši ↑ prosím
114 vás ↑ nedotýkejte se vystavených věcí! ■ děkuji ↓ ■ ■

115 nyní si v této místnosti můžete prohlédnout secesní lékárnu ↑ která je
116 z počátku dvacátého století ↑ a původně sloužila v lékárně na Klatovské
117 třídě v Plzni ↓ je zde řada lékovek ↑ a za paravanem je takový zajímavý
118 přístroj ↑ určitě byste uhodli ↑ k čemu sloužil ☺

119 N: @ určitě na slivovici ↑

120 P: no ↑ to nevíme ↑ jestli na slivovici ↑ ■ (smích) ale je to destilační
121 přístroj ↑ který je prý funkční do dnešní doby ↑ ■ až si lékárnu prohlédnete
122 ↑ půjdeme navštívit zdejší barokní ZÁCHODKY: ↑ ■ ■

123 toto sou tedy zdejší barokní záchodky ↑ sou pouze v tomto nemocničním
124 křídle ↑ a na nákresu můžete vidět ↑ že sou v každém patře ↑ ale
125 STRÍDAVĚ nad sebou ↓ ■ to umožňovalo to ↑ aby veškeré odpady spadaly
126 dolů do Královské štoly ↑ kteřa je páteří zdejšího vodního systému ↑ a
127 zároveň je umělým ramenem zdejší řeky Střely ↑ která veškeré pak odpady
128 odváděla od kláštera pryč ↓ ■ zde sou pisoáry ↑ ■ a zde prevety ↑
129 doporučuji pohlédnout oním otvorem dolů: ↑ zjistíte ↑ že by se daly užívat
130 klidně i dneska ↑ ■ tak prosím ↑ klidně si to tu prohlédněte ↑ a pak budeme
131 pokračovat dál ↓ ■ ■

132 nyní vyjdeme zpátky z nemocničního křídla ↑ na ambitovou chodbu ↑ a
133 budeme pokračovat v prohlídce ↓ ■ ■

134 nyní už přicházíme k místu ↑ kde by bylo vhodné povědět si něco více
135 k samotnému ↑ vodnímu systému ↓ ■ když se totiž nakloníte přes toto
136 zábradlí ↑ tak uvidíte jeden z vodních bazének ↑ neboli zrcadel ↑ které je
137 součástí zdejšího UNIKÁTNÍHO vodního systému ↑ bez kterého by tato
138 stavba nestála ↓ autorem na založení kláštera tímto způsobem byl samotný

139 Santyny ↑ ■ ten se rozhodl ↑ že postaví konvent takovýchto rozměrů ↑
140 jenomže tímto směrem od řeky již stály nově postavené stavby ↑ jako byla
141 například sýpka ↑ ■ tak se musel konvent posunout blíže k řece ↑ kde ale
142 byla bažinatá půda ↑ říční niva ↑ a proto bylo do země zatlučeno PĚT
143 TISÍC STO dubových pilotů ↑ na ně byl položen dubový rošt ↑ dále vrstva
144 kamenného zdiva ↑ a vrstva břidlice ↑ která slouží jako izolace ↓ a na tyto
145 základy se začalo se základovým zdivem této budovy ↓ ■ ty bazénky jsou
146 dva ↑ a díky nim se hlídá hladina ↑ a kvalita vody ↑ ta hladina je totiž
147 velice důležitá ↓ několikrát denně se měří ↓ kdyby totiž voda klesla: ↑ tak
148 by se obnažily ty dubové piloty ↑ které mezi tím ve vodě ztvrdly ↑ dostaly
149 by se na vzduch ↑ a ztrouchnivěly by ↓ o tom ↑ že je tento systém velice
150 důležitý svědčí nápis ↑ který je v Modré štole ↑ a ten zní ↑ ■ bez vody se
151 tato stavba ZŘÍTÍ ↓ ■ ta:k tolik tedy k vodnímu systému ↑ a nyní již
152 vejdemo těmito dveřmi do NEJVĚTŠÍ místnosti tohoto kláštera ↑ ■ ■
153 vešli jsme do kapitulní síně kláštera ↓ zde se mniši pravidelně scházeli ↑ a
154 předčítali si zde příslušné pasáže z řehole řádu ↓ volil se zde představený
155 kláštera ↑ tedy opat ↓ ta freska nad námi je od Františka Antonína Millera ↑
156 a zachycuje shromáždění mnichů ↑ kterému předsedá Panna Marie ↓ ta
157 freska úplně nejvýše je: ■ @ nebo já se vás zeptám ↑ v kolika metrech si
158 myslíte, že je ta freska úplně nejvýše ☺ ■ jak myslíte ↑ že je vysoko ☺
159 N č. 1: padesát ☺
160 N č. 2: dvacet ☺
161 P: těsně vedle ↑ je ve výšce dvaceti sedmi metrů ↓ ■ a představte si ↑ že se
162 v roce osumnáct devadesát čtyři ↑ v důsledku velkého požáru celý ten
163 horní prostor zřítel ↑ v troskách prý byly nalezeny ZAKLÁDACÍ listiny
164 tohoto kláštera ↑ bohužel se však nedochovaly do současnosti ↓ ■ @
165 Santyny zamýšlel s tímto prostorem ↑ jako s vchodem ↑ do OBROVSKÉ
166 katedrály ↑ která měla být ve své době větší než SVATOVÍTSKÁ v Praze

167 | † ale bohužel došlo ke zrušení kláštera † a ten velkolepý Santynyho plán se
168 | nepodařilo zrealizovat ↓ ■ až si kapituli prohlédnete † vydáme se do vědní
169 | části tohoto kláštera ↓ ■ ■
170 | tento prostor byl v době mnichů pracovním písaře † ale po té † co
171 | Metternich odkoupil toto panství † tak si zde udělali Metternichové svoji
172 | kuřárnu † a jelikož zde byla i kamna † tak ta freska nad námi takto zčernala
173 | ↓ ■ v následujících místnostech měli Metternichové svoje divadlo ↓
174 | představte si † že hlavní úlohy zde hrála šlechta † a poddaní se sem na ně
175 | chodili DÍVAT † dokonce zde byla uvedena i Smetanova Hubička † a
176 | samotný Bedřich Smetana nějaký čas v Plasích pobýval † ■ místnost je
177 | doplněna o dobový nábytek † upozorním vás zde zejména na toto křeslo †
178 | které patřilo předposledními opatovi tohoto kláštera † Fortunu Hartmanovi
179 | † jeho obraz vám ukážu v další místnosti ↓ ■ nyní již můžeme vejít do
180 | samotné knihovny ↓ ■ ■
181 | vešli sme do samotné knihovny † kde mniši měli uloženo přes dvanáct tisíc
182 | knih ↓ ty byly uloženy ve skříních † které zde vidíte ↓ freska nad námi
183 | zachycuje tematiku církev a umění † a církev a věda ↓ mezi okny na
184 | obrazech jsou vystaveny portréty zdejších opatů † byl to Benedikt
185 | Engelken † ■ Ondřej Trojer † ■ a Celestin Stoj ↓ ■ ■
186 | a zde si můžete prohlédnout obraz Fortunáta Hartmana † kterému patřilo
187 | křeslo † které ste viděli v kuřárně ↓ ■ ■
188 | nyní procházíme pracovním opata † mezi okny na stěně vidíte obraz asi
189 | nejvýznamnějšího opata kláštera EVŽENA TYTTLA ↓ právě on vyzývá
190 | Santynyho k návrhu nové stavby konventu † a on je také autorem té ideové
191 | koncepce fresek na chodbě ↓ ■ můžete si zde také prohlédnout dobový
192 | nábytek † na stěnách visí rytiny † od Michaela Renze ↓ ■ upozorním vás
193 | zde také na obraz posledního opata kláštera † Celestyna Wenera ↓ ■ ■ ■
194 | ta:k † ■ @ nyní jsme vešli do místnosti † která byla dříve čítárnou ↓ dříve

195 zde byly ochozy ↑ které byly plné knih ↑ a mniši si po točivém schodišti ↑
196 které bylo uloženo v tomto výklenku ↑ pro knihy chodili ↑ a potom si je
197 snášeli sem dolů ↓ @ obrazy ↑ které sou zde vystaveny ↑ sou od Jakuba
198 Antonína PINKA ↓ ten náměty čerpá ze Starého zákona ↑ a protože
199 původně byly určeny pro letní jídelnu ↑ specializuje se eště na tematiku
200 jídla a pití ↓ ■ ■

201 @ no ↑ a nyní již bude následovat poslední místnost prohlídky ↑ a tou je ta
202 slibovaná zimní jídelna ↑ ■ ■

203 budeme postupovat po schodech dolů ↑ (křičí) ■ ■

204 vešli jsme do zimní jídelny ↓ ■ zde stolovalo přibližně šedesát mnichů ↑ a
205 vždy jeden z nich předčítal ostatním stolujícím z liturgických knih ↓ ■
206 mniši jedli v létě dvakrát denně ↑ a v zimě jen jedenkrát ↑ nesměli jíst
207 MASO s výjimkou rybiho ↑ a pili vodu ↑ víno ↑ a také PIVO ↑ ■ ten otvor
208 na protější straně ↑ to byl otvor do separace ↑ tedy do vězení ↑ tam byli
209 oddělení mniši ↑ kteří se nějakým provinili proti zdejšímu řádu ↓ ■ @
210 sousoší ↑ které je zde vystaveno ↑ by vám mohlo být povědomé ↓ ■ jedná
211 se o svatou Lutgardu z Karlova mostu ↑ a je zde tento sádrový odlitek
212 vystaven proto ↑ že připomíná ↑ že ten originál byl na Karlův most darován
213 zdejším opatem ↑ právě tím Evženem Tyttlem ↓ ■

214 ta:k ↑ zde bych naší prohlídku ukončila ↑ je to vše ↑ co bych vám zde
215 mohla ukázat ↓ já vám děkuji za návštěvu ↑ plaského kláštera ↑ a přeji vám
216 hezký zbytek dne ↓ ■ ■

217

Text č. 3: klášter Plasy (konvent, mluvčí č. 2)

1 P: ta:k dobrý den ↑ vítám vás v areálu bývalého cisterciáckého kláštera
2 v Plasích ↓ ještě než začneme prohlídku ↑ tak bych vás chtěla poprosit ↑
3 abyste si vypnuli své mobilní telefony ↑ a dále se na prohlídkovém okruhu
4 nedotýkali vystavených exponátů ↓ já vám předem děkuji ↓ ■ tak a
5 prohlídku zahájíme v prvním patře ↓ ■ ■

6 N: já: ↑ to jsou ale příjemný schody ↑

7 P: jojo ↑ dobře se na nich chodí ↑ ■

8 P: pojďte klidně blíž ke mně ↓ ta:k ↑ hned na začátku prohlídky bych vám
9 pověděla něco z historie plaského kláštera ↓ ■ plaský klášter byl založen
10 v roce jedenáct ↑ čtyřicet čtyři ↑ tehdejším panovníkem ↑ KNÍŽETEM
11 Vladislavem druhým ↓ jeho založení bylo součástí kolonizačních snach
12 vládnoucího rodu Přemyslovců ↑ a díky svým zásluhám byl pro tento úkol
13 vybrán tehdy ještě mladý cisterciácký ŘÁD ↓ ■ cisterciáci přicházejí na toto
14 území z německého Langhajmu ↑ a díky důvtipnému hospodaření ↑ se
15 z kláštera stává VŮČÍ ekonomická ↑ a politická síla ve středověku ↓ ■
16 v době husitství byl tento klášter vypálen vojskem Jana Žižky ↓ PAK
17 následovalo období úpadku: ↑ které byla vystřídáno obdobím rozkvětu: ↑ a
18 to tedy obdobím baroka ↓ PRÁVĚ na přelomu SEDUMNÁCTÉHO ↑ a
19 osumnáctého století ↑ dochází k VELKOLEPÉ barokní přestavbě kláštera ↑
20 a vzniká i TATO BUDOVA KONVENTU ↓ ■ @ její přestavba trvala
21 dvacet pět let ↑ a byla dána do užívání v roce sedumnáct třicet šest ↓ je
22 postavena podle plánů architekta Santynyho ↓ bohužel už v roce
23 sedumnáct ↑ osumdestá pět byl klášter Josefem druhým ZRUŠEN ↑ a
24 veškerý majetek připadl Náboženskému fondu ↓ v roce osumnáct dvacet
25 šest odkupuje celé panství KNÍŽE METTERNICH ↑ a Metternichům toto
26 panství patřilo až do roku devatenáct ↑ čtyřicet PĚT ↑ kdy jim bylo

27 panství na základě dekretů prezidenta republiky ↑ Eduarda Beneše
28 odebráno ↓ ■ od té doby je objekt pod správou českého státu: ↑ který se o
29 něj prostřednictvím různých organizací stará ↓ ■ tak ■ tolik tedy k historii
30 tohoto kláštera ↑ a nyní mi dovoluňte ↑ abych vám popsala stavbu ↑ ve které
31 se nacházíme ↑ jedná se tedy o konvent ↑ tedy stavení ↑ kde měli mniši
32 svoje zázemí ↓ JEDNO to rameno konventu je dlouhé přibližně šedesát
33 jedna metrů ↑ a je zaklenuto tak zvanými ČESKÝMI PLACKAMI ↓ ■
34 všimněte si ↑ že vždy v rozích a uprostřed chodby jsou fresky ↓ @ ■ ta
35 freska nad námi zachycuje mnichy při jídle ↑ vidíte na ní v prostředním
36 poli Pannu Marii ↑ které obchází mnichy ↑ a: sype jim do jídla koření
37 moudrosti ↓ ta tematika jídla a pití je zde proto ↑ že za těmito dveřmi měli
38 mniši svojí letní JÍDELNU ↑

39 N: a tam se nepodíváme ☺

40 P: @ bohužel ↓ ta místnost se opravuje ↓ @ ale v závěru prohlídky se
41 podíváme do jídelny zimní ↓

42 N: aha ↑ škoda ↓

43 P: ta:k teď tedy budeme postupovat tímto směrem ↓ ■ procházíme pod
44 freskou ↑ na které můžete vidět jednoho z PAPEŽŮ ↑ který pocházel
45 z cisterciáckého řádu ↓ ■ je na ní vidět i jeho vstup do řádu ↑ ■ postoupíme
46 pod další fresku ↑ a ještě než k ní dojdeme ↑ tak si všimněte těch
47 ČERNÝCH DVÍŘEK na chodbě ↑ určitě víte k čemu sloužily ☺

48 N: X

49 P: ano: ↑ přesně tak ↑ sloužily k přikládání do KAMEN ↓ ■

50 P: TAK ↓ přišli jsme pod další fresku ↑ na které můžete vidět mnichy při
51 práci na polích ↓ zde bych vám pověděla něco více k cisterciáckému řádu ↓
52 ten vznikl v roce tisíc osumdesát pět ↑ když se skupinka mnichů ↑ pod
53 vedením opata Roberta z Molém odtrhla od benedyktýnů ↑ jako jejich
54 reformní větev ↓ do dnešní doby se řídí podle hesla svatého BENEDYKTA

55 † O:RA ET LABO:RA † tedy MODLI SE A PRACUJ † mniši vstávali již
56 ve TŘI ČTVRTĚ NA DVĚ † v noci † pak ■

57 N: te:da † (smích)

58 P: pak tedy následovalo noční bdění † a dále se v jejich programu střídala
59 fyzická práce † a modlitbami a se studiem † ■ a pokračujeme do kaple
60 svatého Bernarda † ■ ■

61 @ ne: nezavírejte ty dveře! ■ děkuju † ■ bysme se pak nedostali ven † ■
62 vešli sme do kaple svatého Bernarda † svatého Bernarda můžete vidět na
63 fresce v presbytáři † byl to jeden z reformátorů cisterciáckého řádu † a žil
64 na počátku dvanáctého století † ■ freska † která je nad námi † zachycuje
65 Ježíše Krista † a dvanáct jeho učedníků † jak se modlí † ■ všimněte si
66 osmicípé hvězdy † která fresku lemuje † ■ je to symbol † který rád do
67 svých staveb ZAKOMPOVOVAL † právě již zmiňovaný SANTYNY †
68 ■ když se podíváte na podlahu: † tak uvidíte zase cihlovou dlažbu †
69 kdybychom sem přišli totiž v dobách mnichů † tak by na tom místě stál
70 nábytek † který ale bohužel Metternich † poté co odkupuje panství
71 rozprodává † a zřizuje si zde svůj rodinný archív † pro zajímavost PRAVĚ
72 ZDE byly nalezeny † ony Milostné dopisy Metternicha a jeho MILENKY
73 kněžny Zaháňské † @ no † až si kapli prohlédnete † bud»eme pokračovat
74 do nemocničního křídla † ■ ■

75 tady se ještě zastavíme † minuli byste jeden z NEJvýznamnějších
76 architektonických prvků Santynyho architektury † a to SANTYNYHO
77 SAMONOSNÉ schodiště † samonosné proto † že mu chybí ten osový trn †
78 a: schodiště je neseno OBVODOVOU zdí † ■ když se vykloníte středem
79 schodiště † tak uvidíte fresku od Jakuba Antonína PINKA † ■ ■ prosím † ■
80 ■

81 jelikož jsme vešli do samotného nemocničního křídla † tak si zde můžete
82 prohlédnout několik lékáren † HNED tady na začátku † je lékárna pozdně

83 barokní ↑ je zapůjčena z Jindřichova Hradce ↑ obrázky ↑ které na ní vidíte
84 ↑ jsou ručně malované ↓ ■ dále budeme procházet malou galerií obrazů ↑ a
85 soch světců ↑ a světic ↓ ■ prosím ↓ ■ ■

86 procházíme místností ↑ kde dříve leželi nemocní mniši ↓ dnes si zde
87 můžete prohlédnout lékárnu ↑ která je KLASICISNÍ ↑ a je z nedalekých
88 Kralovic ↓ lékárenství zde také připomíná obraz mastičkáře ↑ přístroj na
89 výrobu čípků ↑ a tyto kleště ↑ a mám na vás otázku ↑ schválně k čemu ty
90 kleště sloužily ☺

91 N: no: @ přece na oplatky ↑

92 P: máte pravdu ↑ vidíte na nich ty formičky ↓ ■ nyní budeme procházet
93 nemocniční kaplí ↑ kde si všimněte fresky ↑ s Pannou Marií a svatými
94 POMOCNÍKY ↓ ■ ■ postupte si prosím více do místnosti ↑ ať se sem
95 vejdou i ti ostatní ↑ děkuju ↑ ■ v této místnosti je lékárna secesní ↑ vidíte
96 zde spoustu lékovek ↑ za paravanem si můžete prohlédnout DESTYLAČNÍ
97 přístroj ↑ který je funkční do dnešní doby ↓ ■ pod oknem se nachází
98 původní lékárenský stůl ↑ na kterém si můžete prohlédnout ↑ pravou
99 lidskou lebku ↓ ■ až si lékárnu prohlédnete ↑ tak budeme pokračovat na
100 zdejší ↑ barokní ↑ ZÁchodky ↑ ■

101 N: já: ↑ já už myslel ↑ že to nevydržím ↑ (smích)

102 P: budete muset vydržet až po prohlídce ↑

103 N: škoda ↑ ■ ■

104 P: ta:k na záchodky pojd'te za mnou ↑ ■ ■

105 toto sou barokní záchodky ↑ sou v každém patře ↑ ale uloženy střídavě nad
106 sebou ↑ na nákresu si můžete prohlédnout ↑ jak to dřív všechno vlastně
107 fungovalo ↓ ■ zde sou pisoáry ↑ ■ a zde prevety ↑ veškeré odpady tedy
108 spadaly dolů ↑ do Královské štolý ↑ což je vlastně umělé rameno zdejší
109 řeky Střely ↑ a ta pak veškeré odpady odváděla PRYČ od kláštera ↓

110 N: te:da ty to měli vymyšlený ↓

111 P: a to ještě není všechno ↑ když se podíváte do těch místnůstek ↑ tak
112 v každé se nachází otvor ve zdi ↑ kam si dávali třeba svíčku ↑ když museli
113 v noci tyto místnosti navštívit ↑ nyní si to tu prohlédněte ↑ a pak
114 vystoupíme zpět na ambitovou chodbu ↓ ■ ■
115 přicházíme k jednomu z vodních bazénků ↑ který je součástí zdejšího
116 UNIKÁTNÍHO VODNÍHO systému ↑ autorem na založení kláštera tímto
117 způsobem ↑ byl Santyny ↓ ■ @ celá tato budova je postavena na PĚTI
118 TISÍCÍCH JEDNOM STU dubových PILOTŮ ↑ na ně byl položen dubový
119 rošt ↑ který můžete vidět hned pod hladinou ↑ když se vykloníte přes toto
120 zábradlí ↑ ■ ta hladina je velice DŮLEŽITÁ ↑ kdyby totiž voda klesla ↑ tak
121 by se obnažily ty piloty ↑ začaly by trouchnivět ↑ a už by neudržely tíhu
122 této stavby ↑ systém je natolik dokonalý ↑ že si hladinu udržuje sám ↓ ■
123 ta:k a teď navštívíme těmito dveřmi ↑ nejvyšší budovu kláštera ↑ pojďte za
124 mnou ↑ ■ ■
125 vešli sme do kapitulní síně kláštera ↓ zde se mniši scházeli každý den ↑ aby
126 si zde předčítali určitou pasáž ze svojí řehole ↑ volil se zde také
127 představený kláštera ↑ tedy opat ↑ nebo se zde přijímali noví mniši ↑ novici
128 | ■ freska ↑ která je nad námi právě zachycuje shromáždění mnichů ↑
129 kterému ale předsedá Panna MARIE ↑ Santyny ↑ zamýšlel s tímto
130 prostorem jako se vstupem do OBROVSKÉ katedrály ↑ která v té době
131 měla být větší než SVATOVÍTSKÁ V PRAZE ↑ bohužel ale došlo ke
132 zrušení kláštera ↑ a ten velkolepý Santynyho plán ↑ se nepodařilo
133 zrealizovat | ■ ozvěna zde trvá přes DEVĚT vteřin ↑ @ a já vám to teď
134 dokážu ↑ takže se hlavně nelekněte ↓ ■ (průvodce bouchne lavicí) ■ tak ↑ a
135 teď nás čeká vědní křídlo kláštera ↓ ■ ■
136 tato místnost byla dříve pracovnou písaře ↑ ale po té ↑ co Metternich
137 odkoupil panství ↑ tak si zde udělal svoji: kuřárnu ↓ a jelikož byli
138 Metternichové vášniví kuřáci ↑ a jelikož se zde také nacházela kamna ↑ tak

139 ta freska nad námi takto zčernala ↓ ■ dále v této místnosti vidíte dobový
140 nábytek ↑ a také toto křeslo ↑ které patřilo předposlednímu opatovi kláštera
141 ↑ Fortunátu Hartmanovi ↓ ■ vejdemo do vedlejší knihovny ↓ ■ v této
142 knihovně měli mniši uloženo ↑ přes DVANÁCT ↑ tisíc svazků knih ↑ dnes
143 si zde můžete prohlédnout hlavně fresku ↑ která zakrývá celý strop ↑ dále
144 obrazy zdejších opatů ↑ Celestyn Stoj ↑ Ondřej Trojer ↑ a Benedykt
145 Englken ↓ ■ X X

146 tato místnost sloužila jako ČÍTÁRNA ↓ dříve zde ale byly ochozy ↑ které
147 byly plné knih ↑ a JÁ BYCH VÁS poprosila ↑ abyste se nedotýkali těch
148 obrazů! ↑ děkuju ↓ ■ no ↑ @ tento strop zde byl postaven až při požáru ↑
149 který vypukl v roce OSUMNÁCET DEVADESTÁ PĚT ↓ ■ až si obrazy
150 prohlédnete ↑ sestoupíme do přízemí ↑ a prohlédneme si zimní jídelnu ↑ ■
151 ■

152 ZIMNÍ jídelna je místnost ↑ kam sme nyní vešli ↓ stolovalo zde tedy
153 přibližně ŠEDESÁT mnichů ↑ a vždy jeden z nich ↑ předčítal ostatním
154 stolujícím z liturgických knih ↓ mniši jedli v létě dvakrát denně ↑ a v zimně
155 pouze JEDENKRÁT ↑ nesměli jíst maso ↑ s výjimkou rybího ↑ a pili vodu
156 ↑ víno ↑ a pivo ↑ ■ zvláště vás zde upozorním na to okénko ↑ na protější
157 zdi ↑ to byl otvor do vězení ↑ tedy do separace ↑ kde byli mniši uvěznění X
158 řehole ↓ ■ sousoší ↑ které je zde vystavené ↑ by vám mohlo být povědomé
159 ↑ jedná se o Svatou Lutgardu od Bernarda Brauna ↑ kopie originálu se
160 nachází na Karlově mostě ↑ a my zde máme tento sádrový odlitek vytavený
161 proto ↑ že připomíná ↑ že ten originál byl totiž věnován na Karlův most ↑
162 plaským opatem Evženem Tyttlem ↓ ■ zde bych prohlídku ukončila ↑ je to
163 vše ↑ co vám zde mohu ukázat ↑ děkuji vám za návštěvu plaského kláštera
164 | a přeji vám HEZKÝ ZBYTEK DNE ↓ ■ ■

Text č. 4: klášter Plasy (sýpka, mluví č. 2)

1 P: vítejte v areálu bývalého cisterciáckého kláštera v Plasích ↓ z tohoto
2 místa bych vám nejprve ■ nejprve popsala objekty ↑ které odsud tedy
3 můžeme vidět ↓ jednak je to tedy velká budova konventu ↑ @ konvent @
4 ↑ je: v současnosti majetkem STÁ:TU ↑ a bylo to tedy zázemí mnichů ↓
5 tam měli mniši svoje ložnice ↑ jídelny ↑ knihovna a podobně ↓ kdo jste
6 tedy konvent navštívil ↑ tak ste se pohyboval v tom prvním patře ↓ ■
7 dalším objektem ↑ který je odsud dobře vidět ↑ je kostel ↑ který je
8 majetkem církve ↓ je to kostel Nanebevzetí Panny Marie ↑ a jeho původ
9 sahá do třináctého století ↓ vlastně v roce dvanáct čtyři tady byla
10 vysvěcena románská @ klášterní bazilika ↑ a to olomouckým biskupem
11 Robertem ↓ a vlastně na jeho základech ↑ na základech románské rotundy ↑
12 potom v období baroka byl upraven tento kostel ↑ který tady teď kon vidíte
13 ↓ @ dále tady máte další budovu ↑ a to je tedy budova prelatury ↑ @ to
14 tedy bylo sídlo opata ↑ tam měl opat své ložnice ↑ kanceláře a všechno
15 potřebné ↑ protože jako představený kláštera musel přijímat různé návštěvy
16 ↑ které tedy nesměly do konventu ↑ byla zřízena samostatná budova ↓ @ ta
17 prelatura byla postavena v sedmnáctém století ↓ jejím architektem je Jan
18 Baptista Mathej ↑ a vzniká za opata Ondřeje Trojera ↑ a v období baroka ty
19 prelatury už velice připomínaly zámček ↑ a to byl možná jeden z důvodů ↑
20 proč Metternich v roce osmnáct dvacet šest kupuje Plasy ↓ a právě
21 vždycky v prelatuře v létě pobývají Metternichové ↑ když sem vždycky
22 přijedou ↓ v současnosti tedy prelatura také patří státu ↓ a využívá jí: stát
23 jednak tedy jako prostor knihovny ↑ jednak je tady taky ubytovna ↑ a
24 využívá se hlavně zámecký sál ↑ kde se konají různé koncerty ↑ a
25 předávání maturitních vysvědčení a podobně ↓ a potom tady máte konečně
26 tedy budovu barokní sýpky ↓ ■ @ tato barokní sýpka byla postavena v roce

27 šestnáct osumdesát šest ↑ opět za opata Ondřeje Trojera ↓ @ jejím
28 architektem je Jan Baptista Mathej ↓ ten tedy dostal za úkol postavit
29 hospodářské stavení ↓ jenomže na tomto místě již ze třináctého století ↑
30 stála Královská kaple ↑ a dohodli se s opatem kláštera ↑ že jí nezbourají ↑
31 že zachovají ty vazby na třinácté století ↑ a tedy zachovají i ten doklad
32 starobylosti cisterciáckého řádu ↓ a rozhodli se ↑ že tu Královskou kapli
33 obestaví ↑ a zastaví do té barokní sýpky ↑ takže ↑ @ když si odmyslíte ty
34 dvě barokní křídla ↑ a hodinovou věž ↑ tak dostanete podobu Královské
35 kaple ↑ která tady byla postavena v roce dvanáct šedesát pět ↓ můžete na
36 této sýpce vidět mohutné dvouramenné schodiště ↓ ■ zajímavé je také to ↑
37 že sýpka má hodinovou věž ↑ která je vysoká čtyřicet sedm metrů ↑
38 můžete na ní vidět několik ciferníků ↑ ten horní ukazuje hodiny ↑ a ten
39 spodní minuty ↓ ■ teď kon tedy se půjdeme nejprve podívat do severního
40 sklepení ↑ pak vystoupíme k tomu hornímu ciferníku ↑ kde se podíváme na
41 hodinový stroj ze sedmnáctého století ↑ a prohlídka se ukončuje
42 v Královské kapli ↓ ■ ■

43 tady vstoupíme těmito dveřmi ↓ tak tady můžete vidět ukázkou moderního
44 umění ↓ v těchto prostorách dříve tedy bylo uloženo obilí ↑ a další
45 potraviny ↑ které potřebovaly sucho ↓ ■ tak a teď vás potěším ↑ říká se ↑
46 že každý schod ↑ který vystoupíte k hodinovému stroji ↑ vám přidá hodinu
47 ŽIVOTA ↑ ■ ■

48 ještě než si povíme něco o hodinovém stroji a závaží ↑ tak vás upozorním
49 @ na tento otvor ↓ ■ tady můžete vidět krovy ze třináctého století ↑ tak ↑
50 ještě půjdeme výš ↑ ■ ■

51 to závaží je od Jiřího Olta ↓ a každé závaží ↑ teď se odbijí čtvrt ↑ sme pod
52 tím hodinovým strojem ↑ který dělá sám o sobě rámus ↑ takže sme to
53 odbíjení čtvrt neslyšeli ↓ @ tak zpátky k závaží ↑ každé závaží má svoji
54 symboliku ↓ to ↑ které je nejbližší k nám ↑ má symboliku čtvero ročních

55 období ↑ to tmavé ↑ to byste určitě poznali sami ↑ to je peklo ↓ pak ten
56 další závaží ↑ to je ráj ↑ a to poslední je znamení zvěrokruhu ↓ váží tuším
57 kolem dvou set kil ↓ ■ a už se blížíme ↑ už nás moc schodů nečeká ↓ ■ ■
58 toto je hodinový stroj ze sedumnáctého století ↑ který s menšími
59 přestávkami funguje do dnešní doby ↓ hodinový stroj je čistě kovářská
60 práce ↓ ■ hodinový stroj má tedy čtyři části ↓ tady ta část je ta
61 nejzákladnější ↑ na ní je tedy napojeno to nejtěžší závaží ↓ ■ stará se o
62 hodinový stroj pan Drozda ↓ natahuje se jednou za dva dny ↑ tedy touto
63 klikou ↓ nad námi jsou tři zvony ↓ @ no ↑ a až si to tady prohlédnete ↑ tak
64 tedy budeme zase sestupovat dolů ↑ a čeká nás tedy ta prohlídka Královské
65 kaple ↓ ■ ■
66 kaple byla postavena v roce dvanáct šedesát pět ↓ podle francouzských
67 vzorů je dvoupatrová ↑ pod námi je kaple svatého Václava ↑ a my sme
68 v kapli svaté Máří Magdaleny ↓ je tady barokní podlaha ↑ a barokní oltář ↓
69 jak tedy můžete vidět ↑ tak tato kaple je raně gotická ↓ můžete si zde
70 prohlédnout zajímavý systém konzol ↓ prameny hovoří o této kapli jako o
71 ŠPITÁLNÍ ↑ ■ ■
72 a tím bych tedy prohlídku barokní sýpky ukončila ↑ je to vše ↑ co vám na
73 tomto prohlídkovém okruhu můžu ukázat ↓ já vám tedy děkuju za návštěvu
74 plaského kláštera ↑ a přeji vám hezký zbytek dne ↓ ■ ■

Text č. 5: klášter Plasy (sýpka, mluvní č. 3)

1 P: dobrý den ↓ vítám vás v bývalém cisterciáckém klášteře v Plasích ↓
2 jelikož ste již absolvovali prohlídku toho základního okruhu ↑ tedy
3 konventu ↑ tak se nebudu vracet k historii plaského kláštera ↓ ■ ještě než
4 vejde do samotné sýpky ↑ prohlédli bychom si její okolí ↓ zde tedy
5 vidíte největší budovu areálu ↑ tedy konvent ↑ který ste již navštívili ↑
6 konkrétně ste se pohybovali v tom prvním patře ↓ tam tedy měli mniši
7 svoje zázemí ↓ hned vedle vidíte kostel Nanebevzetí Panny Marie ↑ který
8 je původem ROMÁNSKÁ klášterní bazilika ↑ která byla vysvěcena v roce
9 dvanáct čtyři ↓ v průběhu staletí byla upravována ↑ a: @ v současnosti
10 patří církvi ↑ další budovu ↑ kterou vidíte je budova PRELATURY ↑ tedy
11 sídla opata ↓ @ jelikož opat jako představený musel přijímat různé
12 návštěvy ↑ které třeba nesměly do prostor s klauzurou ↑ měl samostatnou
13 budovu ↑ kteřá jak sami vidíte ↑ v době baroka velice připomíná zámeček ↓
14 a to byl možná jeden z důvodů ↑ proč si Metternich Plasy vybírá jako svoje
15 LETNÍ sídlo ↑ když tedy Metternichové do Plas přijeli ↑ tak sídlili právě
16 v této budově ↓ ■ no: ↑ a nyní již k samotné sýpce ↓ @ byla postavena
17 v roce šestnáct osmdesát šest ↑ za opata Ondřeje Trojera ↓ jejím
18 architektem je Jan BAPTISTA MATHEJ ↑ tomu bylo líto zbourat Královskou
19 kapli ze třináctého století ↑ a narušit tak vazby řádu na toto století ↑ @ a:
20 TAK se rozhodl ↑ že kapli obestaví sýpkou ↓ přistavěl k ní dvě barokní
21 křídla ↑ a ještě nahoru: vyhnal hodinovou VĚŽ ↑ která je vysoká
22 ČTYŘICET sedm metrů: ↑ a můžete na ní vidět několik ciferníků ↓ ty
23 horní ukazují hodiny ↑ ty spodní minuty ↓ takže pokud chcete vědět ↑ kolik
24 je hodin ↑ musíte si ty ciferníky promítnout do jednoho ↓ ■ my se půjdeme
25 podívat až k tomu hornímu ciferníku ↑ ano: ↑

26 @ TAKŽE ↑ nyní se půjdeme podívat do sklepení ↑ pak vystoupíme těmi
27 patry sýpky až k hodinovému stroji ↑ ze sedumnáctého století ↑ a nakonec
28 prohlídku ukončíme ve třináctém století ↑ tedy v KRÁLOVSKÉ kapli ↓ ■
29 ■
30 pozor na schod! sou tady takové příkré schody ↑ ■ ■
31 vešli sem do sklepení ↑ kde se ukládaly potraviny ↑ který potřebovaly
32 chládek | tedy chlad | můžete si prohlédnout praktickou
33 VALOUNKOVOU podlahu ↑ která umožňovala vsakování nadbytečné
34 vody z potravin do půdy ↓ ta:k můžete si to tu prohlédnout ↑ ■ ■ a teď už
35 budeme jenom stoupat ↑ ■ ■
36 @ v těchto patrech sýpky byly uloženy potraviny ↑ které potřebovaly sucho
37 ↑ @ jako bylo hlavně obilí ↓ v současnosti se mnoho prostor využívá pro
38 různé kulturní akce ↑ jako jsou koncerty ↑ výstavy a podobně ↓ ■ a dále
39 dál ↑ ■ už slyšíte hodinový stroj ☺ ■ ■
40 zde můžete nahlédnout na krovy ze třináctého století ↑ patří právě k té
41 Královské kapli ↓ ■ a zase stoupáme: ↑ ■ ■ dole pod námi vidíte zbytky
42 toho původního závaží ↑ které již přestalo plnit svoji funkci ↑ tak bylo
43 vyměněno za to nové ↑ které tady dnes vidíte ↓ @ autorem je Jiří Olt ↓ ■
44 ta:k teď vystoupíme k tomu hodinovému stroji ↓ ■ ■
45 ta:k toto je ORIGINÁLNÍ stroj z ↑ hodinový stroj ze sedumnáctého století
46 | je to čistě kovářská práce ↑ nenajdete tady ani jediný šroubek ↑ všechno
47 to funguje na základě různých táhel a šneků ↓ ■ tento hodinový stroj má
48 čtyři části ↓ tato je nejdůležitější ↑ natahuje se jednou za dva dny ↑ @ touto
49 pákou ↑ kterou se vytáhnou ta závaží nahoru: ↓ ■ @ tyto páčky vedou ke
50 třem zvonům ↑ které jsou nad námi ↓ tento zvon odbíjí čtvrtě ↑ ■ tento
51 celou ↑ ■ a ten poslední celou hodinu opakuje ↓ ■ je to opravu rarita snad
52 v celé střední Evropě ↓ chodí se sem na to koukat I odborníci z technického
53 muzea ↑ a velice si tento přístroj ↑ tedy jeho zachovalost pochvalují ↓ ■ až

54 si přístroj prohlédnete ↑ sejdeme zase dolů: ↑ a půjdeme do té Královské
55 kaple ↓ ■ ■ tudy prosím ↓ ■ ■
56 vešli sme do Královské kaple ↑ která byla postavena v roce dvanáct
57 šedesát pět ↑ za opata Gerarda ↓ je dvoupatrová ↑ po vzoru francouzské
58 kaple ↓ ■ my sme v kapli svaté Máří Magdalény ↑ pod námi je ještě kaple
59 svatého VÁCLAVA ↓ tam se bohužel nemůže X podívat ↑ @ jelikož se
60 tam měří klima kvůli originální fresce ↑ ze třináctého století ↓ ■ bohužel ↓
61 ■ v době barokní přestavby sem byla přidána tato barokní podlaha ↑ @ a:
62 barokní oltář ↓ je zde zajímavý systém konzol ↓ ani jeden námět se zde
63 neopakuje ↑ každý je originální ↓ někde v těchto místech najdete zazděný
64 vchod na schodiště ↑ které vedlo do královského paláce ↑ což byla patrová
65 budova ↑ a nacházela se tímto směrem ↓ pokud máte po prohlídce čas ↑ tak
66 doporučuji obejít sýpku ↑ uvidíte tam odkryté archeologické vykopávky ↓
67 ■
68 ta:k zde bych naši prohlídku ukončila ↓ opravdu je to vše ↑ co vám zde
69 mohu ukázat ↓ přeji šťastnou cestu domů: ↓ ■ na shledanou ↓ ■ ■

Text č. 6: hrad Křivoklát (mluvčí č. 4)

1 P: @ dobrý den ↑ vítám vás na hradě Křivoklát:t ↓ a ještě ↑ než začneme ↑
2 tak bych vás chtěla požádat ↑ abyste potom nahore v interiérech nefotili ↑ ■
3 a nedotýkali se vystavených exponátů ↓ ■ no: ↑ a pro začátek začneme
4 vůbec historií hradu ↓ a to hned vznikem názvu jména Křivoklát:t ↓ o tom
5 se tradují takové dvě verze ↓ jedna z verzí praví ↑ že okolo hradu: ↑ rostly
6 křivé stromy ↑ tak zvané KLÁTY ↑ no ↑ a spojením slova křivý a klát měl
7 vzniknout název hradu Křivoklát ↓ druhá: verze říká ↑ že Křivoklát byl
8 vybudován na křivé ploše ↑ tak zvaném plátu ↑ no a spojením slova křivý a
9 plát měl opět opět tedy vzniknout název hradu Křivoklát:t ↑ vů:bec ↑ první
10 zmínka o hradu pochází z Kosmovy kroniky ↑ a to už z roku jedenáct
11 devět ↓ to se o hradu ↑ píše ještě jako o malém ↑ dřevěném ↓ tento
12 kamenný hrádek ↑ můžete vidět i dnes ↑ nechal zbudovat až v polovině
13 třináctého století ↑ ■ Václav první ↓ @ když mluvíme o hradu Křivoklát:t ↑
14 určitě musíme zmínit jméno císaře Karla čtvrtého ↓ Karel čtvrtý zde totiž
15 prožil PRVNÍCH sedm let svého života: ↑ @ a byl zde dokonce vězněn ↑ a
16 to celé čtyři roky ↓ svým otcem ↑ Janem Lucemburským ↑ roku třináct |
17 dvacet tři ale Karel čtvrtý odjíždí do Francie ↑ tehdy ještě pod jménem
18 VÁCLAV ↓ ve Francii se potom nechává biřmovat na jméno Karel ↓ no ↑ a
19 ve Francii také potkává svou první manželku ↑ Blanku z Valoa ↓ ■ no ↑ a
20 Blanka z Valoa ↑ se s ním také o deset let později vrací právě sem na
21 Křivoklát:t ↓ no a roku třináct třicet pět ↑ Blanka z Valoa ↑ také právě zde
22 na Křivoklátě ↑ porodí Karlu čtvrtému ↑ jeho prvního potomka ↑ no: a tím
23 byla PRINCEZNA MARKÉTA ↑ Karel čtvrtý ↑ ale po svém návratu
24 z Francie ↑ zde na Křivoklátě už dlouho nepobýval ↑ a to z jednoho a
25 prostého důvodu ↑ on si totiž nechal vybudovat hrad nový ↑ no: a to vám
26 všem jistě známý hrad Ka:rlštejn ↓ Ka:rlštejnu dal Karel čtvrtý také potom

27 přednost ↓ ■ když (odkašlání si) @ potom nám tedy hrad chátral ↓ velká
28 renovace ho potom čekala především za vlády ■ jeho syna ↑ no: a tím byl
29 Václava čtvrtý ↑ Václav čtvrtý byl velice houževnatým lovcem ↑ a ve
30 zdejších hlubokých křivoklátských lesích prý trávil celé dny ↓ nō a jako
31 každý správný panovník ↑ taky Václav čtvrtý si později nechal vybudovat
32 svůj hrad nový ↑ nejprve to byl hrad Žebrák ↑ a později hrad TOČNÍK ↑
33 kam se později také Karel usí ↑ tedy Václav usídlil ↓ ■ @ @ no a hrad nám
34 tedy opět chátrá ↓ v době husitské nám dokonce VYHOŘEL ↑ a to roku
35 čtrnáct dvacet dva ↑ kdy měl požár vzniknout v pivovaru ↓ když se psal
36 ↑ rok patnáct dvacet šest ↑ tak to na český trůn Ferdinandem prvním
37 Habsburským ↑ nastoupil rod Habsburků ↑ Habsburkové ale o tento hrad ↑
38 ztratili doslova zájem ↓ a využívali ho jako státní náboženské ↑ a politické
39 vězení: ↑ nechali hrad dokonce i několikrát zastavit cizím rodům ↓ roku
40 šestnáct ■ padesát osm to bylo nejprve rodu Švarcnberků ↑ roku
41 šestnáct ↑ osmdesát pět potom za ŠEST SET tisíc zlatých ↑ potom rodu
42 VALDŠTEJNŮ ↓ no: a členka rodu Valdštejnů ↑ Marie Anna z Valdštejna
43 ↑ si roku sedmnáct třicet tři ■ vzala za svého manžela Josefa ↑ Viléma
44 prvního z Vistenberka ↑ no: a tímto sňatkem Křivoklát tedy připadl rodu
45 z Vistenberků ↓ ■ no a ti ho vlastnili téměř dvě stě let ↓ až do roku
46 devatenáct ↑ dvacet devět ↓ v roku devatenáct ↑ dvacet devět byl totiž
47 MAX druhý Egon z Vistenberka Křivoklát prodal Československému státu
48 ↑ za sto osmnáct a PŮL milionu ↓ no ↑ a od té doby tedy hrad spravuje
49 Národní ↑ památkový ústav ↑ to by tedy bylo něco stručně k historii ↑ a
50 nyní vám povím něco k místu kde se nyní nacházíme a to tedy k druhému
51 nádvoří ↓ druhé nádvoří ↑ je obestaveno královskými PALÁCI ↑ ze tří stran ↓
52 dominantu na tomto nádvoří tvoří tato velká ↑ válcová věž ↓ tu nechal ve
53 třináctém století vybudovat Přemysl Otakar druhý ↑ a to ze dvou důvodů a
54 to pro účely obranné ↑ ale i obytné ↓ ■ asi v polovině výšky věže si můžete

55 povšimnout portálu ↑ ke kterému dříve vedl dřevěný padací most ↓ ten ale
56 shořel při jednou z požárů ↑ hradu roku šestnáct ↑ čtyřicet tři ↓ no ↑ a
57 později již nebyl obnoven ↓ druhotně byl potom proražen portál druhý ↑
58 ten vedl naopak ↑ tedy po mé levé straně k tomu křídlu severnímu ↑ ten ale
59 také shořel ↑ a nikdy po té už nebyl obnoven ↓ ■ zajímavostí věže je ↑ že
60 měří čtyřicet dva metrů ↑ a její výška se tedy shoduje s hloubkou studny ↑
61 která je potom na prvním dolním nádvoří ↑ no ↑ a dveře z přízemí velké
62 válcové věže ↑ tak ty vedou do hladomorny ↓ vchod byl proražen ↑ až roku
63 sedmnáct ↑ padesát ↓ no ↑ a my se ke konci i naší prohlídky do
64 hladomorny také podíváme ↓ ■ po mé levé straně už potom stojí křídlo
65 NEJMLADŠÍ ↓ je ↑ to nejmladší část hradu ↑ kterou na starších základech
66 nechal vybudovat Vladislav druhý Jagellonský ↑ a to pro svého syna
67 Ludvíka: ↑ Ludvík zde na hradě ↑ ale moc často nepobýval ↑ a proto první
68 patro bylo později určeno pro potřeby králové: ↑ a druhé patro potom pro
69 potřeby dvorních DAM ↓ ■ mělo to být také křídlo nejstudenější ↑ a právě
70 proto ↑ mělo být určeno pro královny ↑ aby pánové měli nejčastěji hrad
71 pouze sami pro sebe ↓ ■ ve druhém ↑ patře toho severního ↑ křídla si
72 můžete povšimnout zásunových oken ↓ no: a pod nimi jistě nepřehlédnete
73 ZNAK Vladislava druhého Jagellonského ↓ to dvojité vé: ↓ ■ toto křídlo
74 také po roku osmnáct dvacet šest vyhořelo ↓ no: ↑ a nechali ho potom
75 opravit Vistenberkové ↑ oprava trvala TĚMĚŘ sto let ↓ toto severní křídlo:
76 s křídlem západním ↑ které se nachází za mnou ↑ spojuje tento pavlán ↑
77 pavlán zdobí jemná: kamenická práce ↑ tak zvaná benátská krajka: ↑ no a
78 benátskou krajku si budete moci blíže prohlédnout ↑ až budeme přes pavlán
79 procházet ↓ ■ dveře pod pavlánem vedou do tak zvaného železného sklepa
80 ↑ ten sloužil především v dobách Václava čtvrtého ↑ jako zdejší hradní
81 krčma ↑ no: a po X době se za těmi dveřmi nachází obřadní síň Křivoklátu
82 ↓ za mnou ↑ už se tedy nachází křídlo západní ↑ a to je naopak nestarší

83 částí hradu ↓ bylo budováno od třináctého ↑ století jako královský palác ↓
84 no ↑ a v současné době se tam nachází JEDNA jediná místnost ↑ a to je
85 velký rytířský sál ↑ kam se později také společně podíváme ↓ no a po mé
86 pravé straně ↑ se už potom nachází křídlo jižní ↓ no a v křídle jižním si
87 nejprve projdeme kapli Panny Marie ↑ potom se podíváme do malého
88 rytířského sálu ↓ a ke konci prohlídky vás ↑ i zavedu do prostor hradního
89 vězení ↑ a mučírny ↑ no a teď už vás poprosím ↑ abyste pokračovali do té
90 místnosti tady za mnou ↓ ■ ■

91 X tak ste jistě nepotkali ↑ tuto PRVNÍ bránu do hradu ↓ tato první: brá:na
92 ↑ zde ale stála až do roku osumnácet ↑ čtyřicet osum ↑ kdy byla zbořena ↓
93 a no a jedním z hlavních důvodů zbourání ↑ bylo to: ↑ aby na hrad mohly
94 projíždět velké ↑ vozy z pivováru ↓ @ tuto první brá:nu ↑ do hradu dříve
95 bránila TATO obranná věžička ↑ ale nesloužila pouze jako obranná ↑ ale
96 později také jako bednářská dílna ↑ nebo taky později bylo sídlo četnictva ↑
97 no a v současné době máme v přízemí této věžičky ↑ umístěnu pokladnu
98 hradu: ↓ no: ↑ a nyní vám povím ↑ něco k velké válcové věži ↓ na modelu
99 si povšimněte ↑ toho dřevěného padacího mostu ↑ o kterém jsem již
100 mluvila ↓ shořel při tom požáru hradu roku šestnácet ↑ čtyřicet tři ↓ no ale
101 bohužel ↑ při tomto velkém požáru neshořely věži pouze mosty ↓ ale ↑
102 shořela celá střecha ↓ střecha se potom dlouho neopravovala ↑ do věže
103 zatékalo ↑ a postupně se propadla až na první patro: ↓ původní X věže je
104 pouze to první patro ↑ jak ho nechal zbudovat Přemysl Otakar ↑ zbytek
105 věže je rekonstrukce z devatenáctého století ↑ X pod střechou věže ↑ si také
106 všimněte tak zvaného podsebití ↑ polopatra ↑ a to tam bylo především pro
107 účely obranné ↓ X VŠECH královských paláců ↓ ■ na modelu hlavně
108 v támhle v jeho severní části uvidíme několik komínů ↑ ty komíny vedly do
109 zdejší hradní kuchyně ↑ no a kuchyni zde na Křivoklátě se říkalo ↑ kuchyň
110 ČERNÁ ↑ no: a bylo to z toho důvodu ↑ že se tam vařilo na otevřeném

111 ohni ↓ ■ další věci ↑ na kterou vás chci upozornit ↑ jsou tak zvané BAŠTY
112 ↓ no ↑ a hned tady ke mně nejbližší ↑ je tak zvaná bašta pruhovaná ↑ no a
113 pruhovaná proto že byla vymalována dvěma barvami krásně ↑ vodorovně
114 pod sebou ↓ X no: a na Křivoklátě byly bašty celkem TŘI ↓ X X ■ poslední
115 | na co vás na modelu upozorním ↑ je támhle naopak v severozápadě
116 v rohu ↑ věž Hudérka ↓ věž Hudérka sloužila jako zdejší vězení ↓ no a byl
117 tam taky UVĚZNĚN vůbec nejslavnější vězeň zde na Křivoklátě ↑ a byl
118 jím Eduard Kelly ↓ Eduard Kelly byl anglický alchymista ↑ ŠPIJÓN ↓ a za
119 to mu měly být useknuty obě dvě uši ↑ x Eduard Kelly se s tím ale nehodlal
120 smířit ↑ a proto se rozhodl ↑ že uteče ↓ od stráží ↑ si koupil lano ↓ ty mu ale
121 ↑ prodali lano shnilé ↑ a když se tedy pokoušel o útěk ↑ tak se mu lano
122 zpřetrhalo ↑ a on si ošklivě poranil a zlomil nohu ↓ no ↑ a od té doby
123 nebylo jiné pomoci než nohu amputovat ↑ ■ no a tato situace se potom
124 opakovala JEŠTĚ JEDNOU ↑ ne: už tedy zde na Křivoklátě ↑ ale na hradě
125 Hněvín ↑ u města Mostu ↓ kam ↑ byl Eduard poté převezen ↓ no a protože
126 ↑ do konce života nechtěl žít jako mrzák ↑ tak když mu bylo čtyřicet tři let
127 ↑ tak zemřel ↓ ■ a to tím způsobem ↑ že vypil nápoj s jedem ↑ X X
128 no: ↑ a poslední na co vás upozorním ↑ jsou tyto archeologické nálezy ↑
129 jedná: ↑ se o archeologické nálezy z patnáctého a šestnáctého století ↑ X X
130 no: a jestli máte prohlédnuto ↑ tak už můžeme postoupit do hradní kaple ↓
131 ■ ■
132 X X
133 ta:k a my se tedy nacházíme ↑ v prostorách malého rytířského sálu ↓ TATO
134 místnost dříve sloužila jako soukromá komnata KRÁLE ↑ panovníka ↑ X
135 tato místnost prý měla být nejteplejší na celém hradě ↓ Vladislav ↑ druhý
136 Jagellonský ale později účel této místnosti trochu změnil ↑ uděla:l z tohoto
137 sálu tak zvaný sál čekací ↓ X no: ↑ a pak zde čekali na udělení audience u
138 krále ↑ které se jim potom dostalo ve vedlejším velkém ↑ rytířském sále ↓

139 X X dřívější podoba sálu byla taky trošku jiná ↓ nad námi se totiž nacházel
140 ↑ dřevěný trámový strop ↓ no: ↑ a v současný době si zde můžete opět
141 prohlédnout pozdně gotickou expozici ↓ a to nejkrásnější ↑ co v této
142 místnosti máme ↑ to je tato plastika po mé pravé straně ↓ ta je zajímavá
143 především proto ↑ že je vyřezána POUZE z jednoho kusu lipového ↑ dřeva
144 ↓ byla vyřezána pro kostel X roku patnáct patnáct ↑ ne: tedy pro Křivoklát
145 ↑ a znázorňuje smrt Panny Marie ↓ za pozornost ↑ potom stojí tento oltářní
146 obraz ↑ na levé straně ↓ ■ ten pochází z kláštera svatého Jiří v Praze ↑ X
147 křeslo ↑ které stojí před oltářním obrazem ↑ pochází ze století
148 ŠESTNÁCTÉHO ↑ no a jde o křeslo z vinstengerských sbírek ↑ ty
149 dřevěného sošky ↑ které máme tady po stranách ↑ tak ty nám zapůjčila
150 Národní galerie v Praze ↑ X pozorní ↑ tak si možná všimnete ↑ že některým
151 těm soškám chybí prstíky ↑ a nebo ruce ↑ no a je to z toho důvodu ↑ že X
152 byly vystaveny dříve v kostelích ↑ X že když budou mít doma něco svatého
153 ↑ tak budou mít lepší život ↓ ■ no X no a vlevo je to náš známý svatý
154 VÁCLAV ↑ tak si je pořádně prohlédněte ↑ a potom budem pokračovat do
155 velkého sálu ↓ ■ ■

156 ta:k teď už se tedy nacházíme v prostorách velkého rytířského sálu ↓ no a
157 tato prostora byla od třináctého století budována jako velká:
158 repr»ezentativní ↑ X nebo při státnických příležitostech ↑ no a pokud máte
159 rádi Prahu stejně jako já ↑ tak vás určitě bude zajímat ↑ že právě v této
160 místnosti ↑ měl císař Karel čtvrtý podepsat zakládací listinu NOVÉHO
161 MĚSTA pražského ↑ a to roku třináct čtyřicet osum ↑ tedy stejného roku ↑
162 X Karlovu univerzitu ↑ X no a je to vůbec DRUHÝ NEJVĚTŠÍ GOTICKÝ
163 sál u nás v republice ↑ a to po Vladislavském sálu v Praze ↑

164 X X

165 ta:k ↑ teď už se tedy nacházíme ve vistenberské knihovně ↑ vistenberskou
166 knihovnu založil v POLOVINĚ osumnáctého ↑ století Josef Vilém první

167 z Vistenberka ↑ a už na tu dobu to bylo dílo opravdu unikátní ↑ jelikož se
168 řadila na třetí místo ↑ a to za knihovnu univerzitní ↑ a strahovskou v Praze
169 ↓ knihovna čítá nějakých padesát tři tisíc sbírek ↑ my zde máme
170 vystavenou ale sotva polovinu ↑ nějakých dvacet pět tisíc ↓ nejstarší sou ty
171 knihy z desátého století ↑ a jde především o kalendáře ↓ nejnovější knihy
172 potom pocházejí ze století devatenáctého ↑ ale i dvacátého ↑ no ↑ a početli
173 bysme si zde zejména o historii ↑ dějinách umění ↑ architektuře ↑ biologii ↑
174 geografii ↑ no a našli bysme zde i nějaké naučné slovníky ↑ no a nebo třeba
175 časopisy ↓ ■ co se týče cizích jazyků ↑ X tak že je vám určitě jasné ↑ že
176 sou zde knihy především psané v jazyce německém ↑ no a našli bysme zde
177 i knihy hodně v latinském jazyce ↑ no a potom samozřejmě nejsou X
178 jazyky románské ↑ čili italština ↑ francouzština ↑ španělština ↑ no: X
179 kdybysme byli pilní ↑ tak bysme zde určitě našli i něco v jazyce českém ↓
180 ■ vůbec největší knihou ↑ v této místnosti je hebrejská didaktika ↓ tato
181 kniha váží jedenáct kilo ↑ a má dva a půl tisíc stránek ↑ X bílá kniha v X
182 vitríně ↓ ■ v této místnosti máme také vystaveno několik významných
183 členů rodu z Vistenberků ↑ a hned ten nejvýznamnější se nachází támhle za
184 vámi vedle toho sloupu ↑ ten muž v černém ↑ s knírkem ↓ ■ jedná se o
185 KARLA druhého Egona z Vístenberku ↓ Karel druhý Egon byl asi
186 vopravdu nejvýznamnějším členem celého rodu ↑ za jehož panování totiž
187 panství dosáhlo největšího rozkvětu: ↑ no a pro nás pro Čechy je také
188 významný ↑ a zajímavý tím ↑ že se jako jediný z celého rodu Vístenberků
189 naučil mluvit plyně česky ↑ jelikož on sám říkával ↑ že je rozumnější ↓
190 když on jediný se naučí česky ↑ než aby se kvůli němu musely tisíce jeho
191 poddaných naučit jazyku německému ↑ no: a nebyl to muž X alespoň podle
192 mého názoru ↑ jelikož on je tím mužem ↑ který Karla Havlíčka
193 Borovského ■ poslal do vyhnanství v Brixenu ↑ ■ no: a na počest toho ↓
194 jak byl oblíbený u svých poddaných ↑ tak mu byl vyhotoven těmi

195 poddanými pomník ↓ ten pomník je dobře viditelný od pokladny ↑ až
196 budete scházet DOLŮ: ↑ tak se od pokladny podívejte doprava ↓ je to
197 pomník ↑ který je asi tři sta metrů od hradu ↑ a od toho pomníku je
198 nejkrásnější pohled na celý hrad ↑ X doporučuji se tam zajít podívat ↓ ■
199 no: a další významnou členkou celého rodu ↑ byla jeho ma:nželka Amálie
200 Bádenská: ↓ Amálie je na tom portrétu vedle Karla druhého přes ten sloup
201 ↓ ■ Amálie Bádenská byla oblíbena především proto ↑ že podporovala
202 charitu ↓ zde na Křivoklátě nechala vybudovat starobinec či chudobinec ↑
203 X X když se potom nakloníte do té třetí místnosti ↑ která je upravena jako
204 pracovna vlevo ↑ tak tam uvidíte veliký obraz ↓ my bohužel neznáme
205 autora tohoto obrazu ↑ ale je na něm namalován anglický šlechtic se psem
206 ↑ a koněm ↓ glóby na stole ↑ ty pocházejí z devatenáctého století ↑ a
207 znázorňují zemský povrch a hvězdnou oblohu: ↓ no ↑ a možná někteří z vás
208 si všimli těch skel ve stěnách ↑ že nejsou dokonalá ↑ že jsou taková
209 bublinkovitá ↑ no: a je to z toho důvodu ↑ že se jedná o skla původní ↑ no:
210 a jistě mi dáte za pravdu ↑ že v tu dobu nebyla sklářská výroba na takové
211 úrovni ↑ jakou ji: můžeme mít my dnes ↑ tak až si to tu prohlédnete ↑ tak
212 přijďte do té místnosti hned vedle ↓ ■ ■ X X X X
213 ta:k a tady na pavlači vás chci znova upozornit na ten stavitelský znak ↑
214 Vladislava druhého ↑ Jagellonského ↑ tady to dvojité vé můžete vidět
215 z větší blízkosti: ↑ když se potom nakloníte nad pavlač ↑ tak tam potom
216 uvidíte ↑ originální chrlič: ↑ X ■ no a když se potom podíváte doprava ↑
217 nad dveře ↑ hradní kaple ↑ tak tam uvidíte okenní kružbu: ↑ ta okenní
218 kružba není originál ↑ originál potom uvidíte v lapidáriu ↑ v naší poslední
219 místnosti ↓ no: a když se takhle koukáte: ↑ na to druhé nádvoří ↑ tak ho
220 možná někteří z vás ↑ poznávají z několika filmů či pohádek ↑ no tak se
221 zde například natáčely Tři veteráni ↑ pohádky Třetí princ ↑ nebo Jak se
222 budí princezny ↑ natáčely se zde úvodní scény z filmu Noc na Ka:rlštejně ↑

223 natáčel se zde zde taky slavný film Tři mušketýři ↑ no a není tomu tak
224 dávno ↑ na jaře zde natáčela Anželina Jolie ↑ a to svůj film Wanted ↑ no: a
225 některé scény z filmu Báthory se natáčely právě také zde na Křivoklátě ↑
226 no: a nyní již můžeme postoupit dolů: ↑ do hradního vězení ↓ ■ ■ X X
227 tá:k vězení je s Křivoklátem spjato už od roku jedenáct ↑ devět ↑ to zde
228 byl uvězněn ↑ vůbec první vězeň ↑ a tím byl Ota Černý ↑ nebo chcete-li
229 Olomoucký ↓ no a poslední vězeň odtud odešel až na konci devatenáctého
230 století ↑ ale to už byl prý pouhý pytlák ↑ no a o Křivoklátském ↑ vězení se
231 taky říká ↑ že mělo být vůbec to nejhorší vězení kam ste se kdy dostali ↓ ■
232 no a také si zde popíšeme několik těch mučících nástrojů ↑ tady po mé
233 pravé straně ↑ určitě vás nemusím představovat ↑ X no a na skřipci se
234 mučilo klasickým způsobem ↑ ruce se přivázaly k části horní ↑ no a nohy
235 potom k části dolní ↑ po vnitřních stranách skřipce @ ■ potom uvidíte ↑
236 pár ostnů a ty ostny tam byly z to důvody ↑ aby se učený moc nesmýkal ↑
237 X ale protože prý občas docházelo k tomu ↑ že se tělo mučeného mohlo
238 přetrhnout ↑ tak se přišlo k jinému uvazování rukou ↑ X no a to způsobilo
239 velice bolestivé vykloubení ramen ↓ ■ za vámi ↑ se potom nachází tak
240 zvané pranýře: ↑ X toto jsou spíše FRAncouzské pranýře ↑ protože se
241 používali především na území Francie ↑ no a za co ste se mohli do
242 takového PRANÝŘE dostat ↑ @ tak v případě X ta více zdobná ↑ no tak
243 to byla především prostituce ↑ a nebo to že byla svému muži nevěrná ↑
244 jelikož se také traduje ↑ že ve středověku nebylo nevěrných mužů ↑ a když
245 se přišlo na nějakou nevěru ↑ tak zpravidla: byla na vině téměř vždy žena ↑
246 no: a vpravo je tedy klec určená pro PÁNY ↑ no: a pánové se do klece
247 dostali především v @ tom případě ↑ když velice rádi ↑ a často ↑ a
248 v nemíře ↑ hodovali alkoholu ↓ no: ↑ a jak se potom v takovém pranýři
249 mučilo ↑ no tak to ste byli zavřeni do klece ↑ potom ste byli několikrát
250 vymácháni ve studené vodě ↑ a pak vás vyvěsili na nějaké veřejné místo ↑

251 nejčastěji na náměstí ↑ nebo na nádvoří ↑ no: ↑ a pak už ste se mohli tiše
252 modlit ↑ jak s vámi naloží vaši spoluobčané ↓ ti totiž mohli vzít do rukou
253 ÚPLNĚ cokoliv ↑ X shnilé ovoce a zeleninu nebo třeba odpadky ↑ tak to
254 bylo ještě vcelku v pohodě ↑ když pak přišli na kamení ↑ tak už bylo zle ↓
255 X no: a posledním mučícím nástrojem ↑ je tady vlevo ↑ toto vypalovací
256 zařízení ↑ X X no a ty dřevěná dvířka ↑ které vidíte támhle vedle okna: ↑
257 tak ty sloužily vězňům na to ↑ aby si tam mohli uchovat potravu relativně
258 čerstvou ↑ ale berte to v uvozovkách ↑ relativně čerstvou ↑ voni totiž
259 dostávali najíst jen párkrát do týdne ↑ X ale teď vás poprosím ↑ abyste
260 přešli do té místnosti vedle ↓ ■ ■
261 ta:k teď už se tedy nacházíme v jedné z křivoklátských hladomoren ↓
262 hladomoren bylo tady na hradě víc ↑ byly tady minimálně tři ↑ X jediným
263 vchodem do této hladomorny byl původně ten malý světlý ↑ který je nad
264 námi ↓ tím X dostal k tomu trošku vodu a kousek chleba ↓ asi v polovině
265 této místnosti bylo dříve vybudováno takové polopatro ↑ no a někteří asi ze
266 šílenství z hladu ↑ X skočili dolů do prázdna ↑ X někých dvacet pět metrů
267 ↑ tak že půlka nějakých dvanáct a půl ↑ no jistě mi dáte za pravdu ↑ že ta
268 výška nestačila na to ↑ aby se dotyčný zabil ↑ většinou se ošklivě zmrzačil
269 ↑ a do konce života byl pak jako mrzák ↑ když se totiž někdy přišlo na to ↑
270 že dotyčný odsouzený je nevinný ↑ tak už to někoho nezajímalo ↑ no a není
271 ani doložený případ ↑ že by NĚKDO byl vůbec z hladomorny X vytažen ↓
272 ■ no a tento vchod ↑ kterým sme přišli my ↑ tak ten byl proražen až roku
273 sedumnáct padesát ↑ když byl tento vchod proražen ↑ tak zde bylo
274 nalezeno šest lidských ostatků ↑ no a je to vcelku dost ↑ a hned vám
275 vysvětlím proč ↑ do hladomorny ste se dostali především proto ↑ že ste X
276 t»edy královský majestát ↑ no a říkala jsme vám také ↑ že Václav první
277 nechal Křivoklát zbudovat jako loveckou stanici ↑ ■ což znamená ↑ že král
278 často lovil a zde na hradě přímo často nepobýval ↑ no a do styku ste se

279 s ním dostali minimálně ↑ X no a také sem vám říkala ↑ že Přemysl Otakar
280 druhý nechal X válcovou věž pro účely obranné ↑ o těch obranných
281 účelech nám jistě svědčí i šířka zdi věže ↑ směrem sem na druhé nádvoří ↑
282 odkud hradu nehrozilo takové nebezpečí ↑ šířka dosahuje nějakých tří až
283 čtyř metrů ↑ ale směrem ven ↑ tedy na východ ↑ prý šířka dosahuje až
284 deseti metrů ↑ tak že si sami můžete představit ↑ jak ta stavba musela
285 probíhat ↓ ■ no: a úplně poslední o čem se zmíním ↑ tak je další využití
286 těchto prostor ↑ tato prostora se nevyužívala pouze jako hladomorna ↑ ale
287 v případě nebezpečí nebo obléhání hradu ↑ X tato prostora sloužila jako
288 taková spižirna ↑ pro úschovu jídla a pití ↑ X no a nyní můžeme do
289 poslední místnosti naší prohlídky ↑ do lapidária ↓ ■ ■
290 tak teď se tedy nacházíte v poslední místnosti naší: prohlídky ↑ v tak
291 zvaném lapidáriu ↓ to slovo je odvozeno od latinského slova lapis ↑ čili
292 kámen ↓ no a proto si zde také můžete prohlédnout několik
293 archeologických nálezů ↑ především tedy opět ■ z patnáctého a
294 šestnáctého století ↑ no: a tady vlevo ↑ si potom můžete prohlédnout
295 originál té okenní kružby ↑ která dříve byla nad dveřmi ↑ té hradní kaple ↑
296 o využití těchto prostor toho příliš nevíme ↑ pouze se domnívám ↓ ■ no: a
297 domníváme se ↑ že tady mohla být příležitostná konírna ↑ a to v tom
298 případě ↑ když přijelo panstvo ↑ za špatného počasí ↓ v pozdější době se
299 tato místnost využívala jako ledárna místního pivovaru ↓ led byl vždy
300 v zimě nalámán na zdejší řece Berounce ↑ a byl zde uchován až do další
301 zimy ↑ tedy celý rok ↓ a tomu ↑ že zde led vydržel celý rok ↑ napomáhaly
302 takové dva fragmenty ↑ jednak je to SKVĚLÁ teplota ↑ v této místnosti ↑ a
303 druhým fragmentem je to: ↑ že tento vchod ↑ kterým sme sem přišli ↑ po
304 těch schodech ↑ tady dříve vůbec nebyl ↓ X ale ZPÁTKY k pivu ↓ pivo se
305 zde na Křivoklátě ↑ vařilo už od roku patnáct dvacet šest ↑ až do roku
306 devatenáct padesát jedna ↑ a specialitou místního pivovaru bylo vysoce ↑

307 alkoholické pivo Kastelán ↑ které mělo dvacet stupňů ↑ X do
308 jednolitrových lahví ↑ no: a v současné době tedy probíhají jednání ↑ o
309 obnovu hradního pivovaru ↑ ten bude možná s největší pravděpodobností
310 znovu obnoven ↓ tak já bych se teda v této místnosti s vámi rozloučila ↓
311 poděkovala vám za pozornost ↑ snad se vá:m prohlídka líbila ↑ dozvěděli
312 ste se něco nového ↑ no: a mě už nic nezbývá ↑ než vám všem popřát
313 hezký zbytek dne ↑ no a budeme t»edy odcházet támhle těmi dveřmi ↓
314 abysme nemuseli zpátky po těch schodech ↓ ■ ■

Text č. 7: hrad Točnick (mluvčí č. 5)

1 P: chtěla bych vás přivítat na státním hradu Točnick ↑ ■ který se nachází v
2 Křivoklátských lesích ↑ ■ hrad Točnick ↑ X osoba Václava čtvrtého ↑ X ■
3 no: a hrad je @@ nejdřív tady byl Žebrák ↑ který bohužel roku třináct
4 devadesát šest shořel ↑ a proto se @ Václav rozhodl @ ↑ že si založí
5 repr»ezentativní místo ↓ hrad Žebrák zkoušel ještě nějak přestavět ↑ ale už
6 chtěl mít něco pro sebe honosnějšího ↑ tak si vybral kopec ↑ na kterým
7 dneska stojíme ↑ kopec se @ @ jmenoval @ Točnick původně ↑ ale @ @ je
8 to možná: vodvozeno i vod jeho státního znaku ↑ který je vlastně ledňáček
9 X tak vlasně nevíme ↑ z čeho ten název vznikl ↓ ■ vlastně ↑ tohle to místo
10 si zvolil ↑ protože to byl vášnivý lovec ↑ tak vlastně křivoklátský lesy byly
11 pro jeho VÁŠEŇ docela uspokojivý ↓ a: taky tady vedla norimberská
12 obchodní cesta ↑ takže to bylo velmi strategické místo ↓ ■ teď sme přišli @
13 nebo přišli jste z východní strany ↑ po mostě ↑ pod kterým vlasně ↑ sou
14 medvědi ↑ a: to vlasně bylo místo ↑ kterým se vcházelo do hradu i
15 v dřívějších dobách ↓ most původní není ↑ ale je postaven přesně na
16 původním místě ↓ a ještě tam byly dvě věžové brá:ny ↑ @ s padacími
17 mosty a hradním příkopem ↓ ■ teďkon ↑ jak ste sem přišli ↑ tak to bylo
18 první nádvoří ↑ je to X a: vlastně ↑ to bylo ještě před vstupem X ↑ a tam
19 byla věžová brána ↑ ta byla původně ještě dvakrát:t tolik vyšší: ↓ ■ má
20 krásnou gotickou valenou klenbu ↓ a: ■ tady si můžete všimnout X aby
21 padací most ↑ který byl tady taky X aby nemusel pořád padat ↑ když šli
22 pěší ↑ tak aby vl»astně ■ se chránili ↓ v šestná:cté:m století ↑ za majitele
23 Jana z Vartenberka ↑ @ ■ byla brána probořená: ↑ a: pak byla zazděná a
24 pak byla vystavena nová brána v západní části hradu ↑ která se nachází u
25 našeho hradního X což jste si mohli už všimnout ↓ ■ nö a: @ @ no a to je
26 vlastně o naší bráně ↓ jinak si můžete všimnout krásného výhledu X

27 purkrabí palác ↑ VĚŽ X hradní studna byla zde @ vykopána až roku
28 patnáct třicet ↑ a to třemi kutnohorskými havíři ↓ ■ co je na ní zajímavé ↑
29 je ↑ že vlastně @ je vlastně tento hrad je spíš rezidenční sídlo než obranný ↑
30 protože kdyby vlastně tady ten hrad byl obléhá:n ↑ tak díky tomu ↑ že tady
31 pitná voda NEBYLA: ↑ tak by určitě PADL ↓ pro pitnou vodu se chodilo
32 do jezírka ↑ kterého ste si mohli všimnout ↑ když ste přicházeli po levé
33 straně ↓ ■ studna: byla dříve hluboká asi devadesát metrů ↑ nyní má asi
34 sedmdesát dva metrů X nyní si můžete všimnout jediného stromu ↑ který
35 máme na hradě ↑ je to javor ↑ a je vysazen @ kvůli natáčení filmové
36 pohádky X ■ a: což je na něm důležitější je to ↑ že když se tady vlastně
37 sázel ↑ tak tady proběhl *archeologický* výzkum ↑ a našlo se tady pod ním ↑
38 že tady bylo osídlení už z doby halštatské ↑ což je sedm set let před
39 Kristem ↓ ■ jinak zde si můžete ■ všimnout královské konírny ↑ kam se
40 vešlo původně až devadesát koní ↑ X ■ je to docela malej prostor ↑ ■ tam
41 se můžete jít podívat ↑ a já si tady na vás počkám ↓ ■ ■
42 tak nyní se nacházíme před purkrabským palácem ↑ který byl postaven
43 vlastně ve stejné době ↑ jako celý hrad ↑ což bylo v roku třináct ↑
44 devadesát osum až čtrnáct jedna ↑ což je na takový hrad poměrně krátká:
45 doba ↓ můžete si všimnout X výzdoby ↑ terá byla vytvořena za doby
46 renesance ↑ ale není PŮVODNÍ ↑ byla celá stržená ↑ a udělána znovu
47 podle támhle toho malého kousku ↑ kterého si můžete támhle všimnout na
48 zdi před námi ↓ ■ je důležité ↑ @ nebo zajímavé na střeše ↑ je to ↑ že
49 vlastně když byla opravována ↑ protože není původní ↑ tak vlastně než aby
50 se sem X všechn ten materiál ↑ po té krkolomný cestě ↑ tak bylo mnohem
51 jednodušší a levnější postavit celou střechu dole na louce u Točníku ↑ a pak
52 to vrtulníkem přemístit sem ↓ ■ ■ teď se podíváme dovnitř ↓ ■ ■
53 tak v prvním patře *purkrabského* paláce se nacházela spousta místností pro
54 hosty ↑ které zde byli ubytováni ↑ a vlastně čekali na audienci u krále ↑ ale:

55 @ oni tady někdy museli čekat kvůli státnickým potřebám i až PŮL roku ↑
56 tak prostě měli v podstatě veškerý luxus i pohodlí ↑ ale pak s králem teda
57 vyřešili svoje státnické záležitosti ↑ a von jim při odjezdu dal účet za jídlo
58 ↑ pití ↑ ubytování X tady ten sál byl dřív největší ↑ nebo ve své době
59 největším sálem ve střední Evropě ↑ a konaly se tady dokonce: i: rytířské ↑
60 turnaje na koních ↓ ■ támhle byl uložen docela velký krb ↑ a jak se říká ↑
61 že na hradech byla zima ↑ tak tady se užívalo důmyslného způsobu
62 vytápění ↑ že vlastně bylo X pouze na s»everovýchodní straně byl je ještě
63 jediná vlastně jedinej prevet ↑ který se nám tady zachoval ↓ X X ■ ■
64 na pravé straně tady to je bejvalá strážnice ↑ kde bydleli vojáci ↑ a měli tam
65 i černou kuchyň ↑ jak si můžete všimnout ↑ je tam krb ↓ X a: vlasně měli
66 tady jídelnu ↑ a oni tady vl»astně chránili ten královský palác ↓ ■ tady
67 máme ■ skalní komůrky ↑ což sou vlastně ■ otvory vytesané do skály ↑ a
68 byly tady vlastně po celou dobu co tady lidé žili ↑ a byly tam uschovávány
69 potraviny ↑ protože tam je skála ↑ a tam se drží teplota ↓ ■ na pravé straně
70 si můžete všimnout kovárny ↑ která tady byla udělána ↑ později a X no a
71 potom to tady vl»astně sloužilo za císaře Rudolfa druhého jako vězení ↑
72 byl tady vězněn například i Jaromír Makovec z Makova ↑ což byl vl»astně
73 první český X ↑ X a: za třicetileté války tady to bylo obydlí chudiny ↓ ■
74 v královském paláci nahoře byly komnaty královny ↑ X dole jsou komnaty
75 krále ↑ tady byla černá kuchyně ↑ a jídelna ↑ a dole bylo sklepení ↑ kde
76 vlastně král si vlastně uchovával X tady si můžete všimnout X schodiště ↑
77 který vedlo z KRÁLOVÝCH komnat ↑ do komnat KRÁLOVNY a: X a
78 jinak @ určitě se ptáte ↑ proč některý vokna jsou @ zasklený | @ nebo
79 zadržný ↑ a jiný @ přeházený ☺ tak támhle to vokno ↑ kterýho si
80 můžete všimnout hnedka na levý straně ↑ tak to není okno to byly původně
81 ↑ kolem hradu ochozy ↑ protože král byl schizofrenik ↑ a: vyžadoval ↑ aby
82 každá jeho místnost měla dva východy ↑ a: a vlastně v každé místnosti měl

83 takový to průnik na ten ocho:z ↑ a měl tam rozvěšený nějaký provazy nebo
84 lana ↑ aby se moch kdykoliv vlastně dostat z hradu pryč ↓ ■ jinak vlastně
85 @ @ je to vlastně je to všechno postaveno v gotickém slohu ↑ ale protože
86 v renes @ právě nastupovala už renesance ↑ tak vlastně Václav čtvrtý měl
87 pronajatý umělce z Itálie ↑ takže vlastně tady můžete vidět i ren»esanční
88 vokna ty sou obdélníkovitá ↑ X tak si můžete když tak prohlídnout i ta
89 sklepení ↑ a pak postoupíme spolu do černé kuchyně X ↓ ■ ■
90 tohle byla s největší pravděpodobností jídelna krále ↑ rozdělená na tři části
91 ↑ valenou klenbou ↓ X X ■ ■
92 nyní se nacházíme před kaplí ↑ zde si můžete všimnout všech znaků zemí
93 Václava čtvrtého ↑ a nejdůležitějšími znaky jsou tyto dva ↑ kteří jsou
94 osobními znaky Václava čtvrtého ↑ zde si můžete všimnout @ @ ledňáček
95 @ @ ↓ X X X X ■ ■

Text č. 8: zámek Duchcov (mluvčí č. 6)

1 P: dobrý den ↓ vítám vás na státním zámku v Duchcově ↑ projdeme si
2 společně expozici a začneme na HLAVNÍM sále ↑ kde vám povím něco
3 k historii zámku ↑ potom projdeme chodbou do biliárového křídla ↑ na
4 konci navštívíme křídlo ↑ ve kterém pobýval ten ↑ kdo náš zámek proslavil
5 nejvíc ze všech ↑ a to byl samozřejmě Džakomo Kasanova ↑ a když budete
6 mít štěstí ↑ tak se s ním možná setkáme ↓ a teď mě prosím následujte ↓ ■ ■

7 X X X

8 tak TADY ↑ mimo jiné ↑ se můžete podívat na model zámeckého
9 barokního špitálu s kostelem ↑ který byl na začátku osmnáctého století
10 vystaven úplně na konci zámeckého parku tamtím směrem ↑ přímo
11 NAPROTI zámku v jeho podélné ose ↓ @ @ v podstatě ↑ to bylo sociální
12 zařízení ↑ kterým se Valdštejnové postarali o ty nejpotřebnější na svém
13 panství ↓ těmto lidem byl potom samozřejmě k dispozici kostel ↑ který
14 tvořil centrum ↑ toho areálu: ↑ a: tam @ vedle duchovní útěchy ↑ mohli
15 také obdivovat nádhernou výzdobu ↑ kterou OPĚT zase realizoval Václav
16 Vavřinec Rajner ↑ který celou tu kostelní kopuli ↑ pokryl rozměrnou
17 freskou ↑ Nanebevzetí Panny Marie ↓ ■ Rajnera doplnil další významný
18 českého baroka ↑ sochař Matyáš Bernard Braun ↑ který dodal tu
19 FIGURÁLNÍ výzdobu vztahující se k tematice ↑ BRAUN stejně jako
20 Rajner měl zakázku nejen na špitál ↑ ale taky na samotný zá:mek ↑ dneska
21 už v REÁLU tenhle objekt vidět nelze ↑ PROTOŽE celé to bylo
22 v šedesátých letech ZBOURÁNO v souvislosti s těžbou hnědého uhlí ↑
23 JEDINÉ ↑ co se zachovalo ↑ je právě ta Ranerova freska: ↑ z té kupole ↑
24 která byla TĚSNĚ před tou demolicí ↑ tehdy opravdu unikátníma a
25 ojedinělým způsobem sejmuta ↑ nějakou dobu uložena ↑ a v tom mezičase
26 ↑ byl v parku postaven SPECIÁLNÍ pavilón ↑ s přesnými parametry té

27 kostelní kopule ↑ do které později byla ta freska X přeinstalována ↑ takže
28 třeba jestli VY se posléze půjdete ↑ projít do parku ↑ tak tam potkáte
29 takovou ZVLÁŠTNÍ betonovou stavbu se: zvláštní střechou ↑ a to je právě
30 onen náhradní pavilon ↓ tak JEN abyste věděli CO TO JE ↑ a jakou to má
31 souvislost ↓ X @ @ z toho kostela se ještě dochoval tenhle oltářní obraz ↑
32 Svatá rodina na útěku do Egypta ↑ je opět od RAJNERA ↓ no ↑ tak
33 necháme teď tuhle poněkud tristní kapitolu naší minulosti být ↑ a vydáme
34 se chodbou grafiky ↑ do biliárového křídla ↓ ■ ■

35 X Valdštejnové byli velký cestovatelé ↑ vznikla sbírka kuriozit ↑ no ↑ a:
36 časem se to tu nahromadilo ↑ takže a my jsme tyto sbírky roztřídili ↑ a
37 vytvořili z nich muzeum ↑ které jsme DOKONCE zpřístupnili pro širokou
38 veřejnost ↓ X ty zbraně ↑ které jsou tady ↑ to je samozřejmě @ jenom @
39 ZLOMEČEK ↑ té celkové sbírky ↓ X jsou zde zbraně střelné ↑ sečné ↑
40 bodné X no: a máme tady i brnění ↑ z patnáctého století ↑ X ty kanony ↑
41 tady na zemi ↑ to nejsou jen tak nějaké modýlky ↑ to jsou totiž skutečně
42 FUNKČNÍ hračky ↑ se kterými si hrál šlechtický dorost ↓ ale patřila
43 k tomu ještě armáda vojáků ↑ odpovídající velikosti ↓ takže dřevěné
44 polychromované figurky ↑ takže každý z těch mladých šlechticů: měl
45 jakoby nějaké svoji armádu ↑ nebo vojsko ↑ X nevědomky ↑ připravovali
46 na svoji vojevůdcovskou kariéru ↓ X no a mezitím náš Ferda ↑ se chlubí
47 parádním postrojem ↑ který pochází z Arábie ↑ je to DAR ↑ který si přivezl
48 Adam z Valdštejna ↑ a přestože BOHUŽEL tento postroj není kompletní ↑
49 tak i to torzo ↑ které se dochovalo má velkou hodnotu ↑ protože
50 VŠECHNY ty kovové části ↑ X tak všechno je to ryzí stříbro ↑ hodnotu to
51 má poměrně dost velkou ↓ X X X ■ ■

52 tak teď jsme se přemístili do tak zvaného BILIÁROVÉHO křídla ↑ což je:
53 historicky originální ↑ označení této části zámku ↓ X TOTO v podstatě
54 byla společenská místnost ↑ kde se scházeli HLAVNĚ početní valdštejnští

55 hosté ↑ a stálí zaměstnanci zámku ↓ X ten BILIÁROVÝ stůl je: ↑ @ v první
56 řadě největším magnetem v této místnosti ↑ a za druhé: je opravdu
57 neobvykle VELKÝ ↑ X je to ORIGINAL z poloviny osmnáctého století ↓
58 ZA: pozornost stojí i to osvětlení nad ním ↑ tam ten princip je evidentní ↑
59 svíčky hořely ↑ a světlo se odráželo v těch zrcadlech ↑ a ještě se to násobilo
60 podle příslušných fyzikálních zákonů ↓ X no: a když potom chtěli jít spát ↑
61 tak ty svíčky obešli takovou dlouhou tyčkou a na konci s takovým
62 měděným kloboučkem a ta světla se pozhasínala ↓ X sou to gotická
63 kachlová kamna ↑ X příkládalo se z venku ↑ X aby se neznečistila komnata
64 ↑ a HLAVNĚ ↑ aby nebylo rušeno panstvo ↓ no: a: teď už se pomalu
65 blížíme k Džakomu Kasanovovi ↑ připomínají ho i ty grafiky na chodbě ↑
66 sou tam Benátky ↓ Benátky byly Kasanovým rodištěm ↓ X ale ještě než
67 dojdeme ke Kasanovovi ↑ a něco si o něm povíme ↑ jsou na řadě TŘI
68 malinké pokojíčky ↑ ke kterým vám TADY něco povím ↑ a vy si je můžete
69 potom v klidu prohlížet ↓ PRVNÍ pokoj ↑ který je na řadě ↑ patřil
70 hraběcímu MALÍŘI ↑ X ten se ale výtvarným aktivitám příliš nevěnoval ↑
71 X nevynechal JEDINOU sukni na zámku a v jeho širokém okolí ↑ no: a
72 v tomto pohledu ↑ ho můžeme považovat za: smělého nástupce Džakoma
73 Kasanovi ↑ který vlastně na druhou stranu TADY na Duchcově už jaksi
74 tyhle aktivity nevyvíjel ↓ no: každopádně ↑ to byl chlapík veselý ↑ užíval si
75 života plnými doušky ↑ X musel se ženit ↑ a PROTO ↑ v tom jeho pokoji
76 uvidíte dřevěnou kolíbkou ↑ ta rodinka tam potom hezky bydlela pospolu ↓
77 takže to jenom na vysvětlenou co dělá kolíbkou v pokoji u malíře ↓ ■ v tom
78 druhém ↑ a v tom třetím pokoji ↑ bydleli správce zámku ↑ X a jeho
79 PRAVÁ ruka ↑ jak se dnes říká asistent ↓ X dva NEJVĚTŠÍ intrikáni X
80 protože ti se snažili mu život na zámku co nejvíce znepríjemnit ↑ a
81 znechutit ↓ hlavním důvodem té zášti byl asi FAKT ↑ že Kasanova ↑ jak je
82 známo ↑ byl tady zaměstnán jako knihovník ↑ což byla v podstatě

83 FORMALITA ↑ protože ve skutečnosti Valdštejnovi bylo ÚPLNĚ jedno ↑
84 co celý ten den Kasanova dělá nebo nedělá ↑ ale: ↑ prostě jednou byl
85 Kasanova regulérní zaměstnanec ↑ a pobíral regulérní mzdu ↑ X tak ta
86 mzda byla asi tak dvakrát ↑ tak větší než tu co dostával X z toho všeho tady
87 vznikla taková tuhá válka ↓ zde trvala asi skoro ŠEST LET ↑ X takže
88 taková nějaká představa že Kasanova X teď vás tedy poprosím X ■ ■
89 tak teďka máme před sebou expozici ↑ která se už je PŘÍMO věnovaná
90 Džakomu Kasanovovi ↑ jenom v tomhle pokojíku a v tom vedlejším
91 Kasanova SKUTEČNĚ strávil ↑ závěrečnou kapitolu svého života ↑
92 posledních třináct let až do své smrti ↓ ■ celým jménem ↑ Jan Jakub
93 Jeroným Kasanova ↑ se narodil v Benátkách ↓ X Casanovův život ↑ to bylo
94 jedno velké dobrodružství ↓ Kasanova měl TU schopnost ↑ i ty NEMILÉ
95 události nějakým způsobem využít ve svůj prospěch ↑ většinou tak ↑ že se
96 nějak zviditelnil ↑ a nebo rovnou hned proslavil ↑ to byl i PŘÍPAD ↑ jeho
97 FENOMENÁLNÍHO útěku ze slavného benátského vězení ↑ z tak zvaných
98 olověných komor ↑ X a tím se stal vůbec PRVNÍM ↑ člověkem ↑ kterému
99 se opravdu takovým velkolepým ↑ a místy až ŽIVOTU nebezpečným
100 způsobem ↑ podařilo z toho vězení skutečně utéct ↓ no: to samozřejmě bylo
101 haló ↑ to byla událost roku číslo jedna ↑ každý chtěl vědět ↑ jak to mohl
102 dokázat ↑ o:n o tom později tady na Duchcově o tom sepsal knížku ↑ kde
103 přesně popsal PROČ a JAK X čte se to samo ↓ je to opravdu velice
104 poutavé: ↓ X SEM na Duchcov ↑ přišel v listopadu sedmnáct osmdesát
105 pět X bylo ↑ že když hrabě přijede domů ↑ tak že tady najde
106 BRILANTNÍHO vypravěče ↑ perfektního společníka X ↓ ■ to křeslo ↑ není
107 jen tak lečjaké křeslo ↑ X totiž čtvrtého června sedmnáct devadesát osum
108 ↑ ve věku sedumdesáti tří let Kasanova vydechl naposled ↓ je jasné ↑ že se
109 k němu musí stahovat nějaká ta pověra: ↑ v tomhle případě ta pověra praví
110 ↑ že pokud by se našel nějaký odvážný muž ↑ který by se nebál tam

111 sednout ↑ bude vzápětí odměněn ↑ neboť se stane stejně neodolatelným
112 milovníkem ↑ jako byl sám Kasanova ↓ no a je: to taková smutná věc u
113 toho protože na to není žádná záruka ↓ ■ ■

114 nyní jsme ve druhé části X ale KONKRÉTNĚ ↑ nad TOUHLE postelí by
115 Casanova byl asi poněkud v rozpacích ↑ protože: ↑ ta by mu k ničemu
116 nebyla ↑ protože by se do ní nevešel ↓ to byl OBR ↑ který měřil skoro dva
117 metry ↑ takže už jenom tím ↑ že se někde vůbec OBJEVIL ↑ že někam
118 přišel ↑ už jenom tím vzbuzoval rozruch ↓ obzvláště ↑ když vezmem
119 v úvahu ↑ že jeho současníci měřili v průměru metr šedesát ↓ ■ no: ale @
120 některému z jeho vrstevníků by se ta postýlka určitě líbila ↑ už jenom
121 vzhledem k tomu ↑ jak oni zvláště spali ↑ kdy spíš při spaní seděli ↑ X ale
122 každopádně zase je fakt ↑ že TOHLE velmi vyhovovalo takovým těm
123 různým ■ lajdákům ↑ co byli líní si večer sundavat paruku ↑ z hlavy ↑
124 nechali si ji tam přilepenou do rána ↓ X ALE: hlavní důvod proč ty postele
125 sou takhle MYNYJaturní ↑ je skutečnost ↑ že VEŠKERÝ nábytek vznikl
126 na zakázku u truhláře ↑ X ale v první ŘADĚ ↑ měl hlavně chránit spící lidi
127 PŘED nevídanými spolunocležníky ↑ v podobě švábů ↑ štěnic ↑ a dalších
128 zvířátek ↑ které se v tehdejších domácnostech vyskytovali poměrně dost
129 často ↓ X X X ■ ■

130 toto samozřejmě není ta slavná Valdštejská knihovna ↑ protože tu si
131 Valdštejni v roce devatenáct dvacet jedna odvezli s sebou do Mnichova
132 Hradiště ↓ dodneška je tam vystavena ↓ za Casanovových časů ↑ když byl
133 knihovníkem ↑ byla ta knihovna umístěná: na: @ @ úplně druhé části
134 zámku ↑ v jižním křídle v přízemí ↑ a čítala DVACET DVA TISÍC svazků
135 ↑ takže tím pádem to byla jedna z největších ↑ knihoven ve střední Evropě
136 ↑ a také jeden z důvodů ↑ PROČ Casanova přijal tu nabídku ↑ aby se tu
137 usadil ↓ no: ↑ a tady se můžete seznámit hrabě Josef Karel Emanuel
138 Valdštejn Švarcenberg x nebo zaměstnavatel ↑ chlebováre a kamarád ↑

139 od všeho něco ↑ a HLAVNĚ teda poskytovatel toho posledního životního
140 útočiště ↓ o:n byl o nějakých třicet let MLADŠÍ než Kasanova ↑ ale jinak
141 velice podobná nátura: světák ↑ výstředník ↑ milovník života ↑ svobodný
142 zednář ↑ samozřejmě x ↓ no ■ říká se: ↑ že Kasanova tady na Duchcově
143 všechny ty svoje milostné záležitosti ta svoje dobrodružství X už jenom
144 prožíval ve svých vzpomínkách X ale co je pravda URČITĚ je ↑ že o:n
145 tyhle vzpomínky taky hned sepsal ↑ a díky tomu vzniklo jeho vůbec
146 NEJpopulárnější ↑ dílo slavné Paměti neboli historie mého života ↓
147 DVANÁCT svazků o třiceti čtyřech stránkách ↑ samozřejmě ↑ že to
148 všechno není jenom o těch milostných záležitostech ↑ to by asi na jednoho
149 člověka ↑ i když to byl Kasanova ↑ bylo moc ↓ takže tam je i samozřejmě i
150 všechno to OSTATNÍ ↑ CO během svého bohatého života zažil ↑ setkání
151 se všemi těmi slavnými osobnostmi ↑ události ↑ kterým byl svědkem ↓
152 takže on vlastně ↑ byl úplně mimoděk vedle příběhu ↑ zachytil i dost velkou
153 část osumnáctého století svýma očima ↑ svým pohledem ↑ A TO je asi na
154 tom to nejzajímavější ↓ originál ↑ těch Pamětí by se měl nacházet v Lipsku
155 X protože tam to z Kasanovovy pozůstalosti prodala Kasanovova neteř ↓
156 no: ■ říkali jsme ↑ že Kasanova tady zemřel ↑ on tady byl i POHŘBEN ↑
157 na: bývalém hřbitově vedle kaple svaté Barbory ↓ je to kousek tady od
158 zámku ↑ ale pokud byste se tam chtěli vypravit ↑ tak hřbitov ↑ už tam
159 nenajdete ↑ protože TEN byl ve třicátých letech KOMPLETNĚ zrušen ↑ a
160 na jeho místě je dneska nějaký parčík ↓ o: těch Kasanovových ostatcích ↑ o
161 tom jak dopadly ↑ toho taky moc nevíme ↑ každopádně jediná věc ↑ která
162 se SKUTEČNĚ dochovala ↑ ■ je: náhrobní deska ↑ ta je připevněna na zdi
163 té kaple ↓ to je opravdu jediné ↑ co můžete reálně navštívit ↓ ■ no: ↑ a tím
164 jsme došli na závěr naší prohlídky ↑ ale abychom neskončili najednou tak
165 jako ■ bezútěšně ↑ tak se zkusíme podívat ↑ jestli v takové neděli
166 odpoledne je Kasanova doma ↑ a co má zrovna na práci ↑ ■ ■

děkuji VÁM za návštěvu Duchcovského zámku ↑ a přeji hezký den ↓ ■ ■

zámku Velké Březno ↑

91

je původní podoba zámku ↑ X @ tenhle

kráče Karel Chotek ↑

↑ X a teokrát v Rakousku vládl císař

↑ můžete prohlížet hlavní

tuhoto císaře ↑ je popsán německý a

↑ můžete přečíst ↑ momentálně se jedná ↑

↑ ty nám představují poslední

↑

kráče ↑ v Chrámě svatého Víta

Chotek má organizovat tyto korunovační slavnosti

↑ X a proti němu na protější stěně ↑ je

↑ určité poznáváte ↑

↑ je tam trošku navíc

↑ a tu bránu tam postavili

↑ takže s to

↑

↑ X X tuhle vězu ↑ z

↑ ZASLUHY ↑ v

↑ které Karla Chotka připomínají

↑ X a ferneme si něco o historii ↑

↑ X tento zámek pak necha

↑ a tyto opravy trvaly dvacet pět let ↑ až do

↑

↑

Text č. 9: zámek Velké Březno (mluvčí č. 7)

1 P: tak na úvod vás vítám ↑ na zámku Velké Březno ↑ a na úvod si
2 všimněte téhle malé litografie ↑ to je původní podoba zámku ↑ X @ tenhle
3 zámek si nechal postavit ↑ hrábě Karel Chotek ↑ který byl nejvyšším
4 purkrabím českého království ↑ X a tenkrát v Rakousku vládl císař
5 František první ↑ až teď půjdete po schodech ↑ můžete si prohlížet hlavní
6 momenty ze života ↑ a vlády ↑ tohoto císaře ↑ je to popsáno německy a
7 latinsky ↑ tak že si případně můžete přečíst ↑ o který moment se jedná ↑ ■
8 ■ a tadyhly ty černobílé a ty další tři ↑ ty nám představují poslední
9 korunovaci v Čechách ↑ v roce osmnáct třicet ŠEST ↑ byl to císař
10 Ferdinand pátý ↑ korunovaný na českého krále ↑ v Chrámu svatého Víta
11 v Praze ↑ a právě hrábě Chotek mu organizoval tyto korunovační slavnosti
12 ↑ tady vidíte Chrám svatého Víta ↑ X a proti němu na protější stěně ↑ je
13 zajímavá podoba jednoho známého pražského náměstí ↑ určitě poznáváte ↑
14 o které se jedná ☺ ta brána je tam trošku je tam trošku navíc ↑
15 N: Staroměstské ↑
16 P: Staroměstské ↑ ano ↓ tam vpravo je Orloj ↑ a tu bránu tam postavili
17 speciálně pro korunovaci ↑ a oni ji potom zase zbourali ↑ takže si to
18 prošlé:dněte ↑ a můžeme do prvního patra ↑ ■ ■
19 zde si můžete prohlédnout portrét Karla Chodka X X tuhle vázu ↑ získal
20 Karel Chotek od Pražanů ↑ za svoje ZÁSLUHY ↑ v Praze je dodnes
21 Chotkova silnice ↑ a Chotkovy sady ↑ které Karla Chotka připomínají ↑ ta
22 váza byla restaurovaná je vyčištěná: ↑ X a řekneme si také něco o historii ↑
23 tento zámek byl postaven za pouhé tři roky ↑ X tento zámek pak nechal
24 přestavět vnuk Karla Chotka: ↑ a tyto úpravy trvaly dvacet pět let ↑ až do
25 roku devatenáct ↑ deset ↑ X tady na zámku ↑ postupně žily čtyři generace
26 rodu Chotků ↑ až do roku devatenáct čtyřicet pět ↓ poslední majitel ↑ X se

27 ve čtyřicátém roce odstěhoval do Německa ↑ a zá:mek byl zestátněn ↑
28 dodnes je to STATNÍ zámek ↑ zá:mek byl zpřístupněn ↑ v roce devatenáct
29 sedumdestá po státních úpravách ↑ naštěstí hodně z původního zařízení se
30 zachovalo: ↑ takže mnoho věcí ↑ kterých zde uvidíte ↑ jsou původní ↓ X
31 zařízení na čas bylo odvezeno jinam ↑ takže to tady zůstalo prázdné ↑
32 nějaký čas tu působili i vojáci ↑ všechno tedy bylo hodně zničené ↓ X X
33 takže si to tu všechno prošlé:dněte ↑ a pak půjdeme do dalších pokojů ↑ ■
34 X X @ tady se nacházíme v hudebním salonku ↑ tady majitel zámku hrával
35 na klavír ↑ a jenom tak pro rodinu ↓ na stěnách ↑ před námi jsou portréty
36 příslušníků Chotkova rodu ↑ a tohle byli dva synové hraběte Chotka ↑
37 vpravo tím směrem to je starší Antonín ↑ kt»erý bydlel tady na zámku ↑ a
38 na druhém portrétu ↑ je mladší Bohuslav ↑ ten žil na starém zámku taky
39 tady ve Velkém Březně a jednou z jeho dcer byla Žofie Chotková ↑ která se
40 stala manželkou následníka trůnu ↑ ■ Františka Ferdinanda d'Este ↑ a spolu
41 s ním byla zabita v Sarajevu ↑ v roce devatenáct čtrnáct ↑ o Žofii se ví ↑
42 že byla dost hezká ↑ takže na téhle malé fotografii můžete posoudit ↑ jestli
43 to byla pravda ↑ ona se vdávala ↑ když jí bylo dvaadvacet let ↓ v té době to
44 byl velký skandál ↑ že si následovník trůnu chtěl vzít pouhou hraběnku ↑
45 jejich děti neměly prá:vo ↑ na trůn ↓ X za povšimnutí tady stojí i porcelán
46 X a mezi okny je portrét ↑ manželky Antonína Chotka ↑ jmenovala se
47 Olga: ↑ a pocházela z VÝznamného PRUSKÉHO ↑ rodu von Moltke ↑ na
48 stolku ↑ tady vpravo jsou uprostřed hodiny zase z vídeňského porcelánu ↑
49 X teď si pokoj prohlédněte ↑ a pak půjdeme dál ↑ ■ ■ X
50 @ ano: máte pravdu nyní jsme v knihovně ↑ je tu jenom část knihovny ↑
51 kt»erá měla přes osum tisíc knížek ↑ ty schody vlevo vedou do přízemí ↑ a
52 do další části knihovny X některé anglicky ↑ francouzsky ↑ a latinsky Karel
53 Chotek X byla to stará ↑ česká šlechta ↑ sám se jmenoval německy ↑ Karel
54 Chotek češtině velice přál ↑ v jeho rodině vyučoval František Palacký ↑ na

55 jednom bále Karel Chotek prohlásil ↑ to nás Čechů ale je ↑ ale řekl to
56 německy ↑ takže to bylo trošinku pikantní ↑ ■ X romány ↑ knížky pro děti
57 ↑ i módní katalogy X za pozornost stojí ↑ i tato deska stolu ↑ byla vyrobena
58 v Itálii sedumnáctého ↑ století ↑ a jednalo se o tak zvaný u:měly mramor ↑
59 X a za pozornost ještě stojí gobelín ↑ X jinak tahle knihovna ↑ dostala
60 výzdobu při přestavbě zámku: ↑ na přelomu d»evatenáctého ↑ a dvacátého
61 století ↑ X a můžeme ↑ pokračovat do pracovny ↑ ■ ■ tak tohle je pracovna
62 ↑ kde je nejvíce památek ↑ na našeho zakladatele zámku: ↑ tady můžete
63 vidět jeho psací stůl ↑ kde je originál dopisu ↑ kt»erý Karel Chotek napsal
64 ↑ takže si můžete prohlédnout ↑ i jeho podpis ↑ a je to i datováno ↑ je tam
65 rok osumnácet třicet devět ↑ X na obou zdech před námi @↑ vlevo Karel
66 Chotek ↑ který založil tenhle zámek ↑ my tady ale máme jenom fotokopii ↑
67 originál X @ Karel Chotek @ založil tedy tenhle zámek ↑ a na druhém
68 portrétu je jeho otec ↑ tomu patřili zámky Veltrusy a Kačina ↑ Kačinu si
69 nechal postavit ↓ Karel byl jeho pátý syn ↑ vystudoval práva ↑ a potom
70 působil v různých funkcích ↑ X v téhle vysoké funkci působil
71 SEDUMNÁCT let ↑ a pro Čechy udělal opravdu hodně prospěšných věcí ↓
72 v roce osumnácet čtyřicet tři ↑ penzionován ↑ a za nedlouho se z Prahy
73 přestěhoval SEM ↑ a žil tady ještě dlouho ↑ zemřel v roce osumnácet
74 šedesát osum ↑ ve věku osmdesáti pěti let ↑ prostřed je Karel Chotek
75 v době mládí ↑ když působil v Itálii ↑ pod ním benátské náměstí svatého
76 Marka ↑ a tady už můžete vidět obraz ↑ kt»erý pochází z Rakouska X my
77 to tady na zámku máme vcelku nově vymalováno ↑ X X takže si to tu
78 prohléd @ prohlédněte ↑ a budeme pokračovat do dalšího pokoje ↑ ■ ■
79 @ tohle to je pánský nebo společenský salon ↑ uprostřed je taková je
80 taková efektní souprava X X @ jsou pravé ↑ z d»evatenáctého století ↑
81 intarzií si můžete prohlédnout ↑ na téhle šperkovnici ↑ to je česká práce ze
82 sedumnáctého století ↑ a X a vedle v rohu: je další šperkovnice ↑ a je to

83 nejstarší předmět na zámku ↑ je to španělská šperkovnice a pochází ze
84 ŠESTNÁCTÉHO století ↑ je velice bohatě zdobena slonovinou ↑ a proti
85 téhle šperkovnici ↑ je ještě jedna: ↑ a tahle pochází ze Itálie ↑ a je zdobena
86 slonovinou ↑ a želvovinou ↑ ta je opět ze sedmnáctého století ↑ ■ křesla u
87 oken jsou jenom novodobé kopie staršího nábytku ↑ byla vyrobena
88 v devatenáctém století ↑ ale uprostřed opěradla a sedadla mají rytiny na
89 slonovině o dvě staletí starší ↑ vyzdobena byla polodrahokamy ↑ a X
90 drátky ↑ X a za pozornost ještě stojí lustr ↑ který X takže si pokoj
91 prohlédněte ↑ a až půjdeme dál ↑ X ■ ■

92 a tady vidíte i rodinné portréty ↑ v rohu: ↑ je poslední majitel zámku ↑
93 který tu žil do roku devatenáct čtyřicet pět ↑ vedle je portrét jeho
94 manželky Lívie ↑ ta pocházela z Maďarska ↑ X a možná ↑ že ste si všimli i
95 rododendronů ↑ tady před vchodem ↑ ty jsou staré hodně přes STO let ↑ a
96 byly vysazeny v roce osmnáct osmdesát pět ↑ při příležitosti přestavbě
97 zámku ↑ tyhle jsou všechny bílé ↑ na jiných místech v parku jsou ještě
98 barevné ↑ a tam nahoře v parku ↑ jak je vidět také bílé zábradlí ↑ tam je
99 plavecký bazének ↑ postavený počátkem dvacátého století ↑ X a ten
100 poslední majitel ↑ s manželkou zemřel v Německu ↑ v roce devatenáct
101 sedmdesát ↑ a neměli děti ↑ takže rod Chotků úplně vymřel ↓ X a všimněte
102 si také tohoto malého ↑ obrázku ↑ to je plán na přestavbu zámku: ↑ jak si to
103 krásně naplánovali ↑ ale jak vidíte ↑ jen malá část se uskutečnil ↑ a zámek
104 se musel přestavět kvůli téhle dámě ↑ na velkém portrétu naproti nám ↑ to
105 byla Adelajda z rodu Hohenlohe ↑ manželka toho předposledního majitele
106 ↓ X ona chtěla mít honosnější sídlo ↑ začalo se s přestavbou a rodina se
107 dostala do finančních potíží ↑ ale tahle dáma potížím dost napomohla ↑
108 hrávala v Monte Carlu ↑ a prý většinou prohrála ↓ X tak si to prohlédněte ↑
109 a půjdeme do další části zámku ↓ ■ ■

110 @ tady poprosim o pozornost na tento svícen ↑ který byl darem šlechty
111 hraběti Karlu Chotkovi ↑ dole po obvodu jsou erby šlechtických rodů ↑
112 které se na tom daru finančně podílely ↑ je tam sedumdesát dva erbů ↑
113 svícen byl také restaurován ↑ a tady z té strany vidíte jeden ten erb jakoby
114 zčernalý ↑ to restaurovátoři nechali úmyslně ↑ jako ukázkou ↑ jak to všechno
115 před tím vypadalo ↑ dva erby sice chybí ↑ ale je docela zázrak ↑ že se
116 svícen zachoval ↓ až si to prohlédnete ↑ půjdeme do dámského salonku ↓ ■
117 ■ tohle to je dámský nebo orientální salonek X tenhle čajový servis ↑ který
118 vypadá orientálně ↑ je český porcelán ↑ a ozdobou tohoto salonku je tento
119 X který má vypadat uvnitř jako japonský palác ↑ X mohl by to být
120 domeček pro panenky ↑ X toto je malá rodinná jídelna ↑ velká jídelna pro
121 společnost byla v přízemí ↑ na stole můžete vidět porcelán ↑ zajímavé jsou
122 tyhle dvě nádoby v»prostřed ↑ X na stolečku tady pod oknem ↑ můžete
123 vidět výšivky ↑ X součástí prohlídky je i výstup na věž ↑ a prohlídka
124 výstavy ↑ X ■ ■

Text č. 10: zámek Horšovský Týn (mluvčí č. 8)

1 P: @ tak já vám prozradím ↑ že samozřejmě se půjdeme podívat do
2 zámeckých místností ↑ ale nejdříve malé upozornění ↑ UVNITŘ ↑ můžeme
3 chodit po červeném koberci ↑ a nesmíme se dotýkat vystavených exponátů
4 ↓ JÁ vám za to předem děkuji ↑ a nyní už tedy formálně ↑ DOBRÝ DEN ↑
5 já vás tady u nás na zámku vítám ↓ ■ ■ zde ve velké renesanční hale mně
6 prosím dovolte ↑ se MALINKO vrátit ↑ do historie našeho sídla: ↑ možná
7 TUŠÍTE ↑ ale většinou návštěvníci neví ↑ že kdysi na tomto místě stával
8 pouze biskupský HRAD ↑ hrad byste ještě dneska mohli vidět ↑ a to na
9 JINÉM ↑ prohlídkovém okruhu ↑ nazvaném jak jinak než HRAD ↑ pro
10 zajímavost ↑ když se otočíte ↑ a podíváte se z prosklených arkád ↑ hrad je
11 celá část nalevo ↑ proto zde ↑ v TĚTO místnosti nechybí ani ty gotická
12 okna ↑ vedou do gotické hradní kaple ↑ ROku ↑ patnáct třicet pět ↑ na
13 hrad přišli Lobkovicové ↑ prvním z nich byl Jan mladší Popel z Lobkovic ↑
14 nejvyšší purkrabí pražský ↑ za jeho správy X v roce PATNÁCET ↑ čtyřicet
15 sedm ↑ vypukl dole ve městě POŽÁR ↑ ten se rozšířil i na hrad ↑ a značně
16 jej poškodil ↓ a tak o tři roky později: ↑ roku patnáct ↑ padesát nechává
17 Jan své sídlo PŘESTAVĚT ↑ na nové ↑ v zcela novém renesančním stylu ↑
18 X dědic Jana mladšího Popela z Lobkovic ↑ pan Vilém ↑ byl odsouzen
19 k trestu smrti ↑ a ke konfiskaci tohoto majetku ↑ trest si vysloužil za účast
20 ve stavovském povstání ↑ v roku šestnáct osmnáct ↑ když se přidal na
21 stranu protihabsburské unie ↑ roku šestnáct dvacet tři ↑ toto panství za
22 NEPATRNÝ OBROS kupuje štýrský hrabě Maxmilián z Trautnsdorfu ↑
23 Maxmilián byl dalším důležitým pánem tady na u nás ↓ byl to císařský
24 diplomat ↑ držitel Řádu zlatého rouna ↑ a DOKONCE byl jedním z TĚCH
25 ↑ kteří podepsali vestfálský ↑ mír roku šestnáct čtyřicet osm ↑ který
26 ukončil třicetiletou válku v Evropě ↓ proto byl tak důležitý ↓ nyní už byste

27 jistě chtěli VIDĚT samotného Maxmiliána ↑ v této místnosti má PRVNÍ
28 portrét ↑ až vzadu X u portálu NAPRAVO ↑ nad barokním křeslem ↑
29 kolem krku má vyobrazený zmíněný Rád zlatého rouna ↑ dále ↑
30 připomínáme i jiné portréty ↑ jsou to X všechno členové
31 trautsmansdorfského rodu ↑ hned napravo od Maxmiliána je jeho SYN ↑
32 Adam Matyas ↑ X X pokud byste chtěli vidět trautmasdorfský ERB ↑
33 velmi hezká ukázka je ZDE nalevo od portálu ↑ X X a nyní ještě DŮležitá
34 poznámka na ZÁVĚR ↑ Trautsmantorfové tady u NÁS pobývali ↑
35 neuvěřitelně ↑ do roku devatenáct čtyřicet pět ↑ X nyní tedy ještě několik
36 informací o samotné místnosti ↑ řekla jsem ↑ že jsme ve VELKÉ
37 renesanční hale ↑ kdysi to byla OTEVŘENÁ lodžie ↑ X X mnohem
38 později: roku osumnáct osumdesát ↑ byly arkády za námi PORvé zaskleny
39 ↑ místnost byla poprvé ↑ osazena ↑ nábytkem ↑ a začala sloužit jako taková
40 hala ↑ pro vstup do dalších obytných místností ↓ my jenom dodáváme ↑ že
41 aby se tady šlechta nenudila ↑ tak si sem dali X biliárový stůl ↑ je to práce
42 z osumnáctého století ↑ je vykládaný perletí ↑ a želvovinou ↓ nyní už tedy
43 OPRAVDU vás vyzývám ↑ projděte se po kobercích ↑ a pak teprve
44 půjdeme dál ↑ ■ ■ X X X

45 TO že sme v ložnici ↑ to jste zajisté poznali i beze mne ↑ já ještě dodám ↑
46 že tato ložnice je DÁMSKÁ ↑ a nábytek je barokní ↑ nejprve zde
47 upozorňujeme právě na postel ↑ X která je bohatě zdobena neroz také
48 intarzií ↑ a nad postelí už nechybí nebesa ↑ taková nebesa hodně v dobách
49 baroka ↑ původně nebesa měla zajistit zateplení ↑ v dobách baroka ↑ je to
50 pouze dekorace ↑ po té se podíváme na jinou dekoraci ↑ a to na lustr ↑ jistě
51 ste ho nepřehlédli ↑ je to taková zvláštní technika štípaného skla ↑ vyroben
52 byl v Benátkách ↑ v devatenáctém století ↑ stejným způsobem ↑ jako
53 zrcadlo ↑ bylo vytvořeno ↑ ne: jako zrcadlo ale jako lustr bylo vytvořeno
54 ZRCADLO: ↑ když se tedy podíváte opět štípané sklo ↑ Benátky a

55 devatenácté století ↑ pod zrcadlem je trochu něco JINÉHO ↑ na stolku sou
56 dvě skříňky ↑ které dysi byly určeny místní šlechtičně ↑ X dále v rohu
57 nechybí hned za námi psací stůl na něm najdete ukázkou porcelánového
58 kalamáře ↑ a dále na zdi připomínáme barokní ↑ výšivky ↑ ■ a portréty ↓
59 to je jedna z místních ↑ je to kněžna z Lobkovic ↑ poslední ukázkou je další
60 v rohu X sou tady kachlová kamna ↑ do kterých se samozřejmě
61 nepřikládalo TADY v ložnici ↑ ale v alkovně ↑ v ní jsme byli před malým
62 okamžikem ↑ bylo to PRAKTICKÉ ↑ protože se tady tolik neprášilo ↑ a
63 hlavně kněžna nebyla RUŠENA ↓ nahoře nechybí jakoby obrovská váza ↓
64 samozřejmě je to nádoba na vodu a vonný olej ↑ aby to tady bylo kdysi o
65 něco příjemnější ↑ ■ nyní se nacházíme v DÁMSKÉM ■ ČERVENÉM
66 salónu ↑ vždy hned na úvod návštěvníkům říkáme ↑ X zde ↑ když se
67 rozhlédnete ↑ tak je zde výmalba červené barvy ↓ X je to JEDNA z těch
68 TEMNÝCH místností tady u nás ↑ X protože nad námi chybí lustr ↑ je tam
69 původní barokní freska X a Venuše ↑ nebo taky X a Afrodita je KRÁSNÁ
70 pověst ↑ kterou jste možná už zaslechli ↑ X my ji vyprávíme ve zkratce ↑ X
71 byl řecký krasavec ↑ do kterého se zamilovala samotná bohyně krásy
72 Afrodita: ↑ bohužel zemřel velmi brzy při lovu na KANCE ↑ a i tady na
73 našem výjevu ho Venuše oplakává ↑ ■ můžete se tedy podívat X po celé
74 místnosti ↑ protože nábytek je zde převážně ROKOKOVÝ ↑
75 nejvýznamnějším kouskem je zde u okna dlouhá židle nazývaná jako
76 ŠEZLONG ↑ X nyní se můžeme podívat také na stěny ↑ sou tady ukázky
77 rokokových vějířů ↑ a hlavně tak zvaných MINIATUR ↓ miniatury ↑ sou
78 takové malé obrázky ↑ které se malovaly nejvíce počátkem devatenáctého
79 století ↑ sloužily jako podobanky pro přátele: ↑ my tady u NÁS máme i
80 ukázkou od významného tvůrce Josefa Krýnbra ↑ X ■ ■ nyní sme
81 v PÁNSKÉM ↑ salónu ↑ pánský ↑ kuřácký a také jako HRÁČSKÝ ↑
82 výzdobu zde tvoří sbírka jednadvaceti benátských vedut ↓ X stáří těchto

83 maleb je odhadováno asi na osmnácté století ↑ jak jsem se zmínila ↑ byl to
84 také hráčský salon ↑ X tento náš je velice bohatě vykládaný ↑ X X nábytek
85 v této místnosti: ↑ je zdobený ↑ X a zde už připomínáme i rokokový psací
86 stůl ↑ je velmi bohatě intarzovaný ↑ tedy VYkládaný ↑ a na něm nahoře
87 stojí sloupkové hodiny ↑ z osmnáctého století ↑ a dokonce je tam krásná
88 soška NAPOLEONA ↑ další hodiny X a ta poslední ukázka už je trošku
89 schovaná ↑ napravo od dalších dveří je X tak zvané PLIVÁTKO ↑ X přesto
90 pánové nejen tabák kouřili ↑ ale také žvýkali ↑ a ten vyžvýkaný odplivávali
91 do plivátka ↑ nyní už vás TEDY můžu naladIT ↑ na další místnost ↑
92 protože nás čeká X ■ ■

93 nyní už vás tedy opravdu mohou přivítat ↑ v našem tanečním sále ↑ vidíte ↑
94 že je to OPRAVDU ↑ zdobná místnost ↑ a já prozradím ↑ že jako jediná má
95 VÝmalby ↑ všude kolem NÁS z přelomu osmnáctého a devatenáctého
96 století ↓ kdysi to byl opravdu takový ten střední reprezentativní prostor
97 zámku ↑ nejenže se zde tančilo ↑ ale konaly se zde i jiné společenské akce
98 ↑ a samozřejmě také KONCERTY ↑ máme tady jeden jediný nástroj ↑ X
99 sloužil zámecké kapele X je to velký unikát ↑ přesto NEHRAJE ↑ jeho
100 oprava by byla velmi nákladná ↑ nyní se můžeme podívat na PROTějši
101 stěnu ↑ X X nyní tedy se můžeme přesunout dál ↑ zase vám mohu
102 prozradit ↑ co nás čeká ↑ čeká nás MALÁ jídelna ↑ uvidíme ↑ kde šlechta
103 jedla ↑ ■ ■

104 zde v malé jídelně se tedy jedlo a hodovalo ↑ a proto máme X na stole
105 instalován čajový servis ↓ to sklo pochází z Čech z přelomu devatenáctého
106 ↑ a dvacátého století nábytek v této místnosti: je KLASICISTNÍ ↑ X nyní
107 se můžeme podívat na naše zrcadlo: ↑ možná ↑ že už jste slyšeli ↑ že tady
108 v Horšovském Týně máme KOUZELNÉ zrcadlo ↑ vypráví se ↑ že kdo se
109 do něj PODÍVAT ↑ a uvidí se krásnější do roka taky krásnější bude ↑
110 ovšem má to háček X což je hlavně pro dámy problém ↓ X X ■ ■

111 MALÁ renesanční hala ↑ je další místností mnoha funkcí ↑ sloužila i jako
112 soukromá jídelna pro X rodinu ↑ a tak jsou všude kolem nás rozvěšeny
113 jejich portréty ↑ samozřejmě nejmenujeme všechny ↑ to by bylo na dlouho
114 hned za vámi je další portrét Maxmiliána z Trautsdorfu ↑ X ■ ■ zelený
115 salónek je ukázkou interiéru devatenáctého století ↑ kdy byly velmi
116 oblíbené předměty z A:SIE ↑ předměty se DOvážely ↑ také se často
117 vyráběly jejich napodobeniny ↓ my tady návštěvníkům představujeme
118 obojí ↑ X nyní UŽ ↑ mohu jenom dodat ↑ že tato místnost byla kdysi tou
119 NEJOBLÍBENĚJŠÍ pro místní šlechtu ↑ patřila k těm nejsvětlejším ↑ jako
120 jediná má okna z obou stran ↑ dokonce se z této místnosti dalo vyjít na
121 balkon ↑ nyní se přesuneme DÁL ↑ POZOR! tady je jeden jediný schod ↑
122 ■ ■
123 vstoupili sme do rytířského sálu ↑ spíše jako obrazárna nalezneme tady
124 portréty Přemyslovců ↑ také portréty Habsburků: ↑ o tuto sbírku se
125 zasloužil rod X žili na zámku v Jindřichově Hradci ↓ v průběhu svého
126 života nechali údajně vymalovat Přemyslovce ↑ Lucemburky ↑ Jagellonce
127 ↑ i Habsburky ↑ x jejich rozsáhlá ↑ sbírka byla rozdělena do několika částí
128 ↑ sem k nám se dostala část největší ↑ díky sňatku ↑ Marie Slavatové
129 s Antonínem Traunsmansdorfem ↓ také oni nechali později přimalovat
130 některé Habsburky ↓ X vždy připomínáme nejprve Přemyslovce ↑ začínají
131 hned za mnou nalevo ↓ nahore vlevo je tedy ten nejstarší z Přemyslovců
132 KROK ↑ dále je Přemysl Oráč ↑ kněžna Libuše ↑ pak už pokračují jména ↑
133 která většinou X X po té Přemyslovcí pokračují na stěně protější ↑ kde
134 úplně v rohu nalevo u okna je JAROMÍR ↑ o Jaromírovi byste se dočetli
135 SAMÉ OŠKLIVÉ věci ↑ ne: od jeho osoby ↑ ale spíše od jeho bratrů ↑
136 protože jeho bratrové ho opravdu velmi dlouho nechali věznit ↑ také byl
137 oslepen a jeho život byl ukončen ↑ dyž byl proboden na latrýně ↑ mohu
138 prozradit ↑ že toho je ještě více ↑ ale to tady většinou neuvádíme ↑ jsou to

139 samé ošklivé věci ↑ to se ale můžete dočíst ↑ pokud byste měli ZÁJEM ↑ to
140 je tedy Jaromír ↑ dále pokračují další DILKA ↑ hned vedle Jaromíra ↑ je
141 tedy Oldřich ↑ a pak už následuje Břetislav ↑ Vladislav první ↑ a posledním
142 Přemyslovcem tady u nás je Vladislav druhý ↑ X ten jako první získal
143 českou královskou korunu dědičně ↑ ROKU jedenáct padesát osum ↑
144 z Přemyslovců jsme si tady uvedli všechny ↑ ale já vám prozradím ↑ že
145 Habsburků si zde všechny neuvádíme ↑ uvádíme jen ty nejzajímavější ↑
146 takže hned vlevo dveře u dveří do další místnosti je Leopold první ten
147 proslul hlavně tím ↑ jak vypadal měl údajně rozšířený spodní pysk ↑ říká se
148 ↑ že se svojí první manželkou tvořili nejošklivější PÁR Evropy X poslední
149 opravdu ty významné portréty ↑ jsou na protější stěně ↑ nad dveřmi je Josef
150 druhý jistě jste ho poznali ↑ a pak už tedy jmenujeme jeho rodiče nalevo
151 nahore jeho matka Marie Terezie ↑ napravo jeho otec František Lotrinský ↑
152 nyní pokud vás tematika zaujala ↑ se zde samozřejmě můžete projít ↑ a
153 doprohlédnout si zbylé portréty ↑ já prozradím ↑ že tam jsou nápisy
154 latinsky či staročesky X ráda vám poradím ↑ X ■ ■
155 nyní už jsem v salonu grafiky ↑ máme tady ukázky ↑ které se liší časově ↓
156 a taky tematicky ↑ upozorňujeme zde opět na některé panovníky na té
157 hlavní stěně ↑ uprostřed je další portrét Marie Terezie ↑ X Marii Terezii
158 tady naleznete ještě napravo na této stěně je v pozdějším věku ↑ má černý
159 šat ↑ VELICE významné grafiky ↑ jsou potom v celé horní řadě na této
160 stěně ↑ znázorňují korunovační průvod Prahou při korunovaci Marie
161 Terezie ↑ a jejího syna Leopolda druhého ↑ X na další straně ↑ proti oknům
162 je korunovace Ferdinanda pátého Dobrotivého: ↑ ten byl poslední ↑ který
163 přijal českou královskou korunu ↑ X X
164 zde naše prohlídka končí ↑ já vám TÍMTO děkuji za pozornost ↑ zároveň
165 doufám ↑ že se vám na našem zámku LÍBILO ↑ nebudu se s vámi úplně

166 loučit ↑ budeme společně scházet po schodech a dolů ↑ já vám musím
167 odemknout ↑ na naše nádvoří ↑ X ■ ■

... na ... vltavské ... galerie severního Plzeňs
... tajem postním misiě nedaleko cisterciáckého
... Mariánská Týnice společnou historií. ■
... Roman z Týnce ↑ vedle jiných vesnic
... názvu lze usuzovat ↑ že se jednalo o
... ve středověku ↑ vystavili poutní
... první polovině šestnáctého ↑ století vytvořeno
... Marie ■ ■ po letech skomirání ↑ v době mezi
... se plaský klášter ↑ ve druhé
... vzhropil k novému rozmachu ↑ který
... také dochází k přeměně poutního
... středověké stavbě ↑ ■ ■ je
... devadesát ↑ devět je zde zřízeno
... začal vznikat nový komplex
... stavby ... plaský opat Evžen
... stavitel Jan Blažej Santýny
... se zrušením kláštera nedošlo
... v devatenáctém století
... stavby užívána k částečné hospodářským
... ZŘÍCENÍ kopule kostela ↑
... devatenáct ↑ dvacet ↑
... záchranu Mariánské Týnice ↑
... který
... navazuje mu
... dva ↑ ■ ■ rekonstrukční práce
... po roce devatenáct devadesát ↑

Text č. 11: muzeum a galerie Mariánská Týnice (mluvčí č. 9)

1 P: vážení návštěvníci ↑ vítám vás v muzeu a galerii severního Plzeňska ↑
2 v Mariánské Týnici ↑ v bývalém poutním místě nedaleko cisterciáckého
3 kláštera v Plasích ↑ s nímž má Mariánská Týnice společnou historii ↓ ■
4 v roce dvanáct ↑ třicet odkazuje Roman z Týnce ↑ vedle jiných vesnic
5 plaskému klášteru ↑ i Týnec ↑ @ z názvu lze usuzovat ↑ že se jednalo o
6 opevněný dvorec ↑ a cisterciáci zde ještě ve středověku ↑ vystavili poutní
7 kostelík ↑ pro něj bylo v první polovině šesnácetého ↑ století vytvořeno
8 sousoší Zvěstování Panny Marie ↓ ■ po létech skomírání ↑ v době mezi
9 husitskými válkami ↑ a válkou třicetiletou ↑ se plaský klášter ↑ ve druhé
10 polovině sedmnácetého ↑ století vzchopil k novému rozmachu ↑ který
11 vyvrcholil ve století osmnácetém ↑ tehdy také dochází k přeměně poutního
12 místa ↑ v Mariánské Týnici @ k původní @ středověké stavbě ↑ ■ @ je
13 připojen AMBIT ↑ a v roce ŠESNÁCET devadesát ↑ devět je zde zřízeno
14 PROBOŠSTVÍ ↑ v jeho těsné blízkosti záhy začíná vyrůstat nový komplex
15 ↑ a to kostel Panny Marie ↓ ■ zadavatelem stavby byl plaský opat Evžen
16 TYTTL ↑ a projektantem ↑ významný barokní stavitel Jan Blažej Santyny
17 ↑ bohužel celý plán nebyl naplněn ↓ se zrušením kláštera nedošlo
18 k naplnění plánů SANTINIHO ↑ ■ NO: a: @ ↑ v devatenáctém století
19 přispělo zkázu celého objektu ↑ stavba užívaná k částečně hospodářským
20 účelům ↑ začala chátrat ↑ a její zničení dovršilo ZŘÍCENÍ kopule kostela: ↑
21 ■ v letech devatenáct ↑ devatenáct až devatenáct ↑ dvacet ↓ ■ @ no: a ↑
22 teprve po té je zřízen spolek ↑ Jednota pro záchranu Mariánské Týnice ↑ @
23 v čele s architektem Hanušem Zápalem ↑ který zahájil postupnou
24 rekonstrukci CELÉHO objektu ↑ na jeho činnost navazuje muzeum zřízené
25 v Mariánské Týnici v roce devatenáct padesát dva ↑ ■ rekonstrukční práce
26 byly značně zintenzivněny ↑ po roce devatenáct devadesát ↑ za podpory

27 státní správy ↑ a Ministerstva kultury České republiky ↑ @ a samosprávy |
28 kdy byla vlastně KOMPLEXNĚ renovována fasáda na budově probošství |
29 dále nově osazeny obě věže ↑ a opraveno nádvoří ↓ ■ od druhé poloviny
30 devadesátých let probíhá rekonstrukce objektu kostela ↑ které vyvrcholily
31 znovu osazení kopule věže v roce dva tisíce ↑ ■ ta:k ↑ a: něco k expozici |
32 současná expozice muzea ↑ a galerie severního Plzeňska: byly otevřeny
33 v roce devatenáct osumdestá devět ↑ až devatenáct devadesát ↑ a
34 upraveny v letech dva tisíce jedna ↑ až dva tisíce tři ↓ @ vstupní prostor
35 muzea ↑ informuje na osmy panelech ↑ o historii objektu ↑ @ a nyní si již
36 můžete samotnou expozici ↑ která vás bude provázet zdejším krajem ↑
37 sami prohlédnout ↑ ■ ■

Text č. 12: zřícenina hradu Krakovec (mluvčí č. 10)

1 P: dobrý den ↑ vítám vás na hradě Krakov ↑ PRAstará ↑ pověst přičítá
2 založení hradu ↑ či spíše hradiska ↑ Krakova knížeti KROKOVI ↑ ■ nejstarší
3 letopisec Kosmas ↑ jenž tuto pověst zaznamenal ↑ se dotýká tajuplné osoby
4 Kroka VELMI opatrně ↑ neudává ani letopočet ↓ @ o:n jen střízlivě doložil ↑
5 že podle knížete Kroka: ↑ je pojmenován hrad @ Krakov ↓ @ avšak již
6 v době ↑ ve které Kosmas psal svou kroniku ↑ ležel hrad v SUTINÁCH ↑ kdy
7 ↑ a JAK ↑ zpustlo Krokovo sídlo ↑ nikde není zaznamenáno ↓ ■ @ Kosmův
8 popis by však spíše mohl odpovídat například Libušinu ↓ ■ no @ ve
9 vzdálenosti asi TŘÍ ↑ kilometrů na stranu severovýchodní ↑ od zmiňovaného
10 hradu Krakovce ↑ je položena je dodnes vesnička Krakov ↑ ve které v roce
11 TŘINÁCET ↑ patnáct stával dvorec ↑ ■ @ v průběhu čtrnáctého století ↑ se
12 v jeho vlastnictví vystřídalo několik pánů ↑ Hynek z Krakova byl vystřídán
13 pánem ze Mšeného ↑ @ jeho syn Čeněk prodal dvorec roku třináct šedesát
14 tři ↑ příbuzného císaře Karla čtvrtého ↑ Janu Falckému ↑ Jan se usadil se svou
15 manželkou Amélií ↑ na Krakově ↓ ■ znovu vyzvedl PUSTÝ ↑ pustý knížecí
16 hrad ↑ ■ hrad ↓ Jan se psal z Krakova ↑ od roku třináct sedumdesát ↑ se pak
17 tedy píše z Krakovce ↑ roku třináct sedumdesát vosum ↑ se údajně Krakovce
18 ujímá SÁM král Václav čtvrtý ↑ ten panství udělil v léno Jírovi z Roztok ↑ a:
19 to: roku třináct osmdesát jedna ↑ ■ Jíra ↑ považován za zakladatele hradu: ↑
20 měl z hlediska svých vysokých funkcí blízko ke dvorské pražské stavební huti
21 ↑ jejíž vliv se pak tak bohatě objevuje ve stavbě hradu: Krakovce ↓ ■
22 prokazatelné počátky stavby se spojují s letopočtem třináct osmdesát jedna:
23 ↑ a: dokončení se datuje do roku třináct osmdesát tři ↓ což se jeví dnešnímu
24 pohledu za NEUVĚŘITELNĚ ↑ krátké časové období ↑ ale také to svědčí @
25 o dobře promyšlené stavbě ↑ ■ X hrad @ zbudovaný Jírou z Roztok ↑ byla
26 výtvarně vyspělá stavba ↓ jak sami můžete vidět ↓ okolnosti přinutili Jíru

27 z Roztok hrad ↑ i přilehlé panství odprodat roku čtrnáct deset ↑ Jindřichu
28 z LAŽAN ↑ s Jindřichem vstupuje do popředí asi NEJZNAMĚJŠÍ ↑ epizoda
29 z historie hradu ↓ také Jindřich z Lažan náležel k bližším společníkům
30 KRÁLE Václava čtvrtého ↑ ale záhy se naklonil k učení mistra Jana Husa ↓
31 když Hus musel roku @ čtrnáct třináct ↑ opustit Prahu: ↑ našel nejprve
32 útočiště na Kozím Hrádku ↑ poblíž nynějšího města TÁBOR ↑ ■ roku
33 čtrnáct čtrnáct ↑ přichází Hus ↑ vítán Jindřichem na Krakovec ↓ zde pobýval
34 ↑ @ vlastně jezdil odsud do okolních městeček KÁZAT ↑ odtud se z hradu
35 vypravil do Kostnice na koncil ↓ a TO ↑ jak dopadl ↑ víme všichni že ☺ ■
36 roku čtrnáct třicet sedm ↑ byl hrad prodán ↑ táborskému hejtmanovi JANU
37 BLECHOVI ze Štěnic ↑ Albrecht z Kolovrat se usadil na Krakovci kolem
38 roku čtrnáct čtyřicet ↑ a stal se PŘEDKEM ↑ pánů Krakovských z Kolovrat
39 ↑ kteří DVĚ STĚ let v kraji pobývali ↑ v podstatě lze říci ↑ že správa byla
40 poznamenána rodinnými ↑ a souseckými spory ↓ a to se vlastně odrazilo
41 v částečném úpadku hradu ↓ ■
42 a roku patnáct čtyřicet osm ↑ byl majetek zcela odprodán ↑ vlivnému rodu
43 Lobkoviců ↑ patrně Lobkovicové ↑ mezi léty patnáct čtyřicet osm ↑
44 patnáct padesát pět ↑ hrad v duchu nového smýšlení opravili ↑ a opatřili jej
45 RENESANČNÍMI štíty: ↑ po Lobkovicích se majitelé často střídali ↓ ■ @
46 v roce sedmnáct osmdesát tři ↑ udeřil BLESK do hradu: ↑ a zapálil HO ↑
47 pro nedostatek vody ↑ a @ taky vlivem sucha ↑ nemohla být vydána
48 dostatečná pomoc ↓ X tímto JAKO BY dějiny hradu končily ↑ a začal
49 neodvratný proces přeměny hradu ve zříceninu ↑ ■ počátek dvacátého století
50 ↑ znamenal POČÁTEK úsilí o záchranu ↑ díla vrcholné gotické architektury ↑
51 vlastně v roce devatenáct čtrnáct ↑ zde byl ustanoven KOMITÉT ↑ pro
52 záchranu zříceniny hradu Krakovec ↑ a: @ v roce devatenáct dvacet čtyři ↑
53 byl hrad předán za SYMBOLICKOU korunu Klubu českých turistů ↓ ■ NO:
54 a: od roku devatenáct padesát čtyři ↑ je správa hradu pod státem ↑ dyž se pak

55 budete procházet hradem ↑ tak si všimněte příkopu ↑ přes který vedl
56 DŘEVĚNÝ ↑ most ↓ ■ z brány jste vstoupili na PARKÁN ↑ zde vidíte
57 POLOlozasunutou studnu: ↑ vedle ní: ↑ uprostřed ↑ ční zbytky mohutné
58 BAŠTY ↑ tato obranná věž má zdi tlusté TŘI metry ↑ no: a ve skále je
59 vytesaný sklep ↑ jinak do VNITRNIHO hradu ↑ se vzcházelo z mezibraní ↑ ■
60 a: v rozsáhlém královském paláci ↑ @ zde ↑ který má půdorys ve tvaru
61 písmeno ú: ↑ bylo dvacetsedem obytných místností ↓ X jinak to PRVNÍ
62 patro: ↑ je kompaktní JENOM ↑ co se týče VNĚJŠÍ zdi: ↑ ale to jižní ↑
63 palácové křídlo ↑ @ dosud stojí v CELÉ své původní výšce ↓ zachoval se
64 rovněž prostor hradní kaple ↓ ■ @ a: nejnápadnějším ↑ a nejproslulejším ↑
65 ARCHITEktonickým ↑ prvkem hradu ↑ je plošina s presbytářem ↑ ta kaple: ↑
66 tak ta je zasvěcena bohorodičce Marii PANNĚ ↑ ■ ta:k a nyní si můžete
67 prostor hradu projít sami | ■ ■

Příloha č. 2: Statistika výskytu samohlásek

1) vokál [á]

Text č. 1

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
296	0	0%

Text č. 2

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
257	1	0,39%

Text č. 3

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
207	1	0,48%

Text č. 4

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
115	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
80	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
431	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
134	0	0%

Text č. 8

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
189	0	0%

Text č. 9

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
178	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
257	0	0%

Text č. 11

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
66	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [á] v textu	Počet krácení [á]	Celkové procento krácení [á]
99	0	0%

2) vokál [é]

Text č. 1

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
146	0	0%

Text č. 2

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
136	0	0%

Text č. 3

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
92	0	0%

Text č. 4

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
46	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
49	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
226	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
37	0	0%

Text č. 8

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
83	0	0%

Text č. 9

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
84	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
117	0	0%

Text č. 11

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
25	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [é] v textu	Počet krácení [é]	Celkové procento krácení [é]
39	0	0%

3) vokál [í]

Text č. 1

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
410	1	0,24%

Text č. 2

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
406	1	0,25%

Text č. 3

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
285	0	0%

Text č. 4

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
142	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
121	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
584	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
166	1	0,60%

Text č. 8

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
281	1	0,36%

Text č. 9

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
178	1	0,56%

Text č. 10

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
308	0	0%

Text č. 11

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
71	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [í] v textu	Počet krácení [í]	Celkové procento krácení [í]
115	0	0%

4) vokál [ó]

Text č. 1

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 2

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 3

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 4

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
2	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 8

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
2	0	0%

Text č. 9

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
2	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
2	0	0

Text č. 11

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [ó] v textu	Počet krácení [ó]	Celkové procento krácení [ó]
0	0	0%

5) vokál [ú]

Text č. 1

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
77	1	1,3%

Text č. 2

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
79	0	0%

Text č. 3

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
47	1	2,13%

Text č. 4

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
22	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
50	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
87	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
37	0	0%

Text č. 8

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
42	0	0%

Text č. 9

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
47	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
41	0	0%

Text č. 11

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
6	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [ú] v textu	Počet krácení [ú]	Celkové procento krácení [ú]
17	0	0%

6) vokál [a]

Text č. 1

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
989	44	4,45%

Text č. 2

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
717	13	1,81%

Text č. 3

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
508	8	1,57%

Text č. 4

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
284	3	1,06%

Text č. 5

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
236	7	2,97%

Text č. 6

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
1260	18	1,43%

Text č. 7

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
411	16	3,89%

Text č. 8

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
679	14%	2,06%

Text č. 9

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
529	3	0,57%

Text č. 10

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
630	2	0,32%

Text č. 11

Celkový počet [a] v textu	Počet dloužení [a]	Celkové procento dloužení [a]
126	4	3,18%

Text č. 12

Celkový počet [a] v textu	Počet krácení [a]	Celkové procento krácení [a]
268	8	2,99%

7) vokál [e]

Text č. 1

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
1202	5	0,42%

Text č. 2

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
1160	4	0,34%

Text č. 3

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
871	2	0,23%

Text č. 4

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
390	1	0,26%

Text č. 5

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
342	1	0,29%

Text č. 6

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
1579	5	0,32%

Text č. 7

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
515	2	0,39%

Text č. 8

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
905	10	1,11%

Text č. 9

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
692	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
888	3	0,34%

Text č. 11

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
234	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [e] v textu	Počet dloužení [e]	Celkové procento dloužení [e]
327	0	0%

8) vokál [i]

Text č. 1

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
733	5	0,68%

Text č. 2

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
750	1	0,13%

Text č. 3

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
498	1	0,20%

Text č. 4

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
212	1	0,47%

Text č. 5

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
211	0	0%

Text č. 6

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
907	2	0,22%

Text č. 7

Celkový počet [i] v textu	Počet krácení [i]	Celkové procento krácení [i]
313	1	0,32%

Text č. 8

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
474	0	0%

Text č. 9

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
347	0	0%

Text č. 10

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
502	4	0,79%

Text č. 11

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
114	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [i] v textu	Počet dloužení [i]	Celkové procento dloužení [i]
197	1	0,51%

9) vokál [o]

Text č. 1

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
953	11	1,15%

Text č. 2

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
840	4	0,48%

Text č. 3

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
580	2	0,34%

Text č. 4

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
328	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
315	2	0,63%

Text č. 6

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
1512	0	2,58%

Text č. 7

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
374	2	0,53%

Text č. 8

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
769	14	1,82%

Text č. 9

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
553	2	0,36%

Text č. 10

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
705	3	0,43%

Text č. 11

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
142	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [o] v textu	Počet dloužení [o]	Celkové procento dloužení [o]
277	1	0,36%

10) vokál [u]

Text č. 1

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
329	12	3,65%

Text č. 2

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
275	1	0,36%

Text č. 3

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
218	4	1,84%

Text č. 4

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
99	0	0%

Text č. 5

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
118	2	1,69%

Text č. 6

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
467	0	0%

Text č. 7

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
107	0	0%

Text č. 8

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
239	1	0,42%

Text č. 9

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
166	6	3,61%

Text č. 10

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
248	0	0%

Text č. 11

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
56	0	0%

Text č. 12

Celkový počet [u] v textu	Počet dloužení [u]	Celkové procento dloužení [u]
118	5	4,24%

Příloha č. 3: Přehled výslovnosti letopočtů

Text č. 2

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jedenáct set/jedenáctet	1	1	100%
čtrnáct set/čtrnáctet	1	1	100%
sedmnáct set/sedumnáctet*	2	2	100%
devatenáct set/devatenáctet	1	1	100%

Text č. 3

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jedenáct set/jedenáctet	1	1	100%
sedmnáct set/sedumnáctet*	2	2	100%
devatenáct set/devatenáctet	1	1	100%

Text č. 4

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
dvanáct set/dvanáctet	3	3	100%
šestnáct set/šestnáctet	1	1	100%
osmnáct set/osumnáctet *	1	1	100%

Text č. 5

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
dvanáct set/dvanáct	2	2	100%
patnáct set/patnáct	1	1	100%

Text č. 7

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
třináct set/třináct	2	2	100%
čtrnáct set/čtrnáct	1	1	100%
patnáct set/patnáct	1	1	100%

Text č. 8

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
sedmnáct set/sedumnáct*	1	1	100%
devatenáct set/devatenáct	1	1	100%

Text č. 9

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
osmnáct set/osumnáct *	4	4	100%
devatenáct set/devatenáct	5	5	100%

Text č. 10

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
jedenáct set/jedenáctet	1	1	100%
patnáct set/ patnáctet	2	2	100%
šestnáct set/šestnáctet	3	3	100%
sedmnáct set/sedumnáctet*	1	1	100%
osmnáct set/osumnáctet *	1	1	100%
devatenáct set/devatenáctet	1	1	100%

Text č. 11

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
dvanáct set/dvanáctet	1	1	100%
devatenáct set/devatenáctet	4	4	100%

Text č. 12

Slovo/slovo s elizí	Celkem výskytů	Varianta s elizí	Procento výskytu elize
třináct set/třináctet	6	6	100%
čtrnáct set/čtrnáctet	5	5	100%
patnáct set/ patnáctet	3	3	100%
sedmnáct set/sedumnáctet*	1	1	100%
devatenáct set/devatenáctet	2	2	100%